

N. N. BELDICEANU

FÂNTÂNA
BALAURULUI

Povestiri din Războiu

EDITURA CARTEA ROMÂNEASCĂ BUCUREȘTI

ULTIMELE NOUTĂȚI LITERARE

Va apărea :

Istoria Muzicei Universale

de

F. Paulman

Va apărea :

Nu ve le

de

Olănescu-Ascanio

Va apărea :

Deacurmezișul Pământului

de

E. Stanley

Trad. de N. Pandelea

Va apărea :

Divina-Comedie

de

Dante

Trad. în versuri de G. Coșbuc

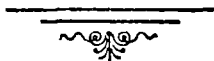

EDITURA CARTEA ROMANEASCA S. A.

N. N. BELDICEANU

Fântâna Balaaurului

— Povestiri din războiu —

BUCUREȘTI

EDITURA „CARTEA ROMÂNEASCĂ”, SOC. ANONIMĂ

Atelierele C. SFETERA

62—64, Calea Moșilor, 62—64

DE ACELAȘ AUTOR

1. Chipuri de Mahala
2. Taina
3. Chilia Dragostei
4. Fetița Doctorului
5. Prăpastia lui Hor'opan
6. Neguri
7. Fântâna Balaurului

TRADUCERE :

8. Petru și Ioan, Guy de Maupassant

VOR APĂREA :

9. În munții Bistriței
10. Salomoniile Babei-Vișa (povestiri de războiu)
11. 1913 (povestiri din Bulgaria)
12. Nunta d-lui Ministru
13. Într'un Azil de copii
14. În întuneric (piesă în 3 acte)
15. Dușmanul (piesă într'un act).

Fântâna Balaaurului

Fântâna balaurului

În fața vetrei, stăteau la cislă, câțiva soldați, cinchiți jos, pe vine, în fumul iute din bordeiul luminat numai de focul de subț hornul de nuiel :

„Ei, acuma haide să vă povestesc și eu ceva, fraților, despre sublocotenentul nostru Braica” — zise soldatul Avram Ion, trăgând cu sete dintr’un muc de țigară, care eră cât pe ce, să-i frigă buzele, dacă nu-l scuipe la vreme. — Sublocotenentul Braica, mă băieți, eră cel mai îndrăzneț și mai iscusit aruncător de granate din tot regimentul 66 de infanterie... — Da ia mai zvârle, mă Tăbuc, o ceoată pe foc, că mă cam strânge ’n spate.

— Au să plesnească ouăle corbului la noapte, zise rezervistul Tăbuc, zvârlind pe vatră un putregai scorbuos.

— Și inima ’n nemți are să plesnească, făcù trompetul Totoi, care stă grecește, de parcă eră Pașa din Vidin ; și-și scăpără, fulgerul alb al dinților, pe fața neagră ca fundul ceaunului.

— ...Care vra să zică, cum vă spuneam — prinse a-și depănă mai departe firul soldatul Avram Ion — sublocotenentul Braica n’avea pereche în zvârlitul granatelor. Zicea : „Uite, mă leat, pe ăsta :

„Îl pălesc drept în numele Tatălui” — și dela o zvârlitură de piatră, mi ți-l izbea drept la mir.

Când luptă regimentul nostru la Cochileni, în Dobrovia, numa-l auzeam :

„Mă leat, care merge cu mine la vânat, că s’au așezat nemții turcești în fundul bârlogurilor și stau la taifas cu lulele-în gură.

— Merg eu.

— Și eu.

— Mergem și noi, domnule sublocotenent.

— Ei, haideți dacă mergeți ; haideți mai repede, că-i ceasul cel mai potrivit acù.... Și fără gură, băeți, — nici pasere măiastră să nu ne simtă”.

Și porneam așa ca vr’o zece, tot „tuchiluş”, tot tuchiluş :când în patru labe ca niște dihanii ; când pe burtă ca șarpia, cu domnul sublocotenent Braica în frunte. Mergeam noi așa prin spinăriș și printre tufe, de sânger și de smeură, ca preț de un ceas, de ne însângeram „mânurile” ; și când ajungeam, ca la treizeci de pași de tranșeele nemțești, stam o bucată de vreme doșiți după niște tufăris, ridicați pe mâni și ne uitam ca niste broscui, — și când ne șoptea sublocotenentul : „Pe ei, băeți,” odată saream, drept în picioare, ca mușcați de o viperă, și prindeam a zvârli granatele, de se făcea, mamă, o învălmășeală, de ziceai că vermuesc vermii pe-un stârv. Zvârleam noi d ne treceau sudorile ; da’ sublocotenentul Braica făcea prăpăd.

Și numai când răpezeam cea din urmă granată, ne-întorceam la șanțurile noastre. Asta cam în fiecare zi se-întâmpla, că era patima sublocotenentului Braica. — Maică, maică, i-auziți ce mânia lui Dumnezeu i-afară ! Mâne facem hrube de cârteți, ca să eșim la lumină. — Om ca dânsul, să-i fie dragă primejdia și să-i placă să se joace cu moar-

tea n'am mai văzut în tot războiul ista vajnic. Ii sticleau ochii în cap, ca la lup, când s'apropiă primejdia, și-i tremurau nările de parc'adulmecă sângele.

Uneori, nu vroia să ia pe nimeni cu el ; așa avea el câte-un gust :

„Azi mă duc, mă băeți, singur la vânătoare, spuneă, aninându-și liniștit la centură granatel-.

— Da' luați-ne și pe noi, domnule sublocotenent : să nu vi se-întâmples ceva, îl rugam noi.

— Vorba leat ! Când am zis că mă duc singur, s'a mântuit : mă duc singur. Nu știți, bre, că locotenentul Braica nu-și calcă cuvântul ; așa-i, dă, el : trăsnet cu leuca."

Și plecà singur-cuc și intrà fără frică, în bungetele codrului, în care, în unele cotloane, puteai să tai cu cuțitul întunicul. Avea el așa ale lui ciudățenii, — da' încolo : bun să-l pui la rană.

Tot neavând astâmpăr și tot umblând el așa, ca un prepelicar, dăduse de-o baltă cu trestie înaltă, pe lângă care trecea un drum lung ce mergea la o fântână, unde veneau soldații vrăjmași de luau apă. Când plecà singur, întins acolo se ducea. Intrà în baltă și așteptă acolo neclintit, ascuns în trestia, care fâșîia ușurel în vânt.

Trecea un neamț la fântână, trecea al doilea, trecea al treilea — și el nu se mișcă : numai ochii i se măreau și-i sticleau ca unui lup și-i tremurau nările. Și venea și al patrilea neamț, și al cincilea, și al șaselea și el tot ca de piatră, în mijlocul bălții ; numai ochii îi ardeau mai tare... Și mai treceau și alți nemți, și se strângeau la sfat împrejurul fântânei, — că acolo eră staniștea lor și eră răcoare și bine și apa rece ca ghiața, de te tăia la dinți, și limpede ca lacrima. Și când socotea el că-s destui și nu-l mai răbdă inima, ridică odată brațul lui

de criță, mai tată, și începea a zvârli granatele, cari huiiau ca tunul. Și când îi vedeă zăcând cu toții grămadă împrejurul fântânii, ca stârvurile din jurul fântânii balaurului din poveste, — eșea din baltă și prăvăleă, cu piciorul, toate trupurile în iaz. Apoi spălă, cu câteva ciuturi de apă, sângele ; și, după ce ștergea așa toate urmele, ca să-i pice și-în alte zile vânatul, se-întorcea liniștit la tranșele noastre, de parcă n'ar fi făcut nici o ispravă și s'ar fi primblat numai, așa, de-a frunza frăsinelului, prin codru verde.— I'auziți, mă fraților, ce viforniță i-afară... Ia mai zvârle, vere Tăbuc, o ceoată pe foc.... Și iac' așa cu domnu' sublocotenent Braica... Acù e rănit cică și-i într' un spital la Eș... Sfântă să-i fie mâna..."

Cuculeț

Cuculeț

E o arătare numai de unsprezece ani, da' nu'i dai, Doamne ferește, mai mult de șapte.

„Mă, Faraoane, cine-i cel mai bătrân ostaș din reghimentul nostru ?

— Eu, face găngania, buricân-du-se fudulă și scăpărându-și dinții pe chipul balaoacheș.

— Și de câți ani faci tu, mă oștire ?

— De cinci.

— Cum de cinci, bată-te cucurigu' ?

— Poi așa ; de când a murit tatuca și m'am o-ploșit pe lângă reghiment ca un cotei.

— Da' o țigară de *tiutiun* bei tu, bre ?

— Ihî, cum să nu ? Și cu ochii ași suge-o. Aista-i aleanu meu cel mare, că n'am mahorcă.

— Ptiui, mânca-te-ar puricii : mahorcă-ți trebuie, buricu' pământului ?

— Poi, cu'n fum două din iarba lui Scaraoschi îmi mai alung și eu gândurile.

— Mai știți, pacatele ? O fi, vă pomeniți, *hamurizat*, făcea gornistul regimentului, sticlindu-și dinții.

— Oi fi, bădie Dancule, făcea arătarea ; și dece nu ? Adicătelea eu inimă n'am ?”

Și soldații se stricau de răs și-și făceau cruce
ea-în fața Necuratului.

Cuculeț eră voiabună a compăniilor. Sara, când
se ogoiă lupta, se strângeau ceoată împrejurul lui :

„Măi, ia cântă-ne ceva de inimă-albastră; tot
ești tu amorezat”.

Și Cuculeț n'așteptă să-l roage a doua oară :
ducea dibla la bărbie și prindea a zice, din scripcă
și din gură, sclipindu-și dinții și ochii la fiecare
vorbă oftată mai cu alean :

Frunzuliță de cicoare,
D'aulica țața Floare,
Trecu a seară călare,
Pe la poarta dumatle,
Te zării la lumânare
Cu țitișoarele goale.

Slujba lui eră să care cartușe pân' la șanțurile
din linia întâi, cu'n cărucior cu doi zăvozi de stână.
Dulăii, mari și flocoși ca niște urși, pășeau cu lim-
bile scoase, și Cuculeț zicea din frunză ori din
dibla, în bâzâitul gloanțelor, fără habar, cu capela
pe-o ureche.

Intr'un rând, cum stă tolănit în iarbă, în Poiana
Țigancii și țărâia încet din scripcă, ca o gânganie
amețită de lumina primăverii, i se pără că pe boarea
îmbălsămată a vântului, vine un cântec de gitară.

Zumzetul cântecului srtăbătea prin perdelele
de cetină, când mai tare, când mai moale, ca de pe
alte meleaguri :

„Vine dinspre inamic”, se gândi Cuculeț, și ri-
dicându-se cu dibla 'n mână, se luă după zbâr-
năitul cântecului, cu ochii la pândă. Se urcă, prin
țihlișurile umede, pe-o mâncătură ponorâtă de
pârâu, spre vîzuinile tainice ale dușmanului.
Soarele scăpără spre asfințit și străpungea desi-

șurile cu sulițele lui de lumină. În ziua aceea lupta contenise mai de vreme ca de obicei, și în liniștea adâncă a codrului, tot mai limpede sună cântecul de gitară; iar, pe adierile vântului, i se părea uneori, că vin și-i gădilă nările mirosuri bune de bucate. Se opri să-și mai tragă oleacă sufletul. Iși anină dibla într'un mesteacăn, se cu'că între feregele umede, și, închizând strâns ochii, își lărgi nările. O suflare mai tare de vânt îi vârî până'n fundul burții mirodene de carne friptă și-l făcu să sară ars în picioare.

Urcă, peptiș, un pripor stâncos, agățându-se de rădăcini ca de niște șărpi încăerați, și se pomeni, când ajunse sus, în fața unei bucătării.

Inserase, și, pe vatra uriașă, sfârâia, în cratiți, ca vr'o duzină de găști și forfoteau niște cazane să'ncap'o ialoviță într'nsele. Într'un tranșeu zdrângăneă un pian hodorogit și s'auzeă larmă de danț. Bucătarii căscău gura acolo și în bucătărie dormea, cu coatele pe masă, un neamț mustăcios, cu sorț și cu chitie albă.

Cuculeț își linse buzele și se târî șopârlește până la ușa bucătăriei. Ascultă o bucată de vreme, tremurându-și nările, și pogorî scările, cari duceau în bucătărie ca într'o pivniță. Se apropiă în vârful degetelor, de vatră, înhață o cratiță în care sfârâiau patru găște; și, din trei pași, fu afară și se strecură în țišlișurile pădurei. Se pogorî, cu cratița 'n brațe, de-a săniușul, până la mesteacănul în care își aninase scripca, ș'acolo s'așeză grecește, și înfulică pe nerăsuflăte, un picior zdravăn și unsuros de gâscă.

Când se ridică eră noapte de-abinele și scânteiau, printre cetine, stelele. Cuculeț își linse voios buzele unse de untură ș'o luă repegior, pe albia pâ-

râului, să ducă găștile plocon „barosanului de colonel” : Că el îi sireacu, tătuca reghimentului !”

Când ajunse la ușa bordeiului comandantului regimentului, găștile nu erau nici ferbinți, nici reci : erau cum îs mai bune de mâncat.

În noaptea aceea, până târziu, arse gazornița în bordeiul colonelului și s’auzi sfat și râsete și tânguit dulce de vioară.

Părăsirea şalupei „Rândunica”

Părăsirea șalupei „Rândunica”

După ce cărâ toate porțiile pentru pod, sergentul Mârzea își duse șalupa la adăpost, sub niște sălcii de pe malul ostrovului Coria. Ca niște pusnici ai apelor, hălăduiau acù acolo cei trei tovarăși. Vești rele veneau ca pe vânt : Nemții, Turcii și Bulgarii înaintau mereu în Dobrogea. Zilele scurte ale lui Noembrie veneau tot mai posomorîte și mai pline de ceață. Plouă, zi și noapte, din cerul jos, ploaie mărunță și rece. Dunărea eră ca oțelul și sălciile ostrovului își scuturaseră toată frunza și ciorile se învăluiau pe deasupra și făceau a ninsoare și îngheț. Intunericul iernei s'apropiă zi cu zi ; și cei trei prietini, de pe șalupa „Rândunica”, îl simțeau, în inimile lor, înainte de-a sosi. Și șalupa stă și ea tristă, sub malul ostrovului, ca o pasere cu aripa frântă, care nu putuse să plece cu stolul, și rămăsese, stingheră și amărâtă, în fața zărilor pustii.

Seara, stăteau până târziu, în lumina vânată a gazorniței, care plutea ca o ceață mocnită în încăperea îngustă a cabinei. Afară ploaia bătea în șalupă fără hodină ; țărâia pe acoperiș, pe punte și în geamuri ; și cârma scârția ca o porțiță dela o casă pustie.

Şeful „Rândunicăi”, sergentul Mârzea, cu mecanicul Patrichie şi cu fochistul A. Tudosei, înşirau, tăcuţi, nişte cărţi soioase pe-un scaun şchiop ; ori sfătuiau, cu glasuri încete, ca la un priveghiu. Pe policioara de la fereastră cât un geam de bordeiu, o muşcată roşie tânjea şi ea, cu toată grija pe care o avea fochistul „Rândunicăi” s’o ude în fiecare zi. Şoarecul cel alb, pe care-l cumpăraseră sergentul Patrichie, dela Galaţi, dela un Italian cu caterinca, stă şi dânsul trist pe colţul mesei, în lumina gazorniţei ; şi privea cu ochii lui negri şi lucii, ca nişte gămălii de bolduri, la cei trei prieteni amărâţi ; şi din când în când, îşi tremurâ plictisit botişorul trandafiriu şi musteţile albe, — nu mai lunecă grăbit pe toate lucrurile ; nu mai stă în oala cu muşcata, la geam, la soare ; nu se mai suiă pe umărul stăpânu-său.

Mecanicul Patrichie grăia, cu glas ţărăgănat şi molcom, cuvinte din *Psalmii* lui David, pe cari îi purtă, în deobşte, ca pe un talisman, în buzunarul bluzei lui unsuroase.

„Ei, fraţilor, ca un vis trece omul şi în zadar, se tulbură ; el strânge comori şi nu ştie cui le adună.... Omul e ca earba ; zilele lui ca floarea câmpului. Aşa-i fraţilor, aşa-i cum vă spun eu. — Ia-auziţi cum vuesc valurile. S’a ridicat vânt nestruşnic dinspre ţara muscălească. — Dar dreptul nostru, frate Mârzea, şi frate A. Tudosei, ca finicul va înflori şi ca codrul cel din Liţan se va înălţa — cum spune coala, la carte (şi se bătea cu palma peste buzunarul dela piept). Şi, noi, cei cari sămănăm cu lacrimi, cu bucurie vom seceră, — cum spune tot coala la carticica asta sfântă....”

Şi şoricelul îl privea drept în ochi, cu ochişorii lui isteţi, mărunţi ca nişte neghiniţe ; şi parcă pricepea şi el, cu mintea lui şoricească, o pică-

tură din fântânele pline cu agheazma înțelepciunii Impăratului David.

Și într'un târziu, în liniștea adâncă ce s'așternă ca un lac de întuneric, sergentul Mârzea zicea :

„Mă, A Tudosei, ia zi'i ceva încet ; știi numai așa să-mi bâzâi ca o albină rătăcită'n chilia noastră de pusnici ai apelor.”

Și A Tudosei nu se lăsă rugat a doua oară, cum îi eră și lui inima grea în piept ca o piatră, — și plecându-și capul pe-un umăr, începea ușurel :

„Foaie verde grâu mărunț,
Inima cu venin mult,
De te-ași auzi cântând,
Ș'oleacă de chef făcând.”

Cântă, întotdeauna, cu ochii la mușcata din fereastră ; parcă'i cântă ei, parcă'i cântă unei fete iubite'n taină....

„Zi acum, mă frate A Tudosei, și cântecul soldatului : cântecul nostru”, oftă sergentul Mârzea. Și A Tudosei își îndreptă iar ochii spre floarea de sânge și începea încet, cu nemărginită jale în glas :

- „Măi soldat, cine te-o plânge?
- Păsările când s'or strânge.
- Măi soldat, cine te-o scăldă?
- Dunărea când a vărsă.
- Măi soldat, cin'te-o-îngropă?
- Munții când s'or răsturnă.”

Și lacul de'ntuneric al tăcerii, își revărsă iar valurile mute în cabină.

În ziua de 15 Noemvrie, o patrulă de cazaci aduse vestea că vin armatele nemțești, turcești și bulgărești; și sergentul Mârzea primi poruncă: să părăsească șalupa și să plece cu oamenii săi la Galați. Sergentul Patrichie își luă șoricelul într'o colivie ruginită. A Tudosei își luă oala cu mușcata; numai șeful „Rândunicăi” n'avea ce-și lua; el și-ar fi luat șalupa lui, dacă-ar fi avut vr'un chip; dar n'avea cum. Își luară cu toții merindele ce le mai rămăseseră și priminelele, — și plecară, amărîți. Sergentului Mârzea îi jucau ochii în lacrimi. Se suiră în luntre, și văsliră tăcuți spre mal. Dunărea curgea mohorîtă și, din cerul ca de cenușă; burnița ploae mărunță de toamnă târzie. Când ajunseră la țarm, șeful „Rândunicăi” se întoarse și se uită spre ostrovul care-i adăposteă șalupa, — dar „Rândunica” nu se mai vedeă...

Fichișor

Fichișor

Fiche a rămas singurică acasă azi, — da' nu se teme, e deprinsă ca toți copii năcăjiți ; ș'apoi nu-i chiar așa de singură : e cu păpușa. Vorbește cu ea de-un ceas și nu mai isprăvește :

„Tata e la război daaa... I-a scris chiar az mamei că-i sănătos... Și-întreabă ce mai fac eu și zice : „Sărut-o pe Fichișor pe ochișori din partea mea...” Tata nu se teme de Nemți, îi snopește în bătaie, spune mama ; și nici Alexuc, ordonanța, nu se teme... Alexuc, săracu, are grije de tata : el îi spală cămășile, el i le calcă, el i le cârpește, el îi face cafeaua neagră și ceaiu...”

Fereastra dinspre grădină e deschisă. În soare, prin florile cari ard ca niște flăcări colorate, bâzâie moale o albină.

„Spune mama, c'a scris tata că peste-o săptămână, vine să ne vadă ș'ar să stea trei zile. Are să facă mama și bunița ștrudelă, ș'ar să taie găinile cele mai grase, ș'ar să facă potroc bun, cum îi place tatei, și friptură cu cartof ș'o să bem vin, ș'o să ne veselim... cânt tatei un cântec care m'a învățat mama” :

„Pe o stâncă neagră
Într'un vechiu castel,
Unde curge 'n vale
Un râu mititel”.

O aburire de vânt trece prin grădină și umple odaia de miros de lemn-Domnului. Lucrurile, ai zice c'au ațipit în umbră. Fichișor vorbește mai molcom, să nu le trezească parcă :

„Mama e la spital : îngrijește de răniți, săracii. Bunica s'a dus să facă niște cumpărături dela domnu Leibovici. Are să-mi cumpere și mie de-o rochiță albastră : s'o am pe când o veni tata...”

Ceasornicul cu cuc din odaia din fund, scârție ; își zuruie lanțurile, cum are obiceiul de câte ori trebuie să bată ; și cucu începe-a cânta cu glas dulce, ca dintr'o depărtare mare : „Cucu — cucu — cucu.”

Soarele a trecut peste nucul rotat din mijlocul grădinei, și toate lucrurile s'afundă, ca într'o ceață de vis : numai gutuile de pe sobă îs tot galbene și luminoase ca de aur, în umbră...

Din bucătărie vine cloncănitul rar al cloștei, care răsună odată cu bătăile leneșe ale ceasornicului. Ceasornicul — leneș — „Tic-tac... Tic-tac”. Și cloșca : „Clonc-clonc... Clonc-clonc...”

„Le-o fi foame puilor, face Fichișor cătră păpușă ; ia auză-i cum chisuiesc săracii... Ia să le dea mama mâncare”.

Și Fichișor aleargă în kuhne și le dă crupe și se-întoarce cu'n pui galben ca un canar. Il ține într'amândouă mânușile, lipit de piept ; se gheboșează și-i sărută căpșorul rotund cu ochișorii negrii ca două picușuri de cerneală :

„Dragu mamei drag”, face Fichișor, și-și tremură genele lungi ca niște franjuri ; și păpușa pare că zâmbește și ea, uitându-se minunată la pui.

Dar, deodată, în liniștea după amezii și în soarele ferbinte, prind a bate toate clopotele din târg; și, deasupra tuturor, vuesește adânc clopotul din dealul mitropoliei. Fichișor deschide ochii mari, și rămâne neclintită în fotoliu, cu puiul strâns la piept. Puiul stă, parcă, și el ș'ascultă, cu capul nemîșcat, cu ochisorii mirați. O bubuitură cumplită zguduie, deodată, din timilii, casa bătrână, și sfarmă în țăndări cântecul de orgă al clopotelor. Fetița zvâcnește din picioare, întinde mâinile amândouă, pleacă moale capul, — și rămâne așa... Pe deasupra capului i se pare că-ți cântă un bondar de argint; apoi o albină de aur, — și albina amuțește și ea. Puiul, care ajunsese pe masă, scurmă de câteva ori prin bujorii de lână ai cuverturii. După asta, se urcă pe umărul lui Fichișor și răcăie iară cu piciorușele lui galbene, ca șofranul. Întinde, apoi, pliscul și-i ciugulește pletele crețe, — și căzând, de-a tăvălul, ca o zarzără coaptă, în poala rochiței, i se cuibărește acolo ș'ațipește, ca subț aripele unei cloști.

Într'un târziu, scârție ușa de la pridvor și s'aude glasul bătrânei: -

„Unde ești Fichișor, draga bunicăi? Vin fuguța, că ți-a adus bunicuța de-o rochiță albastră ca floarea de cicoare.”

Dar numai puișorul deschide ochii și înalță capul, — Fichișor rămâne, neclintită, cu capul pe masă.

Privighetorile

Privighetorile

Tunul e așezat între doi stejari gemeni, drept pe piscul muntelui : e un tun greu. E învălit cu atâta meșteșug în cetină, că nu se vede nici dela zece pași. Îndărătul tunului, îs săpate, în pământ, două cămări ca două hrube de pivniță : una e magazia cu muniție ; în cealaltă, despărțită în două printr'un perete de bușteni, stau soldații și sublocotenentul Agarici. La început, le-a fost greu, în vizuinele umede și întunecoase, în cari ardeau în deobște două opaiți ; dar, la urmă, s'au învățat și cu viața aceasta de cârțiță, — ș'acù li se pare c'asa trăiesc de când lumea. S'au obișnuit și cu bubuiturile tunului, care, la început, îi îngrozeà și-i făceà să privească ceasuri, năuci, în gol. Acù parcă nici nu-l aud când începe a zguduì pământul până 'n măruntae, cum n'auzi tictacul și bătăile unui ornic ori bâzâitul unei muște. Pintilie Istrati, de meserie dascâl, stă cinchit în ungherul lui și citește, la lumina opaițului, psalmii lui David, pe nas, ca la strană, și parcă nici n'aude bombardamentul năstrușnic de-afară, care, parcă dărâmă munții și cutremură catapiteazma lumii. Brigadierul, Ion Ursu, care a fost de slujbă astănoapte,

doarme cu capul pe pumni. Iliucă Știubeiu stă cinchit la vatră și păzește să nu dea oala cu borș în foc și îngână pe nas, cu alean, un cântec.

Alătura, ordonanța directică în vizuina sublocotenentului, care stă grecește, în fundul patului, întruchipat din patru țaruși bătuți în pământ, din trei scânduri, dintr'un maldăr de fân proaspăt și o pătură, — și-l citește pe Musset. E singura carte pe care-o are și-o citește, în fiecare zi, cum citește dascălul Pintilie, psalmii lui David.

Lângă pat, are o mesuță făcută dintr'o buturugă, și-un scaun la fel. Pe masă, o oală cu flori de pădure, un șipușor cu cerneală, un condeiu și un teanc de cărți poștale militarești. În perete, deasupra mesei, o poliță cu niște străchini și câteva oale încondeiate. Într'un ungher, lada de campanie. Asta e toată gospodăria sublocotenentului Agarici. În chilia asta umedă, din fundul pământului, a trăit toată iarna, și nici odată nu s'a simțit mai împăcat cu inima, și cu sufletul mai limpede, ca pe țăncul acesta sălbatec, departe de larma zadarnică a orașului, în care și-a pierdut vremea, în fumul cafenelelor și al berăriilor. Aici, departe, pe piscul stâncos, își simte sufletul limpede ca un ochiu senin de cer, și gânduri și doruri mari, cari nu l-au mai cercetat nici odată până acum, îi vin ca niște vulturi. Stă, uneori, ceasuri, tolănit afară, la soare, în iarba înflorită, ascultând cantecul pădurii ori privind mersul grăbit al unei furnici pe un fir de iarbă sau pe lăgerul unei flori. Sufletul lui zăvorit înainte; în fața frumusețelor firei, a deschis porți largi spre cer și spre codru, și spre tainele vieții și ale morții. Se simte prins în oceanul puterilor universale, ca o undă de apă, care se pomește, deodată, din garafa de pe masa unei cafenele de pe malul mării, risipindu-se în talazul

care clocotește la țărniș — legănându-se în ritmul uriaș al pustiului de ape. Asta, eră simțirea, pe care o încercă sublocotenentul Agarici, de cand hălăduia, pe piscul acesta veșnic, în fața Morții; și nu se mai teme de moarte, cum nu se teme valul de nemărginirea mării.

De când se desprimăvăraseră bine, o pereche de privighitori, își făcuse cuibul în unul din cei doi stejari gemeni, subt care stă aciuat tunul. Pcaie tot acolo își avusese și anul trecut și anțărti cuibul; poate, la răcoarea chiliilor de frunzare ale stejarului acestuia secular, s'au întâlnit, într'o primăvară îmbălsămată de toate mirezmele florilor pădurii, și și-au spus, în limba lor înflorită, amelișite de lumina lunei, întâile vorbe de iubire.

Sublocotenentul Agarici stă culcat în iarbă, cu fața'n sus, cu mânilor încleștate subt cap, și privește cuibul. Femeiușca clocește; bărbatul piue încetișor în gușă, pe marginea cuibului. Parcă 'i ține de urât.

Tunul începe a bubui; zvârle câteva ghiulele în vizuinele nemțești. Stejarilor își scutură frunza ca de vijelie. Privighetorilor zboară, dau târcoale pe departe, cu țipete speriate. Apoi, când ameliște tunul, se întorc iar la cuib; femeia s'așează pe ouăle calde încă, iar dânsul prinde iar a-i piui, cătinel, în gușă, — deasupra Morții, care doarme în întunericul ghiulelelor.

Sergentul Ioan Șerbu

Sergentul Ioan Șerbu

În zilele de 10 și 11 Octombrie, s'au dat lupte crâncene în stânga Oltului, în munții Argeșului. Au luptat soldații noștri cu nădejde, zi și noapte, fără o clipă de răgaz, și batalionul I din Regimentul oltenesc 43, în urma unor iurișuri năpraznice cu baioneta, a cucerit muntele Frunțile, cel ca o uriașă căpățână de zahar, când se înveșmântează munții în hlamidele împărătești ale nămeților. Cum i-au rostogolit pe nemți și pe unguri, oltenii au plecat la Jiu, unde se întetise primejdia; iar pe Frunțile au rămas ostași puțini, — să tot fi fost o companie, — dintre cari, cei mai mulți, dispensați, cari atunci de abia începeau a a la tainelă puștii. Se înșiraseră în lanț, la 10—15 pași om de om; cei mai mulți îmbrăcați cu haine de-acasă: unii cu cojoace, iar alții cu sumane, ori cu dulămi, — toți cu opinci și cu cușme mari, de păreau acolo, sus, o roată de haiduci din vremurile de demult, răsăriți, ca din morminte, la chemarea amarnică a goarnelor și a clopotelor. Între ei era și un cioban vrâncean, c'un cojoc până'n călcâie și c'o cusmă cu zagara, mare și flocoasă. C'un cap mai înalt ca cei mai nalți vrânceni, cu niște plete negre și crețe

în burghiuri până la umeri, — părea un Voievod tânăr, nu un cioban ; când răsărea, alb, din întunericul codrului, și încremenea acolo, sus, pe sprinceană muntelui, ca o stană de veacuri. Il chemă Ion Șerbu și soldații îi spuneau scurt „Căpitane” și-l ascultau orbește. Și-în felul cum își ținea ochii negrii peste clădăria fumurie a munților ; în chipul cum își ținea capul pletos, sergentul Șerbu Ion avea ceva falnic de căpitan desprins dintr’o baladă bătrânească. Când răsărea deasupra munților luceafărul cu mioarele lui de stele, Ion Șerbu se trântea cu fața’n sus, ducea buciumul de cireș la gură (căci nu se îndurase să-l lese la stână) închideă ochii și începea, așa ca prin somn. Imprejur, parcă, încremeneau frunza și firul de iarbă ; rămăneau neclintiți ostașii în portul lor de țară, ascultându-l cu ochii peste ponoarele sinelii ale munților. Sergentul Șerbu se uită așa, cântând, și din ochii închiși îi curgeau încet lacrimile-în plete. Izvoră cântarea buciumului ca din negura veacurilor ; grăia stelelor și munților și codrilor de bejăniile de demult, grăia de Turci și de Tătari, de femei și de copii și de bătrâni duși în robie ; de turme de oi, de cirezi de vite, de herghelii de cai, de lungi șiruri de chervane, încărcate cu aurul holdelor noastre, duse peste hotare. Spunea cântecul buciumului de cireș : de pleava Fanaralui, de toate lăcustele și omizile cari au năpădit lanurile și grădinile plaiurilor noastre, în vremurile bătrâne și-în timpurile de azi ; vorbea de Domnul Tudor, cel cu suflet de pară, — de Domnul Tudor cel cu inima fagure de miere și azimă caldă pentru cei obijduiți.

Ungurii și nemții, au prins de veste c’a plecat Regimentul oltenesc spre Jiu, și mai primind încă și întărituri prin pasul Scara, i-au isbit pe ai noștri

în după-ameaza zilei de 16 Octomvrie, în punctul cel mai slab apărat, zis Muntișor, unde eră numai o mână de oameni în frunte cu sergentul Șerbu. Zădarnic trăgeau focuri după focuri, de le curgeau sudorile șiroaie pe obraji și li se înegrise fețele și mâinile de fumul puștelor—de păreau o armată de Negri, — ungurii și nemții, se urcau spre ei, pe coasta priporâtă a muntelui, ca furnicele. Tot plutonul care apăra muntele, căzuse și mai rămăsese, ca printr'o minune, în picioare teafăr, neatinș, sergentul Ion Șerbu. Gloanțele îi roiau împrejur ca albinele în jurul știubeiului; dar nici unul nu se atingeă de el, de parcă eră solomonit. Trăgeă „căpitanul” fără hodină, de curgeau sudorile gârlă pe el. El singur apăra acū muntele împotriva vrăjmașului, care urcă mereu coasta râpoasă. Cum trăgeă astfel, și i se părea c'o mână nevăzută, îi flutură pe dinaintea ochilor o năframă muiată'n sânge, — deodată se pomeni în față c'o namilă hădă de ungur, păros până'n ochi, și c'o musteață roșie și mare ca o coadă de vulpe. El priveă cu niște ochi mărunți și rotunzi ca niște nituri bătute subt sprincenile zbârlite, și rânjea la el ca un lup care vreă să-l sfâșie. Honvezul întinse arma spre pieptul lat al sergentului; dar, ca fulgerul, brațul de criță al Vranceanului, îi abătù țeava'n sus, și glonțul îi pârlì numai cușma. Atunci, dintr'o răsucitură, „căpitanul” îi svârli pușca ungurului în golul prăpăstiei din față, și prinzându-l, ca'n clește, în brațele cu mușchi de oțel, începù luptă dreaptă ceobănească, acolo sus, pe vârful muntelui, pe zarea de foc a asfințitului. În aceiași clipă, eșiră dintr'o potecă două plutoane de ale noastre, c'o mitralieră, și-i luară pe unguri și pe nemți din coastă, de părea c'a înviat muntele și-și scutură spinarea de stânci de viermătul urdi-

ilor dușmane, cari începură a se rostogoli în prăpăstiile, ce-i așteptau cu gurile căscate și pline de noaptea iadului.

Iar sus, pe creastă, se luptă, cu namila cea păroasă de ungur, sergentul Ion Șerbu, cum învățase el la stână, încă de când eră strungăraș. În frământările luptei, își svârlise de pe umeri cojocul mișos, îi căzuse cușma cât o baniță, — și rămăsese sprinten, numai în cămașe și în ȋțari, cu mijlocul subțire și mlădios ca de fată, strâns în chimirul ȋntuit, în care purtă un cuțit cu mânerul înflorit. Când se opinteă odată, și când îl cetluiă în brațe: îi eșeau ochii din cap ca unui broscoi nemeșului. Il jucă, câteodată, numai cătinel, ca pe-o fată la horă; și zâmbea posnaș pe sub mustața creață și neagră ca pana corbului și parcă-i spuneă o vorbă tainică de dragoste — și ungurul gafâia și pufnea pe nări cu sufletul la gură. Ș'odată numai ce porniă sergentul Șerbu ca un vârtej, de-i zburau pletele crețe'n vânt și-abia atingeă pământul cu gurguile opincilor, de-ai fi zis că s'a împrietenit cu ungurul la cataramă și joacă cu el o rusească, în bătătura unei crâșme, după un pahar dulce :

„Uite-așă, mă Ianoș, luptă cinstită, ciobănească,—nuluptă hoțească, cum știți voi, cari ne uci-deți, cale de-o *poștie*, cu dihăniile voastre de tunuri. Uite așă, măi frate Ianoș : Tot pe loc și pe hodină, ca dracu pe rădăcină... Te joc ca pe-o fată mare. mă, Nu te da, ȋu te da, frate Ianoș, că ești catană-ȋmpărătească, și-i, mai mare rușine, să te răpuie-un *ghet* cioban... Ce ȋi-au eșit așa ochii din cap și ȋi-ai zbârlit coada de *hulve* de subț nas, ha? Ține-te bine, nu te da, c'am să te joc așa până ȋi-i da sufletul... Ha, spune ce-ai cătat tu, mă urâtule, în

țărișoara mea, spune, mă, ce-ai cătat? *Cruciulița mamei tale....*"

Ungurul tot frământându-se, isbuti să-și scoată un cuțit de vânătăoare ; și, deodată, sergentul Șerbu, simți o arsură 'n coapsa dreaptă. Atunci, dintr'o opintire, îl frânse pe Honvez pe spate. Il culcă la pământ, și-i puse un genunchiu pe piept. Smulse junghiul din chimir, și, înfigându-l în ungur, ca într'un berbec, îl brânci pe coasta ponorâtă a muntelui.

De ziua lui Chipăilă

De ziua lui Chipăilă

Bucătarul Gheorghită Chipăilă eră veselia regimentului. Seara, s'ășeză grecește, în fața cazanelor cu borș, cari forfoteau în mijlocul poenii de mesteceni, și prindea a zice, fără habar, din diblă și din gură, de se strângeau împrejurul lui toți oamenii, veniți, înapoia liniilor, la odihnă. Când începea a melița vre-o mitralieră, strigă :

„I'auziți, țații Marița, cum îi toacă gurița !”

Când se rătăcea, pe deasupra cazanelor lui, vr'un obuz bulgăresc, chiuiă :

„Prindeți-l, măi fraților, că-i plin cu praji și cu guleamătă ceapă și-i bun de pus în borș...”

Măcar că eră din neamul lui Faraon, el nu știă ce-i frica de glonț ori de ghiulea ; că-l solomonise, când plecase de-acasă, Chiranda lui cea meșteră, fără pereche, în vrăji, și-i mai dăduse încă, pe deasupra, ș'un irmilic din salba ei, să-l poarte la gât, ca să-l apere de moarte și de cumpene. Și când vorbea, de Chira lui, ochii îi luceau ca de argint, în bătaia flăcărilor, și parcă înghițea un polonic de miere. Soldaților le intrase și lor, în cap, că Chipăilă e îmbrăcat în pielea de drac a solomonților și moartea fuge de el pe coclauri.

La începutul războiului, pe când încă nu-și dăduse pe față *talanturile* de bucătar, l-a isbit, într'un rând, un obuz drept în raniță; l-a dat peste cap, ia făcut ranița praf și faraonu s'a sculat din țărână, bun-teafăr, ș'a început a cânta „Săbărelul”, astupându-și, când o ureche, când cealaltă, să vadă de n'a surzit.

În alt rând, se plimbă țiganu' pe dinaintea tranșeelor, cu mâinile în buzunare, ca Vodă prin lobodă, pufăind cu poftă dintr'o țigară barosană. Un glonte vine și-i șterge țigara din gură: Chipăilă scuipă într'o parte, își face cruce și-și vede mai departe de drum.

Intr'o zi, pe când stă cu pântecelul la soare, sub un fag, i se părù că aude un scârțuit de roate. Își ciulă urechile și se ridică în palme. Auzi un măcăit speriat, apoi un găgăit tainic; și, după asta, un glas răgușit și hursuz:

„Țuric, țuric”....

Se' tîrî, ca o șopârlă, până la marginea sihlei; și-i sticliră ochii ca unei vulpi, care-și pândește vânatul. Pe un drumeag plin de hârtopuri, se ră-tăciseră doi nemți c'o căruță cu niște cuști, cu orătării strânse de prin sate.

Chipăilă întinse gâtul, rotunzi ochii, și se uită cu poftă, la găștile, rațele, cucoșii și găinele din cuști, și se gândi:

„*Haoleo, muică*—muică, ce mai fripturi ași face, mamó!” Și-și trecù limba peste gura țuguiață ca un bot, pipăindu-și în buzunar o rugină de volver, șterpelit depe undeva,—ș'acela fără golanțe. Se holbă la nemți și-îi cântărea din ochi: Erau doi vlăjgani cu coifuri și carabine,—și-l cam luă cu răcori prin spate. Dar, pe dată, își veni în fire, gândindu-se la puterea solomonilor Chirei și la irmilicul dela gât; și, fără să mai stea pe gânduri,

sări drept în mijlocul drumului, cu hleabu de pistol în mână, strigând aprig :

„Sus mâinile ; dați *harmele*, că vă *curaț* ! (Și, uitându-se în spre țihlișurile pustii de sus, chiu) :

„*Haici* buluc cu toții, măi fraților !

— *Predam la tumneata*, Herr camarad” bâlbâiră, speriați, nemții, și înlemniră cu brațele ridicate.

Chipăilă făcù doi pași mari și făloși, privindu-i crunt ; și, lundu-le puștile, își vârî rugina de pistol în buzunar. După asta, puse liniștit mâna pe hățuri, întoarse căruța ș'o luă pe albia unui pârâu, care-l scotea drept în Poeana Mestecenilor. Prizonierii păseau blegi, la trei pași înaintea, și Chipăilă își sticlea dinții în urma lor. Rațele se porniră pe-un măcăit nebun, de parcă se stricau de râs, găștile găgăiau cu însuflărire mare, între ele, ca niște cumetre. Cocoșii și găinele își sticleau ochii prin ostrețile cuștilor. Un cucuș, cu creasta ca o gherghină, căscă pliscul și chiu, ca un om cu chef ; și rațele răsturnară capul pe spate și izbucniră într'un măcăit și mai năstrușnic.

Căruța cu orătării, eși îndată mare în fața cazelor din poiană. Cât ai scăpără, se duse vestea în tot regimentul, și colonelul veni, c'un cârd de ofițeri după el, să vadă, cu ochii săi, pe toți prizonierii lui Chipăilă. Iar țiganu' îi eși înainte, cu trei pași mari, de parcă vroia să-și răpadă picioarele peste dealuri, — izb călcăile de-i scăpărare potcoavele, și înțepenî, cu dreapta la cozoroc, raportând într'o răsuflare :

„Să trăiți, domnule colonel, am prins lângă Poeana-Mărului ; doui nemți, treizeci și cinci de găște, șaptesprezece rațe, patruzeci și opt de găini și opt cucuși, — în total : o sută opt prizonieri...”

Colonelul, mare, gros și roșu-gotcă, își răsturnă capul pe spate și izbucni într'un răs cumplit, cu lacrimi în două. Ofițerii își făceau seamă la spatele lui : se frângeau de șale, ținându-se cu mâinile de coaste ; se roteau, tropăind cu cizmele, — și zornăitul pintenilor, părea, în iarba poenii, râsul mărunțel al unor gânganii. Numai Chipăilă nu se clintea : Stă smirna, cu palmele mari lipite de coapse, cu pieptul scos înaintea, de parcă îi dăduse cineva un gheont pe la spate.

A doua zi se nimerise să fie Sfântu' Gheorghe, — ziua lui Chipăilă care vrasăzică — și să fie și compania la odihnă. Și toată noaptea Chipăilă nu închise-ochii și, pe lângă cele două ajutoare, mai umblau forfota încă opt soldați, aleși pe sprinceană de el. Și era o vânzoleală în poiană, ș'o măcăială, ș'o găgăială. Și zburau fulgii și penele, de parcă se-întorsese iarna. Și care tăia orătăniile, care le opărea și le jumulea, care le curăța și le cenătuiă, care le petrecea în țigle de alun cât niște sulii, și se cincheau ori s'așezau turcește în fața focurilor, și prindeau a le roti domol.

Cinci focuri haiducești ardeau în poiană ; și mestecenii firav', cu frunzarele delic te păreau de argint, în lumina vâlvătăilor. Iar Chipăilă, cu pestelca albă ca ghiocul și cu mânecile sufl cate, se țasea ca o suveică, printre țiglele cu găști și cazanale cu potroace, și da porunci aprige, umflându-se în pene ca un bașbucatar de-a lui Por-Împărat. Iar mirosul dulce al fripturii de găscă umplea codrul de fagi, de arini și de mesteceni, și ajungea până'n tranșeele nemților.

Și a doua zi se întinse masă mare în poiană, și colonelul, ofițerii și soldații mâncară, cot la cot, și cinstiră vin negru ca sângele de iepure, în sănă-

tatea lui Gheorghiță Chipăilă ș'a Chirandei lui, celei meștere în solomonii ca o fată de-a lui Aghiută. Iar, către sfârșitul mesei, a pus mâna Chipăilă pe diblă, a închis ochii, de parcă stă să-și dea sufletul, ș'a început a cânta, de se înfioră frunza mestecănișului dimprejur :

„Foaie verde matostat,
Când Ți vād gâtul spălat
Și mărgceanul revărsat,
M'ași băga la tine argat, —
Ce fel de argat să-ți fiu ?
Numa-în brațe să te țin”.

„Cântă'n dorul Chirandei, oftă colonelul, cu paharul în mână, privind cu alean, printre gene.

— În dorul Chirei mele, să trăiți domnul colonel, ș'a puradeilor !

— Și ai mulți, bre, bădiță Chipăilă ?

— Vr'o șapte, să-mi trăiască.

— Și tot așa's de albi ca și tine, mă Chipăilă ?

— Albi ca porumbrica, să trăiți.

— Haiti, c'a început iar bombardamentul.

— *Ha* început, că, se vede treaba, că-i gâdilă pe nemți la nas *nirdzna* găștelor fripte.

— Da, parc'ar fi ale noastre, bădiță Chipăilă.

— *Hapoi* hobuzele sântără hale noastre, să trăiți—da tunurile hale nemților.”

Și Chipăilă iar închideă ochii și-și culcă obrazul pe alaută, ca pe pieptul Chirii, și cântă așa de dulce, că parcă-avea numai un singur fir de păr la arcuș.

Doui drumeți

Doui drumeși

De și erà ziua a treia de Paști, începuse, de dimineață, să cadă lapoviță. Se cerneà, din cerul scund și posomorît, fulgi mari de omăt, grei de apă. Măgurile dimprejur încărunțiseră; și, cătră seară, se lăsase frig de-a binelea, de parcă aveà de gând se geruiască, peste noapte.

În încăperea cu miros de gutâi și cu mobile vechi de nuc, cuconu' Grigoraș Boldur și cucoana Raluca, stăteau, la căldură, de vorbă cu nepoțica dumnealor, fetița feciorului, care erà căpitan în într'un regiment de infanterie ce luptà în munți.

Cuconu' Grigoraș fusese profesor la gimnaziul din târgușorul acesta alb și plin de livezi, și acù erà pensionar și stà liniștit în casele dumnisale bătrânești, cu acoperișul de draniță și cu cerdacul cu stâlpi văruiți. Casa erà la marginea târgului, în fundul unei livezi de-o falcie, cu pomăt de tot felul și cu două alei de tei bătrâni, cari tăiau cruciș grădina. Erà liniște aici ca într'o chinovie din inima codrilor și cuconu' Grigoraș Boldur erà mândru de casa dumnisale încăpătoare și, mai ales, de grădina plină de felurimi de hultoane.

Acù stà la sfat cu nepoata, lângă soba cu ocniți, în care ardeà foc zdravăn ca'n dricul ernii :

„...Și iacă așa erà mai de-mult, Lelioara bunicului ; umblà câteodată, Dumnezeu cu Isus Cristos pe pământ, prefăcuți în oameni amărâți și săraci, cu picioarele goale și cu traista în spinare ; și intrau pe la gospodari, să vadă : tot așa's de răi, ca și pe veemea când l-au răstignit pe Fiul Domnului pe muntele, zis Golgota, între doi tâlhari.

— Și acuma nu mai umblă, bunicule ?

— Ba, cine știè, o mai fi umblând ei, poate, și acuma, da' pe alte meleaguri.

— Ia așa, pe câte o vreme ca asta, numai ce cădeau, către seară, la o casă de român. Cănele se repezeà depe prispă, să-i rupă ; și gospodarul deschideà ușa și întrebà, cu glas aspru ori blajin, după cum îi erà inima :

„Care-i acolo ?

— Doui drumeți înghețați, cari se roagă de găzduire'' s'auzeà un glas ca un cântec de serafim, și cănele amuțè, ca prin farmec, și prindeà a linge picioarele goale ale drumeților. Și, în privazul luminat al ușei, răsăreà un moșneag gârbovit, cu barba ca argintul, și un om tânăr, cu ochii în chipul migdalelor și cu pletele și barba ca de aur. Și când pășeau pragul, se luminà încăperea de o lumină tainică și dulce și miroseà toată casa a grădină de crini după ploaie''.

Nu isprăvì bine cuconu' Grigoraș vorba aceasta, și cănele, care dormeà colac în ceardac, se repezì, hămăind vrăjmaș, spre poartă. Bătrânul își lăsà nepoțica din brațe și deschise ușa. Prin ninsoarea repede, zărì două umbre și întrebă :

„Care-i acolo ?

— Doui drumeți înghețați și pătrunși de ploaie, vă roagă de-oleacă de găzduire pe noapte''.

Erà un glas molcom ca un cântec; și cânele tăcù pe dată. Lelia se lipì de bunică-sa, și ascultă, parcă, cu ochișorii ei albaștri.

„Poftiți, poftiți, mă rog, în casă” zise cuconul Grigoraș.

Prin ninsoarea, cu apă'n două, se apropiară încet drumeții, și cânele veneà cuminte în urma lor, fluturându-și coada flocoasă, ca după doi cunoscuți vechi. Urcară scările pridvorului rezemați în bețele lor ceoteroase; și, numai după ce-i mai pofti odată, îndrăzniră să intre în casă. Unul, erà un moșneag cu barba albă și cu picioarele goale, îmbrăcat c'o dulamă peticită; cellalt, un soldat cu mantaua ruptă și arsă, cu niște opinci ferfenițite în picioare.

Lelioara își lipì căpușorul creț de bunică-sa, și deschise mirați ochișorii de flori de in. Se uită la moșneag, și, mai cu seamă, la barba lui de omăt; apoi la oștean, și, mai ales, la ochii lui plini de durere și la barba lui moale și bălae, — și inimioara prinse a-i bate ca în pieptul unei păsărici speriate.

În casă nu erà încă aprinsă lampa, și i se părù că s'a răspândit o lumină tainică, ca atunci când aprinde bunicuța candela dela icoane.

Oamenii se opriseră stingheriți, lângă ușă, cu capetele descoperite, și apa le curgeà din straele zdrențuite, în jurul picioarelor, pline de glod și de sânge, și frânte de drum.

„Intrați, intrați” îi îndemnă iar cuconu' Grigoraș; și se gândi, cu inima strânsă, la fecior, care poate acù stătea, tot așa de pătruns de ploaie și tot așa de înghețat, în sloata unui tranșeu din munți.

Drumeții mai făcură doi pași; dar se opriră iar și plecară ochii spre picioarele pline de noroiu.

— Nu face nimic, zise cucoana Raluca, și-și trecu, pe furiș, o mână peste ochii umeziți.

— Pofțiți și stați coala mai lângă sobă „le grăi bătrânul și le arată scaunele.

Străinii pășiră, cu sfială și stângăcie, și s'ășezară, cu sfieciune, pe marginea scaunelor.

„Veniți de departe tare?

— De departe, de departe” făcu trist bătrânul cu barba albă.

Cucoana Raluca aprinse lampa și eși grăbită; și se întoarse c'o tavă cu cozonac, cu slănină, cu ouă roșii și vin, — și o așeză pe masă :

„Ia pofțiți și-ți mănca oleacă” îi îmbie cuconu' Grigoraș Boldur.

Drumeții se ridicară, se întoarseră cu fețele smerite spre icoane și-și făcură cruci mari. Apoi își puseră jos cușmele grele de apă și s'ășezară la masă și prinseră a mânca, cu evlavie, ridicând dreapta, la fiecare îmbucătură, ca pentru semnul crucii.

Leliu se apropiu de bătrân; se lipi de el, se ridică în vârful degetelor și-l întrebă tainic la ureche :

„Bunicule !

— Ce-i, draga bunicului?

— Nu-i oare : unul Dumnezeu și cellalt Isus Hristos?”

Bătrânul zâmbi, se uită lung la ostaș, și oftă, trecându-și mâna prin părul moale ca mătasa al nepoțicăi. Apoi zâmbi fetei și zise încet :

„Ba da, se poate să fie chiar ei”.

Fetea se lipi mai tare de pieptul bunicului, cu ochii la cei doi drumeți.

Afară glasul aspru al vântului se îndulcise, ca prin minune, — parcă cântă acū, deasupra casei, un serafim, un psalm.

Lăban

Lăban

Așa venise Simion Bumbătă la reghiment, cu Lăban al lui : cel mai vrednic câne din toți zăvozii dela stână la care ceobăneă el de când eră ȕânc, de-l da cușma jos.

Cânele acesta, cu înfățișarea de lup, se ținea ca umbra de bădița Simion. Eră un dulău mare cât un vițel, și zbârlit, și fioros, de se temeau toți zăvozii ceilalți de el ; și eră în stare să se lupte cu o potaie întreagă de lupi. La reghiment, la început, stă tot mohorât și ridică, din când în când, capul mare și buhos, și se uită nedumerit la badea Simion Bumbătă, ȕuns chilug și îmbrăcat în straie ostășești. Parcă îl întrebă : unde i-s pletele cele crețe și unsuroase, și cămeșoiul cel negru ca muiat în dohot, și cușma cea de mioară albă ? Și bădița Simion stă și el, ca bolnav, într'un ungher, cu ochii ȕintă : parcă priveă o geană de munte pierdută în nori ; parcă ascultă picurând departe tălângile unei turme nevăzute. Și uneori, scotea fluerul din sân, îl duceă la gură, închideă ochii, și începeă a zice, cum ziceă când eră cu oile în porneală. Și atunci Lăban ridică mai sus capu, a-

dulmecă și icneă, și-și culcă botul pe labele lui mari, ca de urs, și închideă și el ochii, ca stăpănu-său.

Când plecă reghimentul spre munți, se mai înviorară și bădița Simion și Lăban. Și când intrară în inima munților și'n răvineala codrilor, Bumbătă își zvârli capela, cum își zvârleă cușma la stână, când eră cu chef, și chiui odată de hăuiră prăpăstiile. Iar în Lăban dădu parcă strechia : se năpusti chelălăind și prinse a se da de-a tăvălucul prin iarbă, răsând par'că, cu dinții lui albi și ascuțiți ca de lup.

Din ziua acia își veniră în fire și Bumbătă și Lăban :

„Uite, lupu, măăă !” chiuiă Simion ; și Lăban se repezeă zbârlit spre desigurile întunecate, hămăind întăratat și scurmând mănios pământul. Se deprinsese repede și degrabă cu țiuitul gloanțelor și vuetul ghiulelelor, și când treceă câte-un glonț, bâzâind pe aproape, ridică botul și se uită după el ca după un bărzăun, mârâind. Când plecă Simion Bumbătă într'o patrulă își luă și cânele : „Acolo-i lupu, mă”, făcea bădița Simion, arătându-i spre bârlogurile nemțesti. Și Lăban tremură din tot trupul, mârâia și chelălăia încetșor, adulmecând, din când în când, spre tranșee, cu spinarea zbârlită ; dar mergeă cuminte, nu se mai repezeă în neștire ca la început : învățase că de acolo vine moartea și călcă încet, cu ochii la pândă, tremurându-și nările spre vizuinile dușmanilor.

Intr'o zi, cum mergeă patrula cu fereală, scormonind desigurile, Lăban, care pășea cu băgare de seamă, — la o zvârlitură de piatră înnaite, încremeni locului, cu botul întins, c'o labă ridicată 'n vânt, ca un câne de vânătoare. Se uită în urmă, și s'apropie, cu pași de mătă, de un țihliș plin de întu-neric. Se mai opri odată, și-și întoarse capul iar.

Apoi se încordă, se trase, cu pași mărunți, îndărăt ; și se svârli, ca o ghiulea, în tufărișul întunecat, în care nu se clinteă o frunză. În aceeași clipă, răsări o namilă de neamț cu Lăban în cârcă. Bădița Simion se repezi cu pușca înălțată la ochi, gată să cuie iscoada la pământ ; dar neamțu, zvârli arma, ridică mâinile și se predă. Cu greu se îndură Lăban să-și descleșteze colții din ceafa bavarezului, la porunca lui Bădița Simion ; și patrula porni veselă spre companie, cu prizonierul la trei pași înaintă ;

„Aista-i lupo, mă, Lăban, mă ; îi grăiă Bumbătă mângăindu-l ; lupi de aiștea, mă, cu chivără, au năvălit în stâna țării, mă...”

Și Lăban mârâia înfrigurat, trecându-și limba roșie peste bot și, din când în când, își zbârlea spinarea ca o rășchitoare, și hămăia la Bavarez, gata să-i sară iar în ceafă.

Din ziua aceia, bădița Simion nu mai avea astâmpăr : se înădăise la vânat nemțesc și în fiecare zi o luă razna cu canele, prin tihăraile pădurei ; și la două-trei zile, musai, trebuia să vie cu vânat la căpitanu :

„Să trăiți, domnule căpitan, v'am mai adus un lup.”

Când răscoleau toate desișurile, și nu dădeau de nici o iscoadă, atunci se șupureau până la un post de santinelă. Când zăreau vârful baionetei, se culcau pe pânțe și bădița Simion și Lăban, și se târau prin tufișurile dese ca peria : lunecau cu atâta îndemănare, că nu fășiă o frunză. Lăban înna-
inte, Bumbată'n urmă, cu mâna pe oțelele puștii. Și când se apropiau bine, se opreau și așteptau cu răbdare, până le venea la îndemână să-l gâbjească pe *barbarez*. Stăteau neclintiți ca niște stânci, de

nici păsările nu-i simțeau, și ciripeau și șuerau deasupra capetelor lor, fără grijă.

În desişul umed și întunecos, cântă somnoros zumzetul unei albine, ori al unei vespi, ori bâzâitul unui bondar, îmbrăcat în catifele. Buruienele, strivite și jilave, înălțau mirosuri amare. Neamțu' se primblă cu pușca'n spate liniștit. Mai șueră ușurel un cântec, cu ochii peste dealuri; își mai aprindea pipa și pufăia pe gânduri, îngânând o melodie, — și ochii lui Lăban ș'ai lui bădița Simion îl priveau țintă și scliffeau tainic și șireți; îl înghițeau, parcă cu ochii, — și nările cânelui tremurau, adulemeau mereu. Și când îi venea bine la socoteală lui Lăban, îi sărea, zdup, în spate, și-i înfigea colții în gâtiță, cum avea obiceiul să facă cu lupii la stână. Neamțul ridică îngrozit brațele, cu ochii eșiți din cap ca la o buhă, — și bădița Simion îl luă ca din oală și-l ducea plocon căpitanului.

Intr'o seară, însă, Lăban se întoarse singur, cu gâtul plin de sânge, și se apropiă, cu capul plecat, de comandantul companiei, care fumă în fața bordeiului :

„Unde-i lupo, mă Laban?” îl întrebă căpitanul; și Lăban ridică umilit ochii și scheună încetișor, cu mâhnire.

„Ce-i, mă Lăbane, mă? Ce jalbă ai?”

Atunci numai băgă de seamă căpitanul, că Lăban e plin de sânge. Il mușcă, pe dată, de inimă o bănuială și făcù netezindu-l pe spinare :

„Da 'unde-i, bădița Simion, mă Lăbane, mă?”

Lăban îl privi țintă și prinse iar a geme ca un om bolnav. Il apucă moale de pelerină și-l trase încetișor și gemu din nou. Căpitanul atunci se ridică încruntat și chemă câțiva soldați :

„Bumbătă nu s'a întors?”

„Nu, să trăiți, domnule căpitan.”

Căpitanul își încruntă sprincenele mai neguros și își mușcă mustața :

„Haide-ți cu mine”.

Lăban porni pe-o potecă, lingându-și sângele de pe piept ; și, din când în când, se opreă și se uită în urmă. Căpitanul și soldații se luară după el.

Îi duse astfel, prin niște hârtoape adânci, îi vârâ în râveneala unei sihle pline de întuneric ; îi scoase pe malul unei mlaștini, de pe care săreau, la fiecare pas, broaștele cu ochii aurii și cu picioarele reșchirate și săgetau șopârlele, și se pomăniră tocmai la sârmele ghimpate ale nemților. Acolo Lăban se oprî, și-și plecă mahnit capul, lângă bădița Simion, care zăcea însângerat, în papura smârcului, cu ochii deschiși mari, cătră cerul care se umpluse de turmele stelelor.

Un priveghiu

Un priveghiu

Abia debarcați la Silistra, pornirăm mai departe, spre satul Kali-Petrovo. Aici, un aviator, ne aduse vestea agoniei Turtucaii. De abia ne așezarăm pe iarbă, să îmbucăm ceva, și zărirăm un călăreț apropiindu-se, în goana calului : eră aghiotantul brigăzii, care ne aducea ordinul să plecăm, fără zăbavă, spre Kara-Omer, ca să apărăm retragerea Diviziei a IX. Și, iată-ne porniți, pe drumul plin de pulbere, spre inima Cadrilaterului, fără artilerie și fără cavalerie. Merserăm așa, în necunoscut, flămânzi, și însetați, și rupți de ostenală, așteptându-ne, la fiecare pas, să fim atacați de Bulgari.

Eră o zi mohorâtă și rece de toamnă și zărilor erau pline de taină. Urcarăm dealuri pustii, trecurăm prin Kali-Petrovo gol și Kara-Omer, care ardeă, cu'n fum gros și negru, cum arde păcura.

Stoluri de păsări ciudate se roteau zăpăcite împrejurul flăcărilor, cu țipete ca de copii; și, ascultându-le, mi se părea că ard acolo pruncii uitați de părinți, în vâlmășagul fugii. Mergeam prin locuri necunoscute, mute și pline de taină, ca și fețele bulgarilor. Priveștiile pietroase și întunecate, sămăneau cu chipurile aspre și mohorâte

ale bulgarilor. Din ele părea că izvorăște aceeași ură neagră și mocnită. O prevestire, parcă, îl chinuia pe fiecare din noi; un gând amar ne stă ca un piron bătut în frunte; dar, cel mai tăcut și cel mai neguros, dintre toți era sublocotenentul Iov. Iși mângâia nervos, cu ochii în zarea opacă, barba fină ca mătasa, și nu-și mai descleștase gura de ceasuri. Cum mergeam așa, în neștire, deodată, ne pomenirăm c'o grindină de gloanțe de pe-un deal pietros, care părea pustiu.

Ne desfășurăm, într'o clipă, în trăgători și lupta începî aprigă. Cel dintâi care căzî, fu sublocotenentul Iov, — și rămase mort pe loc, la doi pași de mine, cu tâmpla însangerată. Ca într'o fulgerare îl zării, cu fața cătră cer; apoi nu-l mai văzui. Cătră seară, Bulgarii amuțiseră, în vizuinele lor și dealul sur, ca o cetate, părî iar fără suflet de om. Regimentul nostru se aciuă într'un clin de teren; două compănii fură așezate în avant-posturi. Eu, cu'n prieten, intrarăm într'un bordeiu turcesc, din răscrucea drumurilor, pe cari nu se vedeă țipenie de drumeț. Înăuntru erau două prispe de pămînt, o masă murdară, sprijinită pe niște țaruși; o vatră afumată și pătată de drojdii de cafea; pe vatră un ibric de aramă plin și el, aproape pînă la gură de drojdie, și câteva feligene și păhare știrbe; iar în geamul, cît pumnul, o oală c'o garofă creață. Eră cafe-neaua unui turc bătrîn, care fugise cînd se apropiî regimentul nostru. Pe vatră mai clipeau somnoroși câți-va tăciuni. Un motan, cu blana mîncată de rîie, numai pielea și oasele, se frecă de picioarele noastre și mieună scârțait, ca o ușe cu balamalele ruginite.

Ne așezarăm pe-o prispă, și, lihniți de foame cum eram, începurăm a rupe hulpavi dintr'un

hartan de slănină, când intră ordonanța sublocotenentului Iov :

„Să trăiți, domnule locotenent, dumneavoastră știu că erați tot împreună cu domnul sublocotenent al meu : n'ați văzut, vă rog, unde-a căzut ? C'asă mi-a spus un soldat, că l-a văzut căzând împușcat în frunte.... Da' eu, în învălmășeală, l-am prăpădit din ochi și nu l'am mai putut găsi...

— Ba l'am văzut, mă Axinte : a căzut mort pe loc, tocmai lângă nucul de sub deal.

— Eu mă duc să-l aduc, domnule locotenent.

— Nu se poate, mă Axinte, că acolo's stăpâni acū bulgarii.

— Eu tot mă duc, domnule locotenent..." și-esh.

Afară, se coborâse noapte adâncă, să-ți scoți ochii cu degetele, și se stârnise un vânt tăics, care fășia aspru prin salcămii prăfuit de la ușa bordeiului. Pe prichiciul hornului, eră un hârb cu untură și c'o fiștilă. O aprinsei, după ce astupai, mai întâi, fereastra ; și rămaserăm, și eu și prietenul meu, cu coatele răzemate pe masă, tăcuți, în lumina vânată a opaiuțului, care umplea bordeiul de duhoare de untură râncedă, — și nu ne mai puturăm atinge de mâncarea de pe masă : niște slănină, niște ceapă, și o bucată de pâine neagră și uscată cremene.

Afară, vântul țiuia ascuțit și năvăleă, pe horn, în bordeiu ; și noi tăceam, cu capetele în palme. Motanul, mort de foame, ne dă mereu târcoale și-și frecă blana de cizmele noastre pline de glod. Și la urmă, văzând că nu-l luăm în seamă, sărî pe colțul mesei ; și rămase acolo, un răstimp, ghemuit, cu pielea împunsă de ciolanele picioarelor, privindu-ne țință, cu ochii : când verzi ca niște smaralde ; când roșii ca două pietre de rubin. Ș'odată, să șupuri,

să tări, pe pânțele, până la slănina de dinn in tea noastră, și prinse-a înghiti lacom.

„Nu mai vine Axinte, zise prietenul meu, după o bucată lungă de vreme.

— L'o fi prins bulgarii, murmurăi eu ; a trebuit să se strecoare printre santinele''.

Dar chiar atunci, auzii niște pași pe lângă bordeiu ; și ușa se deschise și ordonanța intră, cu trupul țeapăn al sublocotenentului Iov, în brațe. Il așeză pe prispa dimpotrivă, și eși iar, fără să spuie nici un cuvânt ; dar se întoarse-îndată, cu lada de campanie a sublocotenentului pe un umăr, și o așeză jos, lângă vatră. Scoase, dintr'un buzunar, cheia legată cu o sfoară de o cheutoare, în genunchi și deschise lada. Căută mult, prin fundul lăzii, printre albituri și în bordeiu se răspândi o mireasmă slabă de lămâită, ca un parfum de melancolie. Scoase un pachet de scrisori, legate cruciș c'o panglică roșie, ș'un buchet de vi rele uscate. Se ridică și se apropiă de mort. Li descheiee tunică la piept și-i vară pachetul de scrisori în buzunar. Apoi îl încheie încet, — parcă se temeă să nu-l trezească. Li pu e buchetul la cap, lângă obraz. Li așeză binișor, mâinile pe piept ; aprinse un capăt de lumânare de ceară dela opaiț și îl lipi la căpătâi. Dădă cu ochii de garofa din fereastră, ș'o luă ș'o așeză lângă lumânare.

Apoi rămase tăcut, cu capul plecat, cu mâinile bătătorite și vânoase, de om de țară, încrucișate pe pânțele.

Maica-Domnului

Maica-Domnului

„Au adormit și săracu tata și mama, se gândește Dochița, cuibărită în fundul jețului. Bietu' tata, toată noaptea n'a dormit; și mama, nici ea n'a închis ochii și l'a păzit și i-a dat doctorii. Noaptea asta am să-l păzesc eu, ș'am să-i dau eu doctorii''.

În casă a început să însereze. Afară s'a stârnit vant de toamnă și cântă cu glas răgușit și zvârle vârtejuri de frunze uscate în geam, ca niște răvașe ale toamnei.

Dochița se învălește strans în șalul bunicăi, până ub bărbie, și-și îngrămădește piciorușele subț rochiță. E numai de șapte anișori și are doi ochi al baștri, deschiși mari ca la păpuși, și o guriță roșie ca de mărgean; iar căpușorul, în lumina candeliei, pare un puf de păpădie neobișnuit de mare.

Căpitanul Păun doarme, cu capul înfășurat în bandaje, ca într'un turban. L-a izbit o schije de obuz lângă tâmpla dreaptă; se făcuse mai bine, îl lăsase doctorii acasă; și acù, de vre-o trei zile, îi eră rău iară: aveà călduri și-l săgetau, prin cap, dureri ascuțite ca niște cuțite; ori i se înfigeà în creier ca o ghiară de oțel și nu-l slăbeau ceasuri.

„Las' c'are să deà Maica-Domnului ș'ar să se facă iară bine, a zis bunicuța, se gândește Dochița. În fiecare seară să te rogi, draga bunicuței, Maicii-Domnului, să se facă sănătos tata și să-i biruim și să-i alungăm pe nemți din țară.”

Dochița ridică ochișorii și se uità la icoana

Maicii-Domnului, luminată de scaiul de foc al candeliei. I se pare, că Maica Precista se uită la ea și-i zâmbește, cu ochii ei buni și triști. Se dă jos din jilt, calcă încet, în vârful degetelor, și se apropie de icoană. Ingenunchiază, cum a văzut-o făcând pe bunicuța, ridică amândouă mânușile spre Maica Domnului și prinde a o ruga în gând :

„Dă-i tatei sănătate și dă putere oștirilor noastre să-i biruiască și să-i alunge pe nemți.”

Și Maica-Domnului își pleacă genele și-i zâmbește blând, cu ochii ei frumoși; tăiați în chip de migdală.

Dochița face, cu mânușa ei grăsulie, trei cruci mari, și se ridică cu inima mai ușoară. I s'a deschis, parcă, în fundul inimioarei, o floare albă, care-i înbălsămează tot sufletul cu mireazma ei dulce. Pășește iară în vârful pantofiorilor, păturește ușurel plapoma, pe picioarele căpitanului, și se cuibărește în fundul fotoliului, îmbrobodită în șal.

Cu încetul, lucrurile din casă se afundă ca într'o ceață sură — parcă le-ar privi ochișorii albaștri ai Dochitei printre gene. Si de ce se întunecă în odaie mai mult, de ce e tot mai viu scaiul de pară al candeliei și mai luminos chipul Maicei-Domnului și al Pruncului sfânt. Dochița stă cu ochii țintă la icoana învăluită într'un abur de lumină; și lucrurile, candela și icoana, se afundă tot mai departe. Adoarme, încotoșmată în șal, strânsă ghem în jeț, și pe față i se așterne ca o lumină preacurată :

Maica-Domnului se pogoară din icoană, cu Pruncul sfânt la piept. Pășește, luminând tainic, lucrurile pe lângă care trece. Se apropie de patul rănitului; se apleacă și-l sărută pe frunte.

În odaie crește o lumină ciudată, din altă lume.

Afară vântul s'a molcomit, ca prin minune, și cântă ca un înger la fereastră.

Feciorul

Feciorul

Vădăna Ileana lui Ion Baci, se frământă ca pe jăratec, de când se svonise c'o să treacă prin sat spre front, reghimentul în care eră și fecioru-său. Vine dela Siret și se duce să lupte pe țăncurile munților,—ziceau oamenii. Azi-mâni, musai, trebuie să pice. Ileana lui Ion Baci tăiase găina cea mai grasă și-o făcuse borș, și friptură, și făcuse rost și de-o leacă de rachiu de perje și-l dresese cu busuioc. Și eră cu ochii tot în zarea drumului, care se îmlădiă ca un șărpe, pe subt streșinele de cetină. Grijise frumos în casă, ca în ziua de Paști. Pusese flori la icoană și în grinzi.

Se îmbrăcase, ca în zi de sărbătoare, cu cămașe albă ca helgia și se îmbrobodise cu casinca cea mai mândră, pe care o scotea din ladă numai la zile mari.

În ziua întâia așteptă, zădarnic, până târziu, cu lampa aprinsă și cu masa pusă,—nu veni. Se culcă, fără să se atingă de mâncare, simțindu-și gura ca de iască, și nu închise ochii toată noaptea.

Adoua zi alergă, într'un buh, la primar, și pri marul îi spuse :

„Azi ; de bună samă, trebuie să sosească re-

ghimentul, c'avem poruncă dela prefectură, să îngrijim de găzduire pela noapte''.

Și Ileana lui Ion Baci se întoarse, într'un su flet, acasă și prinse iar a deretecă, harnică și gos podină ca o furnică, măcar că nu eră un fir de colb de leac și toate lucrurile erau rânduite cum se cuvine.

Sus pe pîrcuri, tunurile bubuiau de dimineată, de mugeau ponoarele munților; iar sal ele puști lor pârâiau scurt ca niște vreascuri rupte'n ge nunchiu. Așteaptă toată ziua; dar nu intră picior de soldat în sat. Sara, însă, tarziu tare, când prin se-a o fură somnul, auzi o bătae în ușa de-afară; și, din doi pași, fu în tindă și trase zăvorul, cu inima sărită. D'n prag o privea un ostaș străin. un bavarez. O'teanul, cu chivără cu moț, mormăi ceva ca o rugămintă, și femeea se lipi de ușorul ușei, înmărmurită de spaimă. Bavarezul păși pragul și intră, în lumina lămpii, în clinchet de ferărie, bocănind cu bocancii ferecați, parcă, cu câte-o oacă de cuie fiecare. Eră un băitan tânăr, cu părul ca fuiorul și cu doi ochi albaștri de țânc.

Pornise într'o recunoaștere, și se rătăcise de-ai lui prin pădure; orbăcăise prin în uneric până ajunse în marginea codrului; zărise lumina de la casa din preajma satului și bătuse în ușa Ilenei lui Ion Baci.

Neamțul își răzemă pușca într'un colț și s'așeză, rupt de osteneală, pe laiță, cu coatele pe genunchi, cu capu' în mâini. Eră negru de fum, de parcă venea din fundul ladului, și eră slab, de-i puteai număra oasele pe față. Stă așa, neclintit, cu ochii țintiți în flăcările de pe vatră; și părea pe altă lume. Hainele rupte îi erau pătrunse de ploaie; bocancii îi erau spărți și-i se vedeau degetele pline de glod

Mâna dreaptă îi era înfăşutată într'o basma murdară, scoartă de sânge.

Ileana lui Ion Baciuc îl privea tăcută, răzemată de horn, c'o mână peste gură. Ii trecuse spaima, şi se uită, cu milă, la oşteanul străin, deşirat ca un ogar, — şi se gândea la Todiraş al ei, pe care nu-l mai văzuse aproape de un an.

Pe masă stă de două zile strachina pentru borş şi lingura nouă de lemn de teiu, şi fundul curat de fag, şi şipul cu rachiu dres cu busuioc.

Ileana lui Ion Baciuc umplu ceaunul cu apă şi-l puse pe pirostriile de pe vatră. Eşi, se duse în gărlici şi veni cu oala cu borş şi cu strachina cu friptură de găină şi le puse la foc. În curând toată casa se umplu de mirosul minunat al borşului şi-a fripturii; şi apa din ceaun începuse a forfoti; parcă ciripea undeva câteva vrăbii. Gospodina lui Ion Baciuc luă din budăiul de după uşă un pumn de făină şi-l puse în ceaun.

Ochii şterşi ai neamţului se ţintiră asupra vetrei, ca ochii unui câine flămând, şi nările prinseră a-i adu-meca la come.

Ileana lui Ion Baciuc răsturnă mămliga, turnă borşul, aşeză strachina cu friptură pe masă, şi, umplând păhărelul cu rachiu, îl poartă pe bavarez să ospăteze.

Sus, pe şancurile munţilor începuse iar a mugli tunurile.

Femea se aşezase pe marginea patului, c'o mână subţioară şi cu cealaltă la gură, cu ochii la oşteanul lihnit de foame, şi i se părea că-şi vede feciorul, în aburirile borşului şi ale mămligei, — şi lacrimile îi curgeau încet, în prăbuşiturile pline de umbră ale obrajilor, — şi de acolo, prin brazdele dela colţurile gurei, în bărbie şi în fruntea ei.

Prăpastia lui Hortopan

Prăpastia lui Hortopan

Pe vremea când începuseră să se arate, pe drumurile ca nişre râuri de noroi, bejăniile din Muntenia,—la mănăstirea Caşinului s'a oploşit, nu se ştie de unde, un flăcău cam hăbăuc, pe care-l chema Hortopan.

După dulama de abă, înflorită cu şnururi negre, părea a fi din Oltenia. S'a prins argat la mănăstire „pe mancare şi opinci,” şi umblă toată ziua prin pădure cu vitele. Hortopan era o namilă de om, să ridi e un taur în spate. Intr'un rând s'a prins rămăşag, pe un pacioc de mahorcă, cu'n soldat, că el bate un ţăruş în pământ numai cu pumnul—ş'a câştigat Hortopan rămăşagul.

A prins ţăruşul ca 'n cleşte, cu mâna stângă; şi, când a ridicat pumnul drept deasupra capului şi l-a răpezit, greu ca un ba os, în numele Tatălui,—ţăruşul a intrat de-o palmă domnească în pământ. La al doilea pumn, a intrat pe jumătate, iar când şi-a lăsat pumnul de oţel a treia oară, a mai rămas ţăruşul de-o şchioapă numai afară.

Pe Hortopan, la oaste nu l-a luat, fiindcă,—pe lângă că era un hăbăuc şi râdea de toate nimicurile cu degetele răşchirate peste gură cât un Crai-nou,—da'era încă şi surd. Din pricină că n'auzea, tot sufletul

fi năvălise la ferestrele ochilor. Când își ținea ochii deschiși mari, părea că ascultă cu ei freamătul pădurei. Pădurea îi era dragă ca unei sălbătă ciuni; și măcar că deabia venise pe meleagurile acelea, cunoștea, toate hrubele și cotloanele codrului, ca o jivină.

Nici nu știai când te pomeneai cu el, cum nu știi când te pomenești cu lupul la spate: numai ce răsărea, ca din pământ, și te privea, de departe, drept în ochi, neclintit și pătrunzător.

Câteodată, îndrăznea să se apropie de o mitralieră, ori de un tun; își trecea o mână peste ele ca peste niște ființi: le mângâia, parcă, și-și arăta dinții mari și rari, printre degete. Un singur prieten avea Hortopan, aici departe de ai lui: un mânz negru ca tăciunile și pintenog la un picior de dinainte, cașicum ar fi fost rânit și ar fi umblat și el oblojit.

Hortopan se zbgugiă cu mânzocul, de par'că s'ar fi jucat c'un copil. Îi cuprindea, cu amândouă brațele, gâtul, și se făcea că s'a luat la trântă voinicească. Îl luă c'o mână pe supt pânțece și cu cealaltă pe subt gât, și-l ridică și-l purta ca pe un miel. Diavolul de căluț, scutură din cap și-i luceau poznaș ochii și se făcea hojma că l mușcă.

Intr'o zi, mânzocul, neastâmpărat cum era, lergând, din poeană în poeană, trecu de tranșeele noastre. Hortopan se luă după el, cu părul vâlvoi, neascultând de glasurile soldaților noștri, cari răcneau după el: să se întoarcă înapoi, că o sa cadă în labele nemților.

Cărlanul pogoși, în copci, o coastă și se opri în fața unei santinele nemțești: stă înțepenit pe picioarele subțiri, și se uită țintă la naeamț. Par'că l'ar fi întrebat:

„Ce cauți, măi neamțule, la noi”?

Caraula îl zări pe Hortopan, întinse puşca, şi în loc să-l nimerească pe el, nimeri mânzocul, şi-l culcă la pământ. Hortopan stătut un răstimp buimac, cu ochii la prietenul lui de hîrjoană, care svîcnî odată din picioarele subţiri ca de căprioară; întinse capul şi încremeni. Hăbăucul îşi muşcă pumnul, de făcù să-i ţâşnească sîngele; şi se întoarsecu dinţii încheşti, la mănăstire. Tot drumul gemu ca un taur şi se bătut cu pumnii în cap, şi-şi smulse părul, şi scrişni, întorcându-se din când în când, şi ameninţând cu barosurile pumnilor săi, tranşeele nemţeşti. Părea un mut chinuit de-o mânie năprasnică.

Din ziua aceea, cum înoptă, eşeà hoţeşte din mănăstire şi intră'n pădure. Mergeà, cu paşi de jivină, pe potecile încâlcite, pe cari numai el le ştia. Se strecurà printre posturile noastre şi se apropià de tranşeele duşmanului. Atunci se culcă pe pîntece şi stă aşà, o bucată lungă de vreme, la pîndă, cu ochii, deschişi mari, în întuneric. Pe urmă, începeà a se târî ca un şarpe.

Trupul lui, numai muşchi, se îmlădià cu atîta meşteşug, că nu se auzeà un fâşăit, nu se clătina o buruiiană. Când zăreà o santinelă, se opreà, şi încremeneà acolo ca o stîncă,—şi, iar prindeà a se târî pe pîntece. Treceau, uneori, ceasuri, până când izbuteà să se apropie de santinelă. Greutatea cea mare erà să i se strecoare la spate, dar, cu răbdare, înconjurând pe departe, însân gerându-se în spini, vîrându-se în viroagele părălor, izbuteà. Când ajungeà la câţi-va paşi, în spatele caraulei, îşi încordà muşchii, de să făceau numai boţuri; se trăgeà îndărăt, încet, ca o fiară, cu un tremur; şi, dintr'un salt, erà în cîrca santinelei, cu degetele, ca nişte ghiare, înfipite în gâtlejul ei.

O săptămână, în fiecare noapte, Hortopan zugrumă astfel câte-o caraulă nemțească; o luă apoi, în spate și o duceă de-o prăbușeă într'o prăpastie, care se deschide, nu departe de mănăstire, și pare o dispicătură, ce merge până'n măruntaele pământului.

În a opta noapte, un glonte îl culcă pe Hortopan la pământ, cași pe prietenul său.

Soldații de pe Valea Cașinului, îi zic prăpastiei care a înghițit pe cele șapte caraule nemțești „Prapastia lui Hortopan”.

Moartea lui Verdeș

Moartea lui Verdeș

Dela începutul războiului, m'am împrietenit cu sublocotenentul Verdeș Andrei. Eră băeatu cel mai vesel din tot reghimentul și nimeni n'avea sângele lui rece în fața Morții, de și eră cel mai tânăr dintre noi, — aproape un copil — cu niște ochi catifelati și c'o guriță de duduie. La atac pornea întotdeauna în fruntea plutonului, cântând și fluerând. Niciodată nu eră mai vesel și mai fericit, ca în lipa în care-i fâlfâia mai aproape moartea, pe deasupra capului. Primejdia îl îmbărbăta ca un vin tare și îl făcea să-și svâle chipiul în vânt și să cânte din toată inima. Știa nenumărate cântece ardelenesti, și le cânta c'o voce de tenor, caldă și mlădioasă, cu falseturi de primadonă, care i strângea pe toți ofițerii, seara în jurul său, în rarele răstimpuri de răgaz.

„Par'ca dat strechia în tine, mă mânzule, de când a început războiul, îi spuneă colonelul.

Apoi viață eră aceia dinainte de războiu domnule colonel? (Și vorbea, repede-repede, în vârful buzelor, ca un grec). În fiecare zi, să bați calea Victoriei, la aceleași ceasuri; să întâlnești aceleași tipuri și aceleași tipese. Aceleași tipuri

cu dunga prea dreaptă la pantaloni, cu ghetetele prea lustruite și cu cărarea ca trasă cu sfoara la ceafă. Aceleași tipese : cu rochiile prea fără cusur, cu fețele prea albe, cu părul prea blond ori prea negru, cu buzele, prea roșii. Ne plictiseam cumplit înaintea de războiu, domnule colonel... Ei, să mai poftească acū careva dintre noi, cei cari putrezeam prin cafenele și vânturam pleava vorbelor — să mai poftească : să se mai plictisească. Am scăpat de banalitatea, care ne otrăvea cu un aer îmbâcsit de cafea. Am scăpat de viața banală și de moartea banală. Ce plictisitor, — mă gândesc eu acum — eră să mori acasă, închis ermetic între cei patru pereți, departe de cer, departe de bătaia vântului, și de mirezmele câmpiilor și pădurilor ; așa de departe de soare, de lună, și de stele. Ce plictisitor eră să mori întins în pat, ca într'un sicriu, cu doctoriile la cap, cu doctorul care-ți venea regulat, în fiecare zi, și-ți lua, întotdeauna, cu acelaș aier grav, temperatura ; și s'așeză apoi, la masă și-ți scria o rețetă, cu importanța unui ministru care iscălește un decret, — cu toate că știă foarte bine, că, peste câteva zile, ai să-ți dai pi lea popei. Ce stupid eră să mori acasă, — ce frumos e să mori aici, sub cer... Și în câte chipuri ciudate, fantastice, poți muri în războiu...

— Mă mânzule, mă, tu ai în căpățână vre-o câteva duzini de greeri ; da' încolo ești băet de ispravă și cu tine nu mi-i rușine nicăeri.

— E bătut cu artileria grea, domnule colonel'', făceau ofițerii râzând : e bătut cu artileria grea, săracul''. Și ține-te glume, și ține-te panză să nu te rupi.

Din ceasul, în care primî reghimentul nostru or din să atacăm și să ocupăm poziția de pe pintenul zis „dealul Călimanului'', intră parcă Aghluță în

sublocotenentul Verdeș. Își pusese cizmele de lac, își trăsese pe mâini mănușile cele albe de piele-glase, și, într'o cheotoare a tunicii, își aninase o garoafă ruptă din poiana Țigăncii.

N'avea astâmpăr, ca pe jăratec; își suna mereu pintenii ca pe niște clopoței. Parcă cătă moartea cu lumânarea și-i rîdea în nas și-și bătea joc de ea, și umblă sfârlează unde cădeau mai din belșug ghiulelele.

Nemții ne bombardau cu obuze de 350 și de 150. Pământul clocotea și se ridică în creste, ca o apă biciuită de uragan. Obuzele de 305 vueau ca niște trenuri accelerate, și, unde cădeau, săpau gropniți, să înghită o casă, și se umpleau îndată de apă; iar pământul se ridică spre cer, în coloane elegante, și sus, ca la o sută de metri, se despleteau ca niște erupții de păcură ori ca niște palmieri.

Orchestra Morții făcea să fearbă văzduhul și să se cutremure pământul. Artileria grea, bătea ca un ciocan enorm în burduful cerului. Gloanțele veneau cu șuerături de piculină, cu tremurări de strune de vioară: iar mitralierele păcăneau uscat ca niște castanete. Verdeș părea beat în ziua aceea. În uraganul de gloanțe și de schije, care se deslănțuiseră parcă, din Iad pe pământ, Verdeș nu-și alfa loc,—fericit ca un goeland, în vijelia care ridică munți de apă pe mare și joacă corăbiile ca pe niște jucării.

Dar, deodată, o schijă de obuz veni, vâjâind, drept asupra lui, de parcă l-ar fi căutat și l-ar fi zărit, de departe, cu'n ochi plin de ură. Într'o cipă, îi reteză capul ca o sabie, i-l zbură într'un sălcâm, și i-l lăasă acolo, aninat între crengi, cu ochii negri deschiși, — vii, plini de suflet,—privindu-și mirați trupul din care sângele-i țâșnea într'un buchet aprins, ca o jerie de maci și de garoafe.

Parcă toată tinerețea sufletului său, aprins și ne potolit, îi înflorise în clipa morții.

Corpul și, ca de fată, strâns bine în cingătoare, îi rămase, un răstimp, în picioare, așteptându-și parcă capul,—și se prăbuși, apoi, în iarba stropită de sânge. Ochii catifelati ne priveau, de sus, mai vii parcă; ca și cum toată viața, din trupul încremenit pe iarbă, fugise în ei; iar gura, ca sculptată într'un mărgean, părea, ca întotdeauna, gata să ne zvârle-o glumă.

Sanda lui Timoteiu

Sanda lui Timoteiu

În munții Oituzului, a văzut lumina zilei Sanda lui Timotei, pădurarul. Ea a cerscut în singurătățile, sălbatice ale pădurilor și-a alergat și s'a sbenzuit, pe poteci și prin poeni, ca un pui de căprioară. Chiar și avea ceva de căprioară, în înfățișarea ei gingașă; în felul cum pășea sprintenă, cum ascultă, uneori, freamățul păduri, cu ochii negri pe fața albă, deschiși mari; cum tresărea ageră când se stârnea, în lacurile adânci de liniște, o undă neașteptată de vânt.

De când sunase mobilizarea, rămăsese cu maicăsa în bordeiul curat, cu busuioc și mintă creată la icoană, cu vâzdoage prin grinzi și cu hîrzobul atârnat ca un policandru, în mijlocul podului. Pădurarul plecase la reghiment, la datorie, că era milițian.

La început, când se încinseseră luptele în munții Oituzului, Sanda se cam temeă; da 'n scurtă vreme, se obișnuî cu cântecul Morții.

„Ia, — și înălță, către vârful nasului, degetul cel cu inelul c'o peatră roșie ca o boabă de cîrmîz — asta care toacă așa, ca o femeie rea de clanță, e-o mitralieră, mămucă; auzi-o, parcă-i gurița Saftei lui Pricopie. Acù să *giuri*, mamă-hăi, că trece *trinu'* — asta-i o scroafă cu rîtu' de oțel...”

Se obișnuise Sanda așa de mult cu bubuitul tunurilor, că, de multe ori, nici nu-l mai auzea,— cum n'auzi, dela o vreme, tictacul și bătăile unui ceasornic.

Într'o noapte târzie de vifor, se trezi în niște pași, cari scrâșneau pe zăpada înghețată bocnă; își încordă auzul și, prin vîetul de mare al viforniței, desluși bine, că pașii se apropiau de bordeiu. Atunci se ridică într'un cot și-o clătină pe mai că-sa :

„Mămucă-mămucă; scoal' mămucă, că nu știu cine, boala, vine spre bordeiu : i-auzi !”

N'apucă a rostii bine vorba din urmă, ș'o lovitură, ca de ciocan, zguduî ușa de brad, ș'un glas gros mormăi ceva, într'o limbă neînțeleasă.

Fata tăcù chitic; apoi își luă inima în dinți și întrebă :

„Cine-i acolo” ?

Din mormăelile răgușite de afară, înțelese o vorbă : husari ! Și izbiturile începură să cutremure ușa, s'o facă țândări : trăgea acù cineva, de pră pădenie, cu condacul puștii.

Sanda și femeia, înțeleseră, că n'au încotro și trebuie musai, să deschidă. Nevasta aprinse gazor nița de pe prichiciul hornului; iar Sanda se duse și trase zăvorul. Atunci umplură bordeiul cinci namile de husari, cu mustețile albe de chiciură. Eră o patrulă, care se rătăcise pe vifornița de-afară, și, căutând drumul care duce la bârlogurile lor, nimerise la bordeiul pădurarului Timotei. Sergentul rupea, chipurile, românește și-i hodorogeau vorbele în gură, ca o haraba care gonește prin hârtopuri. Ungurul cerù, fără multă ceremonie, de mâncare; și Sanda aduse, dintr'un zămnic de-afară, un hartan de slănină. Nemeșii, flămânzi ca niște lupi, o dădură gata, cât ai clipi, cu niște chitan de

pâne neagră ca pământul, pe care-o scosese ră din torbe.

După ce se puseră la cale, sergentul își răsuci, cu degetele unsuroase, caerele musteșilor lungi, să le înoade după ceafă,—și-i ceru Sandei să-i scoată la tranșeele lor, că ea, căprioară de pădure, musai trebuie să știe. Sanda strecură o privire iute, de înțelegere, spre maică sa speriată; se îmbracă cu cojocul lui taică-su, se îmbrobodî cu casinca cea galbenă ca floarea-soarelui, luă de după ușa bal tagul tătâni-său și zise răspicat :

„Haideți, să vă duc, că n'o fi, doar, peste lume.”

Eșiră tus-șase în iadul de afară. Husarii își luară de dârlogi caii suriți de promoroacă. Sanda o pornî înaintea; șoacății se înșirară, în urmă, ca lupii, pe poteca priporâtă. Răzbăteau cu greu prin omătul, care, în unele locuri, ajungea până la brâu. Și vîforul le svârleă, par'că, cu nisip în ochi și chiuiă și hohotea, apoi, a bățjocură, luând-o la goană, peste coclaurile albe ca de zahar, ca o arătare, cu coama zborșită până la cer.

Husarii, învăluiți în hobotile viscolului, habar n'aveau unde se află. Șărpoaica de Sanda, însă, care cunoștea toate cotloanele păduri, mergea ca ziua, și numai icnea, în inima ei, de voe-bună, când se gîndea la bucuria colonelului, când o vedeă ce plocon îi aduce. Drumul îl știă ca-n palmă, —că în fiecare dimineață-i ducea colonelului două ocale de lapte proaspăt dela Rujana.

Din când în când, sergentul strigă, din urmă orbit de omăt :

„No, da' unde ești?”

— Aici-aici, răspundeă Sanda, c'o întorsătură de cântec în glas; veniți după mine, că nu mai e mult, și ajungem.” Și strîngea năprasnic din dinți, să n'o năvălească risul. Și, când zări bordeiul co-

lonelului, zbură, ca dusă de-o învăluire de omăt, până la plantonul dela ușă, de nici n'avu când s'o simtă caraula încotoșmată în șuba de oaie :

„Ssst, taci, bădiță, nu crîcă o vorbă : eu sînt Sanda lui Timotei ; scoală-l repede pe domn' colonel, că i-am adus un plocon“ șopotî, șărpoaica de fată, într'un suflet.

Și peste-un sfert de ceas, cei cîinci husari, se ho dneau într'un bordeiu, la căldură, păziți de-o harapină de țigan, care-și tot sticlea ochii și dinții albi la ei, când își aducea aminte : cum i-a adus Sanda lui Timotei peșcheș d-lui colonel. Stăteau cinchiți lângă foc, și se uitau, prostiți, în flăcările cari se înălțau ca niște limbi de balaur, spre hornul de nuele.

Scrisorile

Scrisorile

Șoseaua eră plină de râniți, cari abia se târau, din iadul dela Turtucaia spre Dunăre. În urmă, văzduhul clocotea fără o clipă de hodină; bubui-tul fără sfârșit al artileriei grele nemțești, părea un muget izbucnit din măruntaele pământului.

Mergeam în fruntea bateriei mele sfărîmate; și calul, împușcat într'un picior, îmi șcheopătă la fiecare pas.

Caii dela tunuri, istoviți, însetați, și flămânzi, abia păseau. Convoiul răniților nu se mai isprăvea; își târă, gemând, picioarele însângerate, răzemați în puști și în crengi, sprijinindu-se unii pe alții și văitându-se cu toții la fel:

„Valeu, dați-mi, fraților un pic de apă, că nu mai pot: mor;”

Setea îi chinuia pe toți mai cumplit ca rănile. Printre oameni, șchiopătau și cai, duși de dârlogi ori lăsați în voie. Mergeau cuminți, cu ochii plini de suferință ca și ochii omenești; credincioși ca niște câni, în urma stăpânilor și tovarășilor de chinuri. Iar pe marginea drumului plin de hârto-puri, câțiva salcâmi, schilodiți de ghiulele, întindeau în gol brațe ca de orbi, și par'că porniseră și ei, spre lucirile de oțel ale Dunării.

În fruntea convoiului acestuia, întunecat, care venea, parcă, de pe altă lume, era un cunoscut al meu ; un profesor, locotenent în acelaș regiment de artilerie ca și mine. Îl duceau doi soldați, grămadă, într'o foaie de cort, legată de două puști, pe care le sprijiniseră pe umere, ca pe-o brancardă. Pânza era scoartă de sânge. Locotenentul stă ghem și i-se vedeă numai fața, uscată și neagră, pe care îi ardeau, ca de jăratec, ochii, — și piceoarele, cari îi spânzurau afară, pline de sânge închegat, și i se legănau, la dreapta și la stânga, ca prinse numai într'o peliță slabă ; gată, par'că, să cadă în pulberea drumului, la fiecare pas al soldaților. Dar nu gemea ca ceilalți : Stă ca împetrit, cu gura vânătă strânsă cu desnădejde ; cașicum și-ar fi zăvorit un urlet de durere ; și, din când în când, glasul i se ridică hotărât și îmbărbătă pe răniți :

„Băeți, să nu cădeți nici unul... Da' care nu mai poate merge, mai bine să se împuște, decât să ajungă în mâinile bulgarilor... Care nu se poate împușcă singur, să-l roage pe tovarășul de alături, să-i dăruiască moartea...”

Mi-eră vecin, ne întâlneam de atâtea ori, întotdeauna, ducându-se ori venind, dela școala lui. Se însurase numai de câțiva ani și avea o nevastă cuminte și harnică, care-și îngrijea casa ca o gospodină de demult. O vedeam petrecându-l dimineața până la poartă, sprintenă ca o rândunică și înbujorată ca o floare ; o zăream așteptându-l în porțiță, la amiază și seara, cu tîmpla lipită de stâlp, cu ochii ferbinți în lungul drumului. Era o femeiușcă brună ca o țigăncușă, c'o față mată și doi ochi ca două genuni de întuneric. Își purta părul, negru ca abanosul, rățezat băeștește și răzvrătit și cârlionțat, deasupra grumazului rotund și catifelat ; veșnic, — și primăvara, și vara, și toamna și iarna, — c'o

floare-în piept, roșie, cași gura ei făcută pentru sărutări. Toată ziua se învălmășeă, sprintenă și voioasă, cu gospodăria, și nu eșeă nicăeri; toată ziua o auzeam cântând, ca o păsărică, cu glasul ei de fetiță fericită. În fiecare dimineată, o vedeam culegând flori, din grădinița îngrijită de mâinile ei harnice, și intrând cu'n buchet în odaia lui de lucru și așezându-i-l pe birou, între vrafurile de cărți. În fiecare dimineată o zăream, printre perdele, luând, carte cu carte, cu o lumină de evlavie pe fața fragedă, cu gropiți în colțurile gurii, — și ștergând-o, cu luare-aminte, de praf, și așezând-o, întocmai, unde-o găsisese.

La masă, așeză iarăși flori, pe fața curată ca o ninsoare proaspătă; și mâncau, aproape unul de altul, ca doi îndrăgostiți. Și eu, din odaia mea, vedeam drept în sufrageria lor albă, ca o chilie de mănăstire, și-mi plăcea să-i pândesc de după stor.

Toate icoanele acestea, îmi scăpărară, ca într'o lipire de fulger, când îl zării ghemuit în pânza de cort plină de sânge; și nu îndrăznii, la în eput, să m'apropii de el; dar ochii lui înfrigurați se în dreptară, deodată, spre mine, ca și cum l'ași fi s'rigat pe nume.

Mă cunoscù îndată; tresări și-mi întinse mâinile amândouă:

„Tu aici? Dumnezeu, parcă, mi te-a scos în nainte...”

Descălecai; și mâinile lui, reci și galbene, ca de mort, — pe care vinile albastre stăteau scrise ca niște râuri pe-o hartă, — îmi strânseseră puternic mâinile, ca-în zilele bune, când ne-întâlneam pe străzile Bucureștiului. Vorbea răspicat și liniștit, de, parcă, nu i-ar fi curs o picătură de sânge:

„Ce ciudat; chiar, în clipa asta, mă gândeam la tine, — unde te duci?”

— La București,

— Te duci la București? făcù cu însuflețire ; și toată fața i se luminează. Ce noroc am astăzi ! Am să-ți fac o rugămintă... (Și adaugă încet, cu taină-în glas). Eu nu știu dacă am să mai ajung la București : e o adevărată minune că se mai ține su fletul în mine.

— Nu vorbi prostii, îngăimai eu, ca să zic ceva

— Nu vorbesc de loc prostii ; mă vezi ce liniștit sunt. Imi dau foarte bine seamă de starea încaremăaflu : mult numai pot trăi... Uite-te, dacă nu mă crezi... Nu mi-s rupte numai piceoarele... Asta n'ar fi nimic..." Și ferind în lături pânza de cort, îmi arată pânțele : cu bandajile leoarcă de sânge :

„Cum vezi, nu voi mai putea ajunge la București..."

Și ducând mâinile de ceară la piept, se deschee și scoase un teanc de cărți-poștale militarești, legate cu o panglică albastră.

„Uite, aici sunt peste o sută de scrisori pentru soția mea... Am stat în fiecare noapte până târziu și i-am scris, cu slova mea mărunță, pe care, aproape, numai ea o poate citi... O pregătesc, încetul cu încetul ; până când, din cele din urmă rânduri, va trebui să înțeleagă adevărul... (Se opri, o clipă, și-și șterse fruntea de sudoare ; apoi începù iar, cu aceiași liniște, rostind fiecare vorbă tot atât de răspicat). Ii vei trimite, pe rând, în fiecare zi, câte-o scrisoare... Au, într'un colț, un număr, ca să știi cum să le trimiți... Dar, te rog, în fiecare zi, c'asa i-am făgăduit, să nu treacă o zi, fără să-i scriu măcar un rând. Iar scrisorile ei, le vei primi tu... (Se opri o clipă, cu ochii uscați ; numai nările îi tremurau. Apoi vorbi, iar, cu-acelaș glas). Și dacă se va întâmpla vr'o nenorocire și cu

ține, îl vei ruga, pe cineva, mai deaproape, să facă el ce te-am rugat pe tine... Și acum apropie-te să te îmbrățișez și să te sărut și să-ți mulțumesc din toată inima... A, nu ți-e rușine să plângi... Ce fel de ostaș ești tu?... Dă mi, te rog, acū puțină apă că mor de sete.. "

Mă dusei să caut apă ; și de-abia, la coada con voiului, găsii la un soldat un strop și mă întorsei, într'un suflet, îndărăt, cu plosca în mână. Dar ajunsei prea târziu :

Soldații cari-l duceau pe umere, stăteau, desco periți, cu capetele plecate în piept, cu fețele brăzdate, învăluite într'o umbră adâncă de durere.

Mă apropiai să-l mai văd odată :

Dormeà, parcă, cu fața alinată ; și două lacrimi îi alunecau încet spre musteți.

Noaptea umedă de toamnă căzù adâncă. Abia se mai zăreau licărind, în întuneric, apele Dunării. Încălecai, mă întorsei cătră oamenii mei, și coman dai scurt :

„Pentru onor, — capul la stânga !”

Și plecai, în pasul calului meu șcheop, în fruntea bateriei, cu mintea goală, ca o prăpastie fioroasă

Prizonierul

Prizonierul

În iureșul de pe Clăbucet, sergentul Dominte Ciucure căzû, rănit la un picior, de un glonte de mitralieră. Cum stă astfel, în iarba stropită de sânge, și ascultă tocatul depărtat al mitralierelor și pâraiturile puștilor, în desişurile pădurii, auzi niște pași și se pomeni în față cu doi zăplani de nemți, cari se uitau la el cu niște ochi spălăciți ca de găscă. Ii făcură semne, că ei vrau să-l ia prizoner. Bolborosiră ceva, în limba lor, și arătară, cu mâinile afumate de fumul puștilor, spre dealul în care-și aveau ei bârlogurile.

Sergentul Dominte își uită de durere și de tot, și se gândi: cum să facă să scape din labela nemților. Clipi din ochii șireți, negri ca de șoarec, și, prinzându-se, cu amândouă mâinile, de piciorul rănit, începû a se văitâ, cu fața încrețită; ca o pungă cu baire:

„Valeu, piceorul, valeu piceorul!”.

Nemții îl făcură să înțeleagă, cu semnele lor mutești, că-l duc ei de subțiori;

„Valeu, valeuuu... nu pooot... nu pooot... (scutură sergentul Ciucure din cap). Eu mai bine mor

aici'' (și bate cu palma pământul, că el nu se clintește de acolo). Valeuuu... valeu... Valeuuu... oasele mele-oasele mele... Trupușorul meu... trupușorul meu''

Nemții clatină, încruntați, din cap; și, cel mai mustecios, face gros ca un urs :

„Das ist nicht erlaubt !'' (Asta nu se poate !)

„Erlaubt-ul lui tătâni-tău !'' se gândește, în sinea lui, sergetul Dominte, și clipește tainic din ochii de șoaric.

Tocmai atunci, hop, al treilea neamț, călare pe un cal cât o cămilă.

Sergentul Ciucure începe-a geme mai cumplit :

„Valeuuu, *chiciorul* meu săracu' (repede) Valeu valeu-valeu cum mă săgetează !''

Două țărci țupăiau într'un fag și radeau, par'ca de nemți, uitându-se de sus cu ochii lor lucitori. Sergentul Dominte îi înălță, o clipă, ochii șireți și ochii negri ai țărcilor par'că se înțelesesă, într'oscălipire, cu ochii sergentului Ciucure.

Cei doi nemți își perdură răbdarea, și, aplecându-se, îl prinseră pe rănit de subțiori, să-l ridice dar sergentul Dominte dădă un țipăt așa de groaznic, că nemții îl lăsară speriați. Rănitul închise ochii și se lăsă, într'un cot, și prinse a geme încet :

„Valeu piciorul; valeu cum mă săgetează''.

Nemții să uitau la el încruntați și nu știau ce să facă.

Sergentul Ciucure deschise-încet ochii, pândindu-i, tainic printre gene. Fură calul cu coada ochilor; și, printre gemete, îi făcuse nemții să înțeleagă, că, dacă vreau să meargă, să-l suie sus pe cal, — altfel nu se clintește din loc, că-l ucide durerea din picior.

Nemții dădură din cap și murmurară încântați

„Gut, gut ; zher gut...” mirați, oarecum, că lor nu le-a trecut prin cap un gând așa de minunat.

Ulanul sărî din șea. Se apropiară tus-trei derănit ; și-l ridicară, cu mare băgare de seamă, și-l așezară, cu luare aminte, pe cal ; pe când sergentul Ciucure gemea molcom, cu ochii închiși, cu capul plecat moale, pe-un umăr.

Unul din nemți, luă calul de dârlogi ; și porniră cu toții pe-o potecă plină de umbră și de miros de busuioc.

Țărcile fâlfăiră din aripi, trecură printr'un sul de lumină, și prinseră a sărî pe alt copac, dându-se, ca-în scrânceob, pe crengile mai mlădioase. Ochii sergentului sclipiră spre ele, ca într'un nou semn de înțelegere ; și se umplură, apoi de o umbră adancă. Se răsucî în șea, scoase din torbă o pâine și o custură și și tăie o felie.

Nemții întoarseră capul, și când văzură pâinea întinseră hulpavi mainile negre ca de hornari. Sergentul Dominte le dădu pâinea întreagă. Nemții mormairă o mulțumire ca o mornăială de urs ; și se opriră, în mijlocul potecii, să și-o împartă. Calul trecu înaintea, în pas, apărându-se cu coada de muștele verzi ca de smarald, în sulile de lumină, ce străpungeau frunzele.

La dreapta, se făcea, prin sihla deasă, prin umbra verzue ca o apă, o cărare pietroasă, ce ducea la tranșeele românești.

Sergentul Dominte svârli o privire iute peste umăr, cărnî pe potecă, se făcu ghem pe cobâla de cal, — și-o luă la sănătoasă, în ropotul clocotitor al potcoavelor pe piatră.

Nemții căscară ochii, căscară gurile pline de pâine ; și-și ridicară cu spaimă brațele în văzduh, cu degetele rășchirate, uitându-se, prostiți, unul la altul. Dar își veniră repede în fire, puseră mâna pe

puști ; le duseră la ochi, și începură a trage, în neș tire, în țihlișurile jilave. Trosnitul puștilor trezi răsunetele pădurii, cari se-amestecară cu ropotul copitelor.

Și-în tăcerea care se așternu, râsul mărunț al țărșilor izbucni plin de voie bună.

O veveriță își sclipi ochii, drept deasupra capetelor nemților : -și își arată, apoi, coada stufoasă, ducându-și, amândouă lăbușile la botișorul ascuțit, — cași cum ar fi vrut să-și innăbușe râsul în pumni, — și se făcu nevăzută printre frunzare

Cântecul Invierii

Cântecul Invierii

E un iad în tranșee, din pricina focurilor de infanterie, de mitraliere și de artilerie, — soldații, însă, glumesc.

O schijă de obuz isbește în sacul caporalului Niță și intră jumătate-în pâinea din sac, și caporalul chiuie voios :

„Domnule sergent, ai dracului ! Cum au simțit nemții că am pâine 'n sac, au și trimis-o pe Berta cea mititică să mi-o fure... Arzii focul să mi-i arză de papugii !”

Soldații râd și trag ca la nuntă.

S'a disprimăvărat. Cădrul a început a întineri. Miroase-a muguri, și soarele le curge, parcă, cu sângele'n vine, și le luminează toate tănișurile sufletului, pline până acum de întunericul ernei.

Soldatul Ilie Brumă răsucesce-o țigară, întru chipată din câteva fire de tutun și dintr'o bucățică de gazetă ; dar n'are cu ce-o aprinde și strigă cu ea în gură :

„Să vie, mă, unu' dela Focșani,” (Asta 'nseamnă : să vie unul cu foc.) Nu isprăvește bine vorba din urmă, ș'un glonte vine șuerând și se-înfinge'n pământ, la o palmă de el, zvârlindu-i țărână și colb în față.

Ilie Brumă strigă, dându-și o sfârlă în cozoro-
cul capelei :

„Domnule sergent, vezi ce politicos e neamțul ?
Cum a văzut, că n'am foc pentru țigară, mi-a și
trimis unul ; dar se vede treaba că i-a c'am tre-
murat mâna, c'ai văzut unde s'a înlipt. Eu am să
il trimit înapoi, ca să nu se mai ostenească
până- aici. Bagă dumneata de seamă : dacă-l pri-
mește ori ba...”

Și luând la ochiu un bavarez, care se șurpurea,
printre niște tufe de alun, cu ochii spre tranșeele
noastre, — îl culcă la pământ.

Când venea câte-un proiectil mare, numai ce
s'auzea :

„Uite vine, mă, frate-meu, moș-Vasile !”

Când venea câte unul mai mic .

„Uite vine și Mitriță !”

...Azi, însă, numai zboară glumele ca-încelelalte-
zile : e Sâmbăta Paștilor. Trag și acuma, cu în-
dârjire, focuri, de clocotește valea ; dar tac cu toții
cu gurile încleștate. Ochii fiecăruia stau țintiți peste
tranșeele dușmanilor, peste apele S'retului, peste
coclaurile pădurilor, — și nu văd nimic din jurul lor ;
azi văd, parcă, mai departe, și toți se gîndesc la ceva

S'apropie seara. Cu-încetul, tunurile amuțesc ;
mitralierele, cele gureșe ca niște țărci, amuțesc și
ele ; ici-colo, pe linia tranșeelor, mai izbucnește
câte-un foc stingher. Ș'odată cu noaptea, se în-
tinde liniște desavârșită. Parcă n'ar mai fi bubuit
de când lumea tunurile ; parcă n'ar mai fi curs
sânge, parcă nu s'ar mai fi ucis om cu om de ani
nenumărați.

Plutea în văzduh, deși înnoptase, ceva ca o lu-
mină nouă și tainică, pe care o simțeam cu toții cu
alt simț, parcă : mai adânc, mai ascuțit, mai fin.

Prin codrul îmugurit trecea o șoaptă, alergă

un neastâmpăr ciudat, ca într'o aşteptare plină de nerăbdare; se deschideau, parcă, mugurii săi-pătrundă lumina aceasta nouă.

Soldații stăteau tăcuți, prin unghere, cu ochii, țintiți, în gol, cu urechea, parcă, în ascultarea unii muzici numai de ei auzită. Nici unul nu închideă ochii, măcar că erau cu toții cu ceolanele frân e de osteneală. Intre ei eră și un dascăl de țară. Vasile Ghiban, dintr'un sat de lângă Curtea-de-Argeș. Eră un om prizărât, c'o față uscată și năcăjită, îmbătrânită înaintea de vreme, și cu niște ochi lincezi ca de miel. În sân purtă, atârnată de gât, o iconiță de argint; și, prin buzunare și-în sacul de pesmeți: câteva cărți sfinte, pe cari le cetea, în ceasurile de răgaz, cu murmur lin, ghemuit într'un unghier al tranșeului.

În seara aceia plină de taină, Vasile Ghiban îngenunchiase, în colțul lui, de cum amurgise, și se ruga, cu ochii închiși, tremurându-și buzele, într'o rugăciune, care nu se mai isprăvea. Pe chipul lui tăiat de brazde de-întuneric, eră o lumină de evlavie adâncă, — o lumină care izvoră, ca dintr'o candelă, din inima lui smerită. Făcea, din când în când, cruci mari, cu dreapta înegrită de fumul puștei; bătea mătânii, sărută pământul, — și rămânea, apoi, vreme multă, așa nemișcat, cu mâinile împreunate pe pânțele, tremurându-și nu mai buzele și ținând ochii mereu închiși, de parcă se ruga prin somn. Părea un schivnic subț uniforma lui peticită.

Într'un târziu, se culcară cu toții; dar nu putură închide ochii lungă vreme. Numai dascălul Ghiban, slăbănog cum eră, adormi cum puse capul pe rană. Dormea, strâns, ghem, pe pământul gol, sub manta, cu genunchii la gură, cu pumnii strânși între genunchi. Și, deodată, când eră tocmai să-l

fure somnul pe toți, dascălul începù să cânte, cu glas nespus de limpede, cu o voce argintie de înger, cântecul Invierii :

„Hristos a înviat din morți, cu moartea pre moarte, călcând și celor din morminte viață dă ruindu-le...”

Soldații dă schi-eră ochii mari și ascultară, ca într' o biserică, ținându-și răsuflarea. Câte-va oftări în năbușite, răsunară ca niște gemete de dur re în noaptea tranșeului.

Santinela, care se primblă prin mijlocul șanțului se oprì ; și rămase neclintită, ascultând, cucernic, cu capu'n piept.

Deasupra se bolteà un cer plin de stele, ca neal tădată ; de parcă eșiseră îngerii, și serafimii, și heruvimii cu Invierea... Și, pe boarea nopții păreà că vine dulce zvon de clopote, ca un cântec zburat depe niște strane de argint.,.

In preajma unui foc singuratic

In preajma unui foc singuratic

Două soldați stau la sfat, în preajma unui foc delă o margine de drum pustiu. Vorbesc încet, cu glasul oamenilor bolnavi, osteniți. Cel cu capela peste urechi, îl ajunsese, din urmă, pe cel cu cușmă. Zgribureau, în mantalele pătrunse de ploaia repede de primăvară, care-l prinsese pe drum—și-și dezmoreau ceolanele la para focului sărac de vreascuri.

„Eu, frate-meu, am fost prizonier, zice cel cu capela, căruia de-a abia i se zăreau ochii de subț cozoroc. Eram înpușcat la un picior și rămăsesem de regiment; și m'a prins, subț seară, o patrulă nemțească de șase oameni, cam la o poștie de Focșani. Aveam bocanci buni în picioare, — și m'au desculțat; aveam manta nouă-nouă în spate, și m'au dezbrăcat. Eră pela jumătatea lui Decembrie. De deasupra fulguia rar; și jos: glod de-o palmă domnească. M'au dus, așa, toată noaptea de dinnapoi, până într'un sat, și m'au închis, cu vr'o cincizeci de prizonieri, într'un grajd. Ne-au ținut acolo o săptămână și ne dădeau numai câte-un sfert de pâine pe zi și apă,—și noi, de foame, sco

team mâinile pe ferestrele grajdului, printre gratii și ceream de pomană. Ș'așa ne-am ținut mai mult sufletul. De-acolo, ne-au dus, — cât pe geos, cât cu *trinu'* — până aproape de Brăila și ne-a pus să săpăm tranșee. Săpam toată ziua, în ninsoare și în sloată, și ne păzeau, cu puștile, bulgarii și turcii, — și trăeam mai mult din mila oamenilor. Eu, cu doi tovarăși, stăteam la un mosneag. Noi, cu moșneagul, dormeam în tindă și făceam foc în mijlocul tinzei; și fumul ne cheoră și toată noaptea tușam și tremuram cu genunchii la gură.

În odaie, stăteau, tablabășa, un bulgar și un turc și hojma ardeă, pe vatra lor, focul și beau ținică fiartă, și cântau și chiueau, și giucau cărți. Când mântuiau ținica, numai ce strigau :

„Mai adă, bre, ținică la noi”. Și băteau cu pumnii în ușă s'o spargă (Și bulgarul și turcul vorbeau românește, — că erau dela Rusciuc de loc și se opleșiseră o bucată de vreme, la noi · bulgarul cu zarzavatu'; turcul cu negustoria de panere, că știă să împletaască mlajă).

Moșneagul se ridică de lângă noi, deschideă ușa, luă ulceorul și se coboră în gârliciu, unde mai aveă oleacă de ținică, pe fundul unui butoiu (că ținuse o fărâmă de crâșmă). Au dus-o bulgarul și turcul, așa, trei zile, într'un chiloman. După ce se îmbătau bine, turcul prindeă a cânta pe nas și-a bate într'o दौर, cucuet pe cuptor, cu piceoarele adunate sub el. Iar bulgarul începeă a giucă, cu capul mare cât o baniță, răsturnat pe spate, cu ochii crunți sub sprincenile țapoase și părul zbârlit, întinzând spre grinzile afumate pumnii ceolănoși și păroși ca niște dihăanii. Și când se sătură bulgarul de giucat, s'așeză el pe cuptor, în locul turcului, și prindeă a bate în दौर ș'a uria pe nas. Și se porneă turcul pe geoc, cu sabia lui într'o mână și cu sabia bulgarului în cea-

laltă. Răsturnă capul pe spate, de'i agiungea vârful canafului dela fes la brâu, își dădea ochii peste cap, de parcă murea; îl crucișă săbiile deasupra capului și strigă „Alah!—Alah!” din gât, giucându-si buricul și sclipindu-și dinții. Și, din când în când, se oprea scurt, în călcâie, și chiuea :

„Țuică, bre... moșneag; țuică, că tai la tine urechile și le zvârl la câinele lui Ivanciu...”

Și moșneagul răsărea ca din pământ, cu ulceorul cu țuică; și bulgarul, buhos și hâd, depe cuptor, rânjea ca un câine, care vrea să muște, și răcnea și el : —

„Adă și la mine, bre, țuică, că eu, bre, om rău : eu te jupoiu pe tine de piele și-mi fac o pereche de ciubote”

A patra noapte, turcul și bulgarul, iar să pun pe chef. Beau ulceorul și strigă la moșneag, amândoi, într'un glas :

„Adă țuică, bre, la noi.

— Azi, noi facem mare baeram, bre, adăugă turcul.

— Nu mai am, mă rog dumneavoastră, nici o picătură, face moșneagul.

— Nu minți, român spurcat, urlă bulgarul, că scot cuțitu' și jupoiu la tine pielea depe scăfârlie... (și bătându-se cu pumnul în piept, rânji). Asta este *placerea me...*

— Adă, bre, țuică la noi, că noi facem bairam,— ori eu tai la tine urechile și le zvârl la câinele lui Ivanciu”.

Câinele bulgarului ridică botul depe labe, la vorbele turcului, și i se uită drept în ochi, cași cum l'ar fi înțeles. Eră o javră urâtă, cu spinarea cheală, ca pârjolită de foc, și cu capul mare ca și a stăpână-su.

„Aduci, bre, țuică ori nu? răcnî bulgarul, du
când mîna păroasă la prăselile cuțitului din brâu

— Nu mai am, să tîngul moșneagul; să mă
trăsnească Dumnezeu, dacă mai am batâr un picuș

— Aduci, bre, țuică la noi, să facem unu bairam,
— ori tai la tine urechile...” să răstî turcul, și trase
sabia.

Moșneagul se îngrămădi într'un ungher, cătînd
tehuiu împrejur; turcul ridică sabia și-i zbură
moșneagului urechea dreaptă. Căinele se repezi, de
lângă vatră, și oînghiți dintr'oclampâneală hulpavă.
Apoi își trecu, c'o schenătură voioasă, limba peste
botul plin de sânge și se înțepenî pe picioare, în mij
locul casei, cu ochii țintă la turc, tremurînd din
tot trupul.

„Eu nu glumesc, bre... Dai la noi țuică ori nu
dai?

— De unde să dau dacă n'am,” făcu cu desnă
dejde moșneagul; și ochii i se umplură de lacrimi.

— Nu dai? Bine: eu dau la căine și cealaltă
ureche...”

Și-i zbură și urechea stîngă. Fața, barba, mus
teața moșneagului, se umplură de sânge; și bă
trînul începî a geme și-a icni, strangîndu-și
capu' în palme.

„Tot nu dai, bre, țuică?” întrebă, întunecat,
bulgarul, și scoase cuțitul. Auzii un țipăt, care îmi
intră, ca un junghiu, în creștet, și-mi astupai ochii
cu palmele.

Cînd îmi luai mînile dela ochi, îl văzui pe moș
neag cu capu' tot o rană vie, în lumina gazorniței
fi jupoiasă pielea depe cap, de la ceafă spre frunte.
Și bulgarul ștergea acum liniștit, cu cugetul îm
păcat, cuțitul de-o mîneacă și scui pă în lături, prin
tre dinți știrbi și înegriți de mahorcă.

...Chiar în noaptea aceea, am fugit, cu tovarășii mei. Pe unul l'au prins santinelele; pe cellalt l'au împușcat, la marginea satului; eu am scăpat.. Acù îmi cat, mă frate-meu, reghimentu'..."

Soldatul își propti barba în piept, și rămase cu ochii țânțiți în văpăile focului, cu brațele strânse colac peste genunchi. Celalt, tăcea și el, cu fruntea încrețită, cu privirile pierdute.

Un spin alerga, dus de vânt, peste câmpia pustie

Străina

Străina

Intr'un târguşor murdar, ovreesc, dindăratul frontului. Deşi e primăvară, şi-au înflorit liliiecii, e o zi mohorâtă ca de toamnă târzie. Din cerul opac ţârâie, de dimineaţă, ploaie mocnită. Din când în când, pe hudiţile glodoase şi pline de bălţi verzi, din care duhneşte miros clocit, — trece câteun cotlugar, albit de făină, cu trei ori patru gloabe închircite, cu spinările ascuţite şi crestate de vertebre; cu picioarele umflate, puhave de puroiu. Păşesc trişti, cu capetele scofâlcite, ca nişte cranii, plecate până aproape de pământ. Şi, în cotiugă, un ovreiu bărbos, cu ochii în chenare roşii ca nişte răni, cu perciunii unsuroşi, dormitează, cu spinarea gne boşată, cu hăţurile în mâinile mari, ruginite de pis trui. Şi cotiuga, şi caii, şi ovreiu, îs acoperiţi de făină ca de-un pospaiu de ninsoare.

Târgul pare pustiu; par'car fi fugit toată lumea din el, de spaima războiului, care e aşă de aproape, că s'aud, de multe ori, bubuiturile clocotitoare ale tunurilor. Numai, unde şi unde, între dughenele oblonite, cu zidurile ca bolnave de lepră, se mai vede câteo magherniţă deschisă; şi'n întunericul ei, se zăresc, stând neclintiţi, ca nişte păpuşi de ceară, câţiva negustori bătrâni, cu feţele gânditoare şi palide.

Pe uliţa cea mare, din inima târgului, răsare un

mort : un sicriu de scânduri abia dat la rindea, pe-o patașcă descoperită, trasă de doi cai schilozi

Înainte droagei, abia își scoate cizmele din glod un popă bătrân cu antireul în brîu. În urma carului, ordonanța ofițerului, care se odihnește în sicriul negeluit și pătruns de ploaie. Apoi un pluton, comandat de-un sublocotenent. Din când în când, bocetul strident al goarnei sfâșie tăcerea grea apoi amuțește.

Dela un colț de uliță, răsare o femeie tânără, îmbrăcată într'o manta ușoară de ploaie, strângând la piept un buchet uriaș de liliac a b. Să o clipă în loc, privind cu niște ochi ca de catifea cortegiul, care se apropie încet, în murmurul ploii. Și când ajunse carul negru în dreptul ei, necunoscuta, întinse brațele amândouă, ca pentru o îmbrățișare, și zvârlî din toată inima buchetul peste sicriu, acoperindu-l tot în horbota de floare albă. Se luă apoi după mort, plângând încetișor, în batista parfumată; pășind, cu pantofii mărunți de mătase, prin glodul cleios, alături de ordonanța mirată.

Pe la ușile dughenilor, negustorii se îngrămădiau curioși, întrebându-se : cine să fie femeia a ceasta frumoasă, pe care n'o mai văzuse nimeni până-acum? De bunăseamă o rudă sau, poate, soția mortului, își ziseră cu toții. Nimeni nu bănuia că-i o străină, care, de când începuse războiul, stătea la niște rude dela o moșie din partea locului. Venise la gară ca să plece la Iași, și pierduse trenul; și, cum, până 'n seară, alt tren nu mai eră, pornise, plictisită, să vadă târgul și să caute un birt unde să mănânce ceva.

Necunoscuta pășia ca după un mort iubit, în urma aceluia, care închisese ochii departe de ai săi, în spitalul târgușorului acestuia singuratic din

marginea țării. Nu-l cunoșteă; dar și-l închipuia tânăr. Se gândia că are, poate, undeva departe, o mamă, o soție, ori o logodnică. Și i se umplea gâtul alb de suspine, și-și ducea batista fină la minunații ei ochi de catifea. I se părea că-i plânge și-i petrece la groapă pe toți acei ce mor departe de ai lor și n'are cine le plânge la căpătâiu și cine le aruncă o floare pe mormânt.

Convoiul ajunsese repede la marginea târgului. Intră în cimitirul sărac și începă a urcă, printre mormintele năpădite de buruienile uitării. Unde și unde, numai câțiva vișini înfloriți, își aduseseră parcă, aminte de morții părăsiți pe cari-i umbriau, și-și scuturaseră floarea peste mormintele lor.

Droaga se opri într'un colț năvălit de brusturi și de mărăcini, — unde, câteva cruci păreau niște paseri cu aripile deschise, gata să-și ia sborul din singurătățile acestea mute. Acolo își așteptă bulboana Necunoscutului noul oaspete, deschizându-și lacom gura de pământ.

Glasul găngav al preotului porni trăgănat. Din cadelniță, șuvițele fumului de smirnă și tămâie, se despleteau melancolice ca niște gânduri triste.

Ceremonia se sfârși îndată, grăbită de ploaia care nu mai conținea. Salvele puștilor bufniră înfundat în ceața înserării. Intâii bulgări căzură pe sicriu, cu răsunetul acela fără de nume, care răspunde, parcă, în prăpăstiile infinitului și eternității.

Preotul și plutonul plecară, — și rămaseră numai străina și ordonanța.

Vișinii, ca împodobiți cu dandele, îmbălsămau cu tămâia lor, taina Morții. Parcă plutiă, în înserarea, tristă și dulce în acelaș timp, deasupra groapei, sufletul aceleia care se pogorîse în întinericul pământului, — acolo unde nu mai e nici durere și nici bucurie.

Un prieten
—

Un prieten

După ce se frământase toată noaptea în ploaie, pe malul Dunărei, supraveghind el singur, cu ochii lui aprigi, facerea podului dela Flămânda, generalul L., comandantul Diviziei 21, strigă, în zorii zilei, pe comandantul Divizionului I din Regimentul 10 de artilerie și-i spuse :

„Maiorule, trei monitoare dușmane coboară Dunărea dinspre Giurgiu ; du-te cu divizionul la capătul dinspre răsărit al Ostrovului-Lung și taie le drumul”.

Pe o ploaie, care ne pătrundeă până la oase și făcea să joace, pe Dunăre și pe mal, bulbuci cât paharele, — am pornit în galop cu bateria după noi. Ne cuprinsese o veselie fără seamăn, că ni se încredințase nouă apărarea podului. Și soldații chiuiiau și-și băteau caii cu capelele : și cailor le lucia și lor, parcă, o lumină de bucurie în ochi, și duceau tunurile și chesoanele ca pe niște jucării. Abia am pus în baterie, la 10 metri de mal, adă postii de pădurea de stejar, și sublocotenentul Carp, care eră pus ca observator la aripa dreaptă a Divizionului, strigă :

„Vin trei monitoare !”

Printre zăbrelele ploii, le zăream bine, coborînd încet Dunărea, pe lângă malul bulgăresc, în colană. Distanța, măsurată la iuțeală, arată : 2.400 de metri. Atunci maiorul nostru strigă, cu glas mare, ca să auzim cu toții :

„Vin monitoarele ; pe ele, copii !”

Câteva clipe, în care îmi auzii zvâcnirile inimii, și, întâia noastră bubuitură, făcù să hăuie cuprinsul ; și-un monitor stopă și se întoarce îndărăt. Celelalte două alunecau înaintea, pe lângă mal, și ghiulele noastre cădeau drept pe coverte. Marinarii se învălmășiră și se mistuiră, ca niște guzgani, în pânțelele monitoarelor ; iar la triborduri clipiră lumini galbene ; și, în aceeași clipă, porniră suierăturile proiectilelor lor, cari prinseră a izbi, când în mal, înălțând căpiți de pământ, ori retezând stejarii, ca pe niște brusturi ; când în Dunărea, ridicând stâlpi de apă, cari năzuiau, parcă să proptească cerul. În câteva clipe nu mai rămase niciun stejar în preajma noastră ; afară de unul singur, răzlețit departe, pe mal, ca și cum ar fi fugit acolo de frica ghiulelelor.

Căzù locotenentul Popovici Cezar, comandantul bateriei I ; și șeful de tun de alături strigă, cu ochii crescuți în cap de mînie :

„Ne-a căzut comandantul, băieți ; să nu le-o iertăm !” Și, cu furie sălbatecă, își conduse singur tragerea.

Fu rănit de două schije locotenentul Cosăcescu, comandantul bateriei 3 ; și, fără să-și lege măcar rănile, își comandă mai departe bateria.

Se prăbuși, izbit de-un proiectil, în plin, sublocotenentul Manoliu Pompiliu, și-și dădù sufletul strigând :

„Mor, — trăiască România Mare !”

Fu rănit în douăzeci și cinci de locuri plutonierul

Cantacuzino, — abia ieșit de pe băncile liceului, — și cu toate durerile cumplite, cari îi sfâșiau trupul, și cu tot sângele care-i cursive, întrebă mereu de comandantul său de baterie, care eră rănit și el.

În fața focului înviersunat al tunurilor noastre, cele două monitoare o luară, la urmă, la fugă și se adăpostiră în spatele pădurei Ostrovului. Nu mai atunci ne dădurăm seama de pierderile noastre mari : oamenii și caii zăceau alături ca niște buni prieteni. Unii înghețați pe veci, alții răniți, privindu-ne cu ochii lor de friguri. (Și bieții cai ne priviau, parcă, cu ochi omenești).

Calul meu, zăcea și el în noroiul înroșit de sânge, cu picioarele de dinainte frante de-o schije și c'o rană adâncă în piept ; și mă privia ținând ; mă chema cu ochii lui plini de durere, îmi spunea parcă : „Vină, stăpâne, să-mi iau rămas-bun dela tine, că de-acum n'am să te mai port, nici în pas lin, nici în trap legănat, nici în goană, cum îți plăcea ție...”

N'o să râdeți, dacă o să vă spun, că m'am apropiat de el, și-am îngenunchiat în noroi și i-am cuprins gâtul, și l-am sărutat pe frunte ca pe un bun prieten.

Și-a tremurat genele și mi-a mulțumit, parcă, cu ochii lui mari, în cari începea amurgul morții ; a întins botul spre mine și m'a prins ușurel de mână, cu buzele lui moi, cum mă prindea în zilele bune, când mă jucam cu el și se făcea că mă mușcă

Ca prin minune, tot mai rămăsese nesecurat stejarul răzleț de pe malul Dunărei, aproape de taina apelor. Acolo am spus soldaților mei să-mi îngroape prietenul”.

Țâncul Regimentului

Țâncul Regimentului

Poposisem în satul Obedeni, unde socotiam că are să ne fie masu, când primirăm ordin : să ne pregătim să atacăm, în puterea nopții, satul Clejani, în care era o mie de călăreți nemți cu patru tunuri automobile.

Pornirăm, după ce cântară cocoșii de miezul nopții, când ți e somnul mai dulce, — pe un în tunic, de nu se vedeà la doi pași. Înconjurarăm, tiptil, satul în șoaptele comandanților de plutone, și întâia salvă o trase plutonul nostru, care izbutise să se șupurească pînă la postul inamic, așezat la pod. Culcarăm la pământ cincizeci de călareji, și e iscă o învălmășeală, de se rupseră par malîcurile podului și căzură o mulțime de călăreți, cu cai cu tot, în apele Neajlovului. Nemții, de prin casă, o zbunghiară, cei mai mulți, desculți și numai cu cămașa pe ei ; și, peste un ceas, nu mai eră picior de șoacăț în satul pustiu, din care fugiseră toți gospodarii la apropierea oștirei dușmane.

Soldatul Ilie Prușan intră în cea dintâiu casă din marginea satului, și, cum deschise ușa, îl

ieși înaintea, meunând leșinat, o mătă, lihnită de foame, și prinse a toarce și a se frecă bucuroasă de picioarele ostașului. Părea singura vietate din casă; dar Prușan se încredință îndată că mai era o ființă viețuitoare pe cuptor, lângă horn: un prunc înfășurat în niște zdrențe, care, când intra oșteanul, meună întocmai ca mătă.

Îl Prușan, când dădă cu ochii de el, rămase cu gura căscată de mirare, în lumina turbure a gazornitei. Apoi, îi izvorî din ochi o lumină mare, pe toată fața, și gura i se întinse până la urechi, într'un răs mut. Se apropiă, în vârful bocancilor, legănându-se cu brațele depărtate de trup, cu degetele rășchirate, cu limba scoasă. Și copilul, când îi văzu chipul mustecios, începă a-i zâmbi prietenește și întinse voios spre nasul lui mare și cam roșu mânușile curmate.

Prușan își subție glasul gros și-i zise :

„Măi, Cazace, măi !”

Și copilul dădă răpegiu din amândouă mâinile, cu gropiți deasupra degetelor, și gănguri ceva, în limba lui, care semănă c'un chiot mărunț de bucurie. Iar Prușan îi luă mânușile amândouă și i le sărută, apăsă, cu gura lui crăpată de vânturi. După asta, îl cuprinse, cu îndemănare, în brațe, și strecurându-și o mână 'n pelinci, făcă : „I-i-i-i !”, închizând strâns din ochi și zbârcindu-și toată fața într'un zimbet mucalit. Așeză copilul pe pat, cotrobăi pe după cuptor, și găsi un scutic. Il desfășă și i se întinse gura ca un Crai Nou, când văzu că i băiat. Il înfășă în scutic, cu mâini îndemănate ca de femeie, — și, după asta, scoase din cartușieră o bucată de zahar, îl legă într'un corn de petică, nu tocmai curată, și-i dădă băiatului motoșca în gură :

„Ii bună, mă țacă, ha?” îl întrebă, scuturând din cap. Pe urmă, luă dintr'un cui o oală, și se duse unde zărise el o vacă, într'un ocol, și veni îndată cu oala plină-ochi cu lapte.

Se cinchi lângă vatră, scăpără, ațâță focul și puse oala cu laptele la fiert. Luă apoi copilul în brațe și s'așează cu el la dogoarea dulce a focului. Țâncul sugea fericit din motoșcă, cu gurița țuguată, și, în căldura moale a focului de pe vatră, clipiă somnoros ca un pisoiu. Și Prușan prinse-a îngână încetisor un cântec de leagăn, subțindu-și glasul ca o femeie. Cântă cu ochii țințiți în flăcările vreascurilor; și o lacrimă începui a-i luneca încet, licărind pe chipul păros și plin de colbul drumurilor, și i se opri, ca o piatră scumpă, pe vârful nasului lui lung și ascuțit ca al unui Vasilache.

A doua zi, Prușan, se înfățișă înaintea colonelului, cu copilul în brațe, încotoșmat bine într'un cojocel, c'o garafă cu lapte subțioară, târând, în urmă, o văcuță porumbacă.

„Să trăiți, domnule colonel, am găsit într'o casă pustie țâncu' ista *mățâțal*; și mi-a fost milă de dânsul, — că uitați-vă ce frumușel e săracu...”

Și încovoindu-se peste prunc, zise cu dinți strânși: Dragul tatei drag... M'am gândit, domnule colonel, să vin la dumneavoastră, să vă rog, să-mi dați voie, să-l iau cu noi, că altfel o să moară de foame, — că nu-i țipenie de om în sat.

— Bine, mă Prușan, să-l luăm, zise colonelul; se înțelege, cum să-l lăsăm să moară de foame, săracu'! Ia dă-mi-l, mă, și mie o leacă 'n brațe.

— Poftim, domnule colonel, făcui vesel Prușan; da' luați-l *ghinișor*, că tare-i mățățal.

— Da' ce crezi tu, mă, că numai tu știi cum se țin țâncii în brațe; eu n'am pojodic acasă?”

Și colonelul îl luă în brațe, și chipul lui bărbos, ca de popă, se plecă asupra copilului; și Prușan văzù, o clipă numai, fundul chipiului colonelului, și zise cu voie bună :

„O fi, domnule colonel, să trăiți, țâncu' reghimentului.

— Țâncu' reghimentului, mă Prușan, — să fie cum glăsuiești tu ! zise voios colonelul. Da' am uitat, să, te 'ntreb : ce-i ?

— E băiețel, să trăiți, domnule colonel, e băiețel.

— Carevasăzică, avem un ostaș mai mult.

— D'apoi' cum : un oștean mai mult, și încă cel mai viteaz : că el nu știe ce-i frica de glonte ori de obuz...”

Din ziua aceia, regimentul nu s'a mai despărțit de țâncul lui. A făcut, într'o zi de luptă norocoasă, cumetrie mare într'un sat ; și nași au fost : colonelul, cu toți ofițerii și cu toți gradații. Li-a intrat la toți în cap, — și colonelului, și ofițerilor, și soldaților, că boțul ăsta de om a adus norocul în regiment și n'au mai vrut să se despartă de el în ruptul capului.

De grijă-i poartă Prușan : „El Ți i *mancă* !” spun soldații râzând. -- Bădica Prușan a ghibuit, într'o og adă părăsită, un chervan cu doi boi *japani*, acoperit c'un coviltir năstrușnic, prin care nu pătrundeă picătură de ploaie. Lângă vaca cea porumbacă a mai legat, în urma chervanului, o vacă roșie cu ulgerul cât o doniță ; și, sara, la popas, când prind a pârâi focurile haiducești, numai ce-auzi :

„Măi frate Prușan, da' datu-i-ai țâță țâncului ?

— Dad-dat, să fiți sănătoși.” s'aude glasul lui Prușan din fundul chervanului.

Iar prin sate, când găsește vr'o femeie cu prunc

la sân, Prușan îi pune țâncul reghimentului în brațe și face poznaș :

„Lele-hăi, făți o pomană cu țâncu' nostru și dă-i să sugă o țără, — că mie mi-a înțârcat țâța”.

Și femeile fac haz de gluma lui Prușan și-i dau, de-arândul, țâncului să sugă, — și țâncu' se îngrase ca un purcel și crește văzând cu ochii.

Mitraliera

Mitraliera

Lupta începuse, de cum se tivî răsăritul cu fulgerul încremenit al zorilor. Trăgătorii noştri se aflau numai la o zvârlitură de piatră de şanţurile vrăjmaşului; numai reţelele de sârmă ghimpată-i mai despărţiau de coifurile bavarejilor.

Mitraliera sergentului Vezure Andrei împrôşcă moartea chiar de pe linia trăgătorilor, din dosul unui stejar scorburos, cu frunza roşie, de parcă sorbise din sângele cu care eră îmbibat pământul.

Caporalul Țarcă Ion, ochitorul piesei, trăgea cu înfrigurare, cu nasul vârît în pământ, cu ochii, rotunzi ca nişte ochi de pasăre, la cătare; şi mitraliera plouă, în şanţurile duşmane, cu foc, ca în vremea judecăţii de apoi.

Bavarejii amuţiseră şi nu îndrăzniau să ridice capul din tainiţile lor. Aveau însă, şi ei o afurisită de mitralieră, care nu ne lăsa o clipă în pace şi meliţă ca o gură de mîiere hărtăgoasa. Para ponul ei cel mare eră pe mitraliera noastră, care, nici ea, nu se lăsa mai prejos, şi-i răspundeă, cu vîrf şi 'ndesat, subţirel-subţirel, ca o leliţă mai tinerică :

„A noastră-i Olteancă, măi, strigă caporalul

Țarcă, ridicând nasul ascuțit ca un plisc. Așa, nu te lăsa, puico, să te răpuie șoacăța, că tu ești viță de-a lui Tudor și-i mai mare rușinea... Așa, dă-i drumul guriței... Ha-ha-ha... Așa-așa... Șo, pe ea, nu te lăsa!..."

Locul, din care trăgea caporalul Țarcă, era așa de cu primejdie, că nu era de chip nimeni să se apropie de piesă; și zădarnic strigă sergentul Vezure cât îl ținea gura:

„Aduceți cartușe, fraților, că acuș nu mai avem cu ce trage”.

Și vântură ca o moară de vânt, din brațele lui lungi, cu palmele cât niște lopeți.

Unul după altul, cei șase servanți, fură prăbușiți la pământ ca de trăsnet: doi morți, patru răniți; și însuși șeful mitralierii, sergentul Vezure, se rostogoli cu fața 'n țărână, cu mâinile cruce, în clipa 'n care se repezi să ia două cutii de cartușe zvârlite de un servant rănit. Rămase numai caporalul Țarcă îndărătul scutului, și în cărcă cea din urmă bandă. Subt izbiturile gloanțelor dușmane, cari curgeau ca un sivoiu de apă din vârful unui munte, scutul scăpăra mii de scânteii, cari păreau ca niște roiuri de licurici zburători. Deodată scutul se spărse, și-un glonț de mitralieră îl lovî pe caporalul Țarcă în nas, în degetele dela mîna dreaptă; îi p trunse prin umăr și-i ieși prin spate. Caporalul atunci se tarî, printre stânci și buturugi, până la comandantul companiei însmenându-și drumul cu sângele care-i curgea din belșug din umăr:

„Să trăiți, domnule căpitan, mi-a rămas mitraliera pe poziție și mi-e frică să n'o iea inamicul, găfâie caporalul Țarcă, rupt de oboseală.

— Las' că am eu grijă de piesă, Țarcă dragă, îi spune căpitanul; du-te numaidecât la doctor

să te panseze." Și comandantul companiei plecă mai departe să dea niște ordine.

„Mitrăliera, vă rog, domnule căpitan, îi strigă din urmă caporalul Țarcă, cu toate că-i gâlgăie sângele pe gură.

— Lasă că am eu grijă, du-te și te pansează, nu vezi cum îți curge sângele pe gură?

— N'a mai rămas nici un servent, domnule căpitan, aveți, mă rog, grijă.

— Bine, bine, știu, mă omule, du-te acū să te panseze."

Dar Țarcă nu se lăsă cu una cu două :

„Domnule căpitan, vă rog, piesa-i numai la cincizeci de pași de inamic.

— Știu, bre, știu : du-te și te pansează îți zic" Dar Țarcă o ținea gaie înainte :

- „...Și tare mă tem, domnule căpitan, c'o vent un spurcat de *barbarez* ș'o captura-o..."

Brancard'erii veniră și-l luară, mai mult cu sila, să-l ducă la doctor. Glasul i se înneacă în sânge ; dar tot nu se lăsă și ridică nasul ascuțit, de parcă vroeă să-i ciocănească pe brancardieri în cap, și dă mânios din mâni și arată spre mitraliera rămasă singură, după stejar, și țipă cât ce putea :

„Nu uitați mitraliera, domnule căpitan.

— Da' taci, mă, creștinul lui Dumnezeu, că-ți năboește sangele pe nas și pe gură", îi spuneau sanitarii.

Dar caporalul Țarcă nu se lasă nici mort, și începea dela capat :

„Piesa-i numai la-cincizeci de pași de inamic, domnule căpitan.

— Taci, mă, țarca naibei, c'ai să mori strigând, făcū un brancardier, pierzându-și răbdarea și culcându-l iar pe brancardă.

Dar caporalul Țarcă nu se da, și strigă cât putea :

— ...Ș'or captura-o șoacății, domnule căpitan ; zău or captura-o.

— Taci, mă frate-meu, că-ți punem căluș" fă ceau brancardierii, nemai știind cum să-l poto lească.

Dar istovit din pricina sângelui pe care-l pierduse, rămase neclintit pe targă, și închise ostenit ochii.

Răsăritul lumină ca un incendiu bolțile însânge rate ale codrului ; luase foc, parcă, toată pădurea până 'n adâncurile ei. Rănitul stă cu ochii închiși, cu fața alinată, ca în somnul morții :

„A ațipit, murmură un brancardier.

— Incet, să nu-l trezești, că iar începe", zise celălalt.

Dar, deodată, caporalul Țarcă tresări și deschise ochii mari de pasăre ; și, ridicându-se într'o mână, vru să mai strige odată ; dar, sleit de puteri cum eră, nu mai avu glas. Atunci, pe fața plină de sânge, ce părea o rană vie, în lumina mare a răsăritului, — ochii caporalului Țarcă se în toarseră, plini de lacrimi, spre mitraliera părăsită, și strigătul pe care nu-l mai putu rostii gura lui plină de sange închegat, îl strigară ochii plini de friguri, mai aprig și mai desnădăjduit, ca țipătul pe care l'ar fi zvârlit gura.

Căprarul Limbă*Dulce:

Căprarul Limbă-Dulce

„Asta-i nevasta-mea !” făcea căprarul Limbă-Dulce, mângâindu-și pușca, și-i scornise și-un cântec, pe care îl îngână la lumina focurilor dela popasuri :

„Nevăstică ca a mea,
Nu-i în sat la niminea,
Cu cartușe și curea.
Ea iubește și nu spune, —
Și iubitul nu-i mai vine :
Două vorbe să-i șoptească
Cinci cartușe să-i pocnească,
Inima să-i potolească...”

Intr'un iureș, o schijă i-a sfâșiat ca o ghiară carnea de pe obraz, până la os. Tot drumul, în ambulanță, în trenul sanitar, nu s'a despărțit de pușcă. Stă culcat, cu fața 'n sus, cu capu 'nfășurat în bandajele însângerate ; numai ochii i se vedeau și-i păreau mai negri între feșele albe. Arma o ținea strâns lângă el, și, din când în când, mâna-i alunecă grăbită peste ea ; o pipăia ca degetele unui orb.

La spital vrù să-i ia pușca : hainele le dădù îndată, nu se puse de pricină ; dar pușca nu vrù s'o dea în ruptul capului.

„Nu se poate : nu-i voie să ții arma la dum-

neata ; așa-i rînduială — îi spuse sanitarul, care-i luase hainele și voiă să puie mîna pe armă.

— O fi, camarade, rînduiala așa, eu nu zic ba ; da' eu arma, nici mort, nu ți-o dau, că eu nu vreau să mi-o prăpădească ori să mi o schimbe cineva, se îndârji căprarul Limbă Dulce ; las' că mai bine stă ea lângă mine.

— Are să se supere domnul doftor.

— Da' de ce să se supere ? Oțetul tare vasut lui și-l strică, spune popa 'n biserică... Las' c'am să-l rog eu frumos, și-are să-mi îngăduie, — că eu de armă nu mă despart nici mort !"

Și dintr'a lui, nu'l putu s oate, și-l lăsă să intre în sală cu arma 'n mîna. Cîteva dudui, surori de caritate, — se uitară speriate. Una se apropiè de el și-i zise :

„Nu-i voie să-ți ții arma aici, dă-o sanitarului

— Parcă eu nu i-am spus, domnișoară dar nu vrea în ruptul capului.

— Da' de ce, mă rog ?

— Poi asta-i nevasta *me*, cuvîntă căprarul Limbă-Dulce ; și eu nu mă despart de ea nici mort : să-mi fure careva nevasta ori să mi-o schimbe ?"

Surorile de caritate făcură haz de răspunsul sugubăț al căprarului Limbă-Dulce, și-l lăsară în pace.

Cand veni doctorul și-l văzù cu pușca lângă el întrebă :

„Da' de ce nu i-ați luat arma ; nu știți că nu e voie să-și ție armele aici ?

— Parcă nu i-am spus, să trăiți, domnule căpitan, zise sanitarul ; da' parcă înțelege : cică nici mort nu se desparte de ea.

— Zice că e nevastă-sa, domnule doctor, face, rîzînd, o soră de caritate ; și se teme, că, dacă

s'o despărți de ea, i-o fura-o cineva ori i-o schimba-o.

— Are haz, murmură doctorul, îndreptându-și cu amândouă mâinile ochelarii pe nas ; ia să vedem ce ai, voinice ?

— O zgârâitură, să trăiți, domnule doftor", grăi Limbă-Dulce.

Doctorul îi desfăcù bandajele negre de sânge și zise încruntat, când văzù obrazul sfâșiat până la os :

„Hm, bună zgârâitură... să-i dăm morfină, când i om coase rana. (Și bătându-l pe umăr pe rănit, care stă liniștit, cu obrazul plin de sânge înche-gat). E cam adâncă zgârâitura, camarade ; da' îți dăm morfină, când ți-om coase-o, ca să nu te doară.

— Poi, domnule doftor, asta-i chiar treabă de prisos ; d'apoi cum : stricați doftoria de geaba ș'o ci o grămadă de bănet, că știu bine că toate îs scumpe, acù, în focul vânăt... Parcă ce : neamțul, când m'a izbit peste falcă de am văzut stele verzi " *mi-a dat morfină 'ntâiu ?* "

Doctorul râse cu poftă, ținându-și ochelarii, și zise din toată inima :

„Pentru vorba asta, să știi că-ți dau voie să-ți ții nevasta lângă tine."

Și toată vremea, cât a stat în spital, Limbă-Dulce și-a ținut arma lângă el. Și câteodată, seara, când s'așterneà liniște desăvârșită, și răniții stă-teau nemișcați în paturi, cu ochii țințiți departe, căprarul Limbă-Dulce își aduceà aminte de cântecul lui și începeà a murmurà încet :

„Nevestică ca a mea,
Nu e 'n sat la nimenea,
Cu cartușe și curea..."

într'un amurg de toamnă

Intr'un amurg de toamnă

Vuetul luptei contenise către seară. Câmpiile de lângă Comana, mlaștinile din valea Neajlovului, erau pline de cadavre, de oameni și de cai, de tunuri, de chesoane și de căruți sfărmate. Armata noastră se retrăsese, dela amiază, după o luptă desnădăjduită, cu puteri cu mult mai mari, sprijinite de focul artileriei grele, care făcea să zuruie geamurile în Bucurdști.

Seara sură de toamnă, se lăsă, umedă și rece, ca un hobot al Morții, peste câmpiile și drumurile pustii, peste satele ruinate, aducând din zări stoluri croncănitoare de ciori.

Pe drumul plin de morți, venia, în pasul ca ului, un preot tânăr de țară. Calul călca, vlă guit și flămând, prin noroiul drumului desfundat și plin de gropi făcute de obuze. Popa își îndesase peste urechi cușma de oaie brunărie, și cizmele și antireul îi erau pline de glod ca și calul, de parcă erau amândoi înveșmântați în noroi.

Eră preotul unui regiment, de car ese rătăcise, îngrijind de răniți și împărțășind și înmormântând. Se legănă, în pasul calului, cercetând zările pustii, cu ochii lui ageri ca de vultur.

La oblânc aveà o traistă cu merinde, ș'o torbă cu Aghesmătarul și cu patrafirul, și cu toate cele de trebuință pentru sfânta împărțășanie. Peste antireu erà încins cu cureaua, de care erà aninat tocul cu revolverul milităresc. Trecù așa, printr'un sat pustiu și dărâmat și înnegrit de fum, în care se mai zăriau numai câțiva câini, cari zăceau, ca bolnavi, prin cotloane și nu mai îndrăzneau să latre. Când ieși din sat, i se părù c'aude un glas. Oprì calul și se uită în dreapta și în stânga; dar nu văzù pe nimeni. La câțiva pași de el, sub cerul cenușiu, în înserarea care stă, din clipă în clipă, să se prefacă 'n noapte: un copac desfrunzit, rupt pe jumătate de-un obuz; o căruță de ambulanță sfărmată, un cal mort lângă oiștea ruptă și un altul, care stă neclintit, ca zugrăvit pe zarea pustie, cu capul mare plecat în pământ, lângă tovarășul încremenit. Parcă își așteptă și el, în liniște, moartea, în singurătatea aceia mohorâtă.

Preotul pornì iar la drum; dar de data aceasta auzì lămurit, în tăcerea și pustiul înserării, un glas istovit, — un glas gemut, cu sufletul la gură: „Părinte, fii bun și te oprește pușintel.”

Preotul se oprì iar, se răsucì în șea, și c'o mână răzimată de șoldul calului, se uită cu luare aminte; dar nici acum nu văzù pe nimeni.

„Suntaici, lângă căruță, părinte. Un soldat rănit.”

Preotul își urnì calul într'acolo, și văzù ghemuit, lângă ambulanța sfărmată ca o găoace de ou, un soldat cu pieptul plin de sânge. Descălecă și se aplecă asupra rănitului, căzut la o margine de drum pustiu, în paza Morții, care, parcă, îl acoperiă cu umbra ei tainică:

„Ești rănit rău?”

— Rău, părinte.

— Poate te înșeli; dacă ție-ai lua cu mine?

— Nu mă 'nșel, părinte, și nu mă poți duce: m'a izbit un glonț în piept și-o schijă mi-a sfâșiat măruntaiele... N'aș voi să mor, nespovedit și neîmpărtășit...

— Bine, să te împărtășesc și să te spovedesc, măcar că-ti spun, că n'ai să mori... Am să mă duc eu să caut o ambulanță și am să vii cu mine." (Spuse vorbele acestea, fără să le creadă nici el: vedeă bine, că omul e pe moarte).

Își scoase patrafirul și cartea, și prinse a-și murmură încet rugăciunea, mai mult pe derost, decât cetind-o, căci slovele aproape nu se mai vedeau. Când sfârși, se plecă și-i dădu sfânta împărtășanie; și rănitul se mai alină parcă. Il privi acū liniștit, cu ochii lui arzători, fără un gemăt.

„Din ce regiment ești? îl întrebă preotul, ca să zică ceva.

— Din 18 infanterie, părinte.

— De unde ești?

— Dintr'un sat de pe malul Bistriței, din Negrișoara.

— Ești însurat?

— Da, părinte, și am acasă un băiețel și o fetiță".

Ochii i se umplură de lacrimi. Preotul își ținu privirile departe, peste câmpia sură, nemai știind ce vorbe de mângâiere să-i mai spuie; și simți o săgetătură între sprincene, și lacrimile îi umplură, fierbinți, ochii. Își simți capul gol, cași inima, cași singurătățile dimprejur.

Rănitul murmură cu greutate:

— „Nu-mi pare atâta de rău c'am să mor, — c'așa a vrut Dumnezeu, se vede, părinte; pe cât îmi pare de rău, că, peste trupul meu, are să treacă oștirile dușmanilor, părinte..."

Preotul își propti barba în piept și-și strânse tâmplele în pumnii încleștați.

Când se plecă, într'un târziu, și-i cuprinse mâna rănitului, ca să-și ia rămas bun ; mâna soldatului eră ca de ghiață, ochii închiși și fața alinată ca de un vis fericit. Preotul făcu o cruce peste mort, murmurând ceva, ; încălecă apoi, — și se depărtă încet, în pasul ostenit al calului, spre zarea puștie, pe care, o cumpănă de fântână, păreă o uriașă cruce ruptă.

Voica lui Dincă Ciuraru

Voica lui Dincă Ciuraru

Dincă Ciuraru s'a înfătușat la reghiment, colonelului, cu Voica de-o mână și cu-'n cucoș boghet și pintenat subțioară :

„Să trăiți, domnule colonel; iacătă-mă's, c'am venitără și eu.

— Bîne-ai venit sănătos, fine Ciurarule; da'-ce-ai mai cărăbănit-o și pe fina Voica pe drumuri?

— Poi, să trăiți, domnule colonel, dacă n'a vrut să rămâie acasă. S'a bocit, cu zece rînduri, de lacrimi, trei zile și trei nopți, ș'a zis că nici moartă nu rămâne și că merge cu mine, să știe bine : c'om bate războiul cu nemții și la capătul pământului.

— Ce spui, fină Voico? Zi, vrei să mergi la războiu? Ei, mâncate-ar puricii să te mânânce!

— Poi, sărut mâinile și picioarele, domnule colonelule, domnule boearule, trăiț'ar tinerețile,— numai dacă-ți da poruncă să mă *puște* ori să mă taie harcea-parcea, cu *saghia*, mi-ți despărți de Dinu-al meu.

— Ei bată-te să te bată de *farmazoană*! Da' cucoșu' ista boghet, de ce mi l'ai adus, ca să te las să te ții gaie de Dincă, hai?

— Ba, să trăiți, fiindcă-așa se cuvine să-aducă plocon finii la nînaș.

— Dă cucușul bucătarului, să mi-l facă borș — na, ține de la mine o bumașcă, — și ia-ți tălpășița dela reghiment”.

Voica dădu-în genunchi, cu mâinele încleștate; și prinse a bate podelele cu fruntea și a-și smulge părul creț și negru ca tăciunele, și-a sărută picioarele colonelului, ș’ale scălda în lacrimile ei ferbinți,—și colonelului, om filotim, i se înduioșă inima și-i îngădui să stea la cazarmă, pân’o plecă reghimentul pe front.

Amândouă ȝiganii erau de pe moșia colonelului; și-i cununase dânsul, numai cu trei luni înaintea războiului. Țiganca eră o șărpoaică frumoase, de pica; și-i rîdeau în cap ochii codați și lucii ca rubielele dela urechi; și-i rîdeă gura roșie ca hurmuzul dela gât; și sâniile pietroși stăteau să-i distrame cămașa cu alțițe.

Balaurul de ȝigan eră un zdrahon, să rupă potcoava-în labe ca pe-un covrig. Dincă Ciuraru eră meșter-faur și Voica lucră cu el, de-a valma, în făurărie, în puzderia de scânteii, cari roiau până’n pod ca niște gîze de foc; iar sărbătorile le ghicea nevestelor, și, mai ales, fetelor și flăcăilor, cu ghio-cul; și le dădea în bobi pe sită, pe prispa făurăriei.

...Când plecă reghimentul spre munți, Voica se luă după el. Colonelul o zări în pulberea din coada coloanei, își întoarse scurt calul, îl înțepă cu pîntenii, și, aplecându-se pe oblânc, se apropiă, în trap, de fină-sa:

„Innapoi acasă, fa, că te frig cu năpârca !

— Frigi-mă, omoară-mă, calcă-mă în picioarele harmasarului; da’acasă nu mă-alungă, nașuleboerule și domnule colonelule și coconășălule,—vede-te-ași ghenear.

— Huci, acasă-ți zic, cioara naibii, că te fac una cu pământul !”

Și colonelul își repezi mânios harmasarul spre Voica. Dar țiganca nu se clintì un pas înapoi, și se trânti la pământ, și-începù a răcnì, cu lacrimile pe obraji ș'a scormonì cu fruntea pulberea drumului :

„Nașule-boearule, amestecă-mă cu pământul, taie-mă bucăți-bucățele și-mi zvârle carnea la câni și inima la *corghe*, *da'* nu m'alunga-acasă, — sărutu-ți picioarele, sărutu-ți *mânurile*, și trăi-te-ar Dumnezeu, și trăi-ți-ar barosanca, și trăi-ți-ar coconașii”.

Ș'odată se pomenì colonelul și cu Dincă Ciuraru, bătând mătânii în pulbere, alătura de Voica, jăluindu-se, cu glasul lui mare și gros, ca izvorît din tr'un butoi :

„Nașule-boearule și, domnule colonelule. Fă-ți o milă ș'o pomană ori mai bine ne omoară”.

Și nu trecù preț de trei minute, și numai ce se ivì, ca, la o vrajă a Voicăi, un cârd de ceori și începură a croncăni, pe deasupra, ca o lae de țigani ; și se stârnì o veselie și-o blăstămăție în reghiment, și-începură și soldații a strigà :

„Faceți-le pe voie, domnule colonel, că, uitați-vă, că le-a venit acù și rubedeniile”.

Și colonelul prinse a râde și el cu poftă, mângâindu-și calul pe coarda gâtului :

„D'apoi cum, să trăiți, domnule colonel, zise Dincă Ciuraru, furându-l cu coada ochilor și sticlindu-și dinții ; Voica, cu solomoniile ei, e-în stare să le cheme pe toate până'n al noulea neam.

— De voi și de cimotiile voastre, nu scap nici în bortă de șarpe, zise colonelul, zâmbind pe subt musteața coarbă.

— Nici în *ghizuina* în care hălăduște țâncul pământului, domnule colonel, strigă un soldat.

— Haide, fa, să crape-un drac : voie dela mine ca de la Banu-Ghica : hai și te bate și tu cu bar-

barejii, fa. Mai adus pe după *chersic*, farmazoano ; mi-ai boscorodit, se vede, vr'o vrajă cu ulcica''.

Ca fripți săriră atunci amândoi țiganii în picioare și tăbăriră, unul de-o parte, cellalt de cealaltă, și-i pupară mâinile, și-i sărutară cizmele, și prinseră-a face cruci, și bătură mătânii, și sărutară pământul, până-i pișcă colonelul peste spinare cu năpârca :

„Huci, arză-vă para focului de harapine : intrați în coloană, că ne-apucă noaptea în mijlocul drumului !”.

Și regimentul porni, într'o cârâială ca de mii de ciori ; iar, un căprar mehenchiu, începù a cânta, cu cozorocul pe-o ureche :

„Dragul tatei pui-gurgui,
Cum i-a rămas scripca'n cui !
Și ce mândru-i mai ședeă
Cu giubea și fermenea...
— Da'vea? — Ba nu avea, —
Da'vea de gând să-și iă”.

* * *

În întâia zi de bombardament, o cam luă cu răcori pe Voica ; da' în ziua a treia glumea și râdea ca un oștean viteaz, în tranșeu, lângă Dincă Ciuraru, de parcă eră toată lumea a ei.

Nici un pluton din reghiment nu luptă mai cu virtute și mai cu voebună, ca plutonul în care scăpărau ochii codați ai Voicăi lui Dincă. Și toți soldații în el erau curați și cu cămășile cum e floarea pe ei, că avea grijă Voica de dânșii ca de Dincă al ei.

Sara, la lumina focului, îi descântă pe cei bol-

navi și-i oblojă pe cei răniți, pe cari n'apucase încă ai vedeà doctorul ; le dădeà rachiul de prune cu chicalazuri : sânge de nouă frați, turta lupului, piatră acră, piatră vînată, piatră de hotar.

La șold Voica aveà o tol bă de piele, toată numai ținte de argint. Erà tolba cu leacuri : Câteodată scoteà buruenile făcătoare de minuni și le înșiră, pe-un tulpan naramuziu, să le mai sorească. Asta erà spișeria ei. Le înșiră și le boscorodeà încet, de parcă le menea :

„Asta-i iarba pisicii, pentru durere de cap ; asta-i iarba vîntului, pentru ceasul rău ; asta-i odolean, pentru frînturi, scrintituri și ologeli ; asta-i umbra găiței, pentru săgetătură ; asta-i osul epirilor, pentru vătămătură și asta-i părul maici Precesta, pentru troahnă.”

În toate sêrile, cînd conteneau luptele, soldații se strîngeau roată împrejurul Voicăi, și-în preajma focului pe care-l făcea ea, cu dichis, cu mâinile ei mititele ca de cucoană, cu degetele pline de inele de argint. Nici un foc, în tot regimentul, nu ardeà, parcă, așă de frumos ca focul Voicăi,—focul acesta aveà nu știu ce farmec ciudat. Lîngă el soldații să simțeau mai bine ca lîngă oricare foc : lumina lui și căldura lui, le intră, ca o mîngâiere, în suflete. Parcă spunea cîeva o poveste lîngă el, cu 'n glas tîrăgănat, care le amorțea dorurile și gîndurile. Un soldat poznaș spunea, că el vede în foc, uneori, pe Voica și pe Dincă Ciuraru, prefăcuți în două flăcări. Voica într'o flăcără albastră și Dincă Ciuraru în una roșie ; și cică, amîndoi jucau geanparelele, de făceau cenușă și scrum jarul.

Uneori, Voica, le gîcea în bobi ori în ghiocul, pe care-l purtă la brâu, legat cu niște zale de argint. Soldații ascultau, cu fețele serioase, cu sufletele călătorite la ai lor ; și chipul Voicăi se rumenea

ca trandafirul, în vîlvătăiile focului, și ochii codați îi păreau, când de argint, când de aur. Și din cântecul și descîntecul vorbelor ei, se închegă, ca din alte lumi, o lumină, care coboră aromitoare pe sufletele, chinuite de doruri, ale oștenilor.

Și ori cât de crâncenă eră lupta, — în tranșeul unde scăpărau ochii, dinții și rubielele Voicei Ciurarului, eră voebună și nepăsare de moarte. Solomoniile Voicăi, parcă, ridicau un zid de aramă între șanțul lor și tranșeele vrăjmașilor.

Și cum se potolea oleacă cumpăna viforniței de gloanțe, o ceoară nevăzută cîrîia undeva, cu duioșie; și hazul și conăcăriile porneau în tot regimentul, de-ai fi zis că te afli undeva la o șezătoare din vremurile cele bune, nu în gura cea lacomă, de oțel, a Morții, care vărsă foc pe pământ ca o gură de Iad.

Sărutarea

Sărutarea

Sergentul Ion Hârzob din Regimentul 54 de infanterie, a fost făcut prizonier, în luptele de pe Valea Argeşului. Eră o zi mohorâtă dela începutul lui Noembrie. Plouă, ca prin sită, şi Ion Hârzob stă trist, între baionete, ca un vultur între gratiile unei colivii, cu ochii, deschişi mari, spre crestele munţilor, zimţuiţi de codri. Gândurile îi zburau la satul lui dobrogean, de pe malul mării : nici odată nu-şi văzuse casa şi nevasta, şi copilul, şi boii din ocol, aşă de limpede ca în ceasul acela amar.

L-a dus, mai întâiu, la Sibiu, apoi la Tüchel, în ţara nemţească, cu un cârd de prizonieri. Acolo mai erau încă vr'o 8000 de Români. Ofiţerii stăteau în târg ; iar trupa eră cantonată în câmp, în bordee. Dormeau pe jos, ca vitele, şi toată noaptea tremurau, cu genunchii la gură, blăstămându-şi ceasul în care s'au născut. De mâncare le dădea un sfert de pâine neagră ca pământul şi câteva bucăţi de sfeclă, mai mult crudă decât fiartă. În vizuinele acestea umede, în cari nu intră soarele, duceau o viaţă mai amră ca a ucigaşilor din ocne ; şi, pentru cea mai mică vină, îi desbracă şi-i bătea

cu vergele până le tăşneà sângele,—şi când îi lă sau, zăceau, ca morţi, ceasuri ; iar unii se zvârcoleau, cu spume la gură, rostogolind ochii albi. Slăbiseră, şi se uscaseră cu toţii, de ajunseseră numai pielea, tăbăcită şi înegrită, întinsă pe oase. Feţele cu ascuţişuri lucii şi prăbuşituri adânci, pline de întuneric păreau nişte tidve, în cari numai ochii le mai trăiau. Mureau, în fiecare zi, cu zecile de foame şi de frig, şi de molimi. Ii zvârleau, claie peste grămadă, în căruţi spoite cu var şi-i duceau şi-i îngropau, unii peste alţii, câte 30—40 într'o groapă. Numai într'o singură lună, s'au prăpădit aproape 4000 de prizonieri.

Datoria lor erà să care muniţii din târg, până la câmpul de concentrare, care erà la 7-8 kilometri. Ii înhama, ca pe dobitoace, la nişte furgoane, şi toată ziua cărau, prin ninsoare, prin sloată ori prin ploaie. Unii cădeau mototol în noroiu, cu ochii tulburi, cum cad caii istoviţi şi flămânzi în mijlocul drumurilor, şi rămâneau acolo în glod, în mijlocul drumului pustiu sub cerul ca de schijă.

În luna Maiu, prizonierii români şi prizonierii ruşi, au fost trimişi la Kistrov şi la Scudenburg, în insul Als, unde au început să moară, cu sutele, de tifos negru. Atunci s'a dat poruncă să fie risipiţi prin sate, la munca ogoarelor. Sergentul Ion Hârzob a fost trimis, împreună cu 9 Ruşi, într'un sat de pe ţarmul mării Baltice. Erau daţi la o fermă. Munceau, de cum se zăreà geană de ziuă şi până în noapte, în răzoarele de cartofi şi de sfeclă, în vântul sărat al mării, care clocoteà la o zvârlitură de piatră de ei. Câte odată sergentul Ion Hârzob stă cu ochii ţintă, peste valurile verzi ca smaraldul, pe cari lunecau luntrele pescarilor ; şi se întorceà cu gândul la satul lui dobrogean de pe malul mării, la luntrea lui cătrănită, cu care

lunecă-rândunică, seara și dimineața, când se ducea să puie ori să scoată cârligele. Știți că 'ncolo, în sus, în zările sure, e pierdută, în ceață, o țară, care se cheamă Suedia, și că de-acolo se poate merge, prin Rusia, în țara românească; și veșnic își ținteă ochii într'acolo, pe urma unei bărci singuratică. Câte odată, valurile i se păreau ca o nemărginită turmă de oi; și atunci se gândea la turmele mocanilor din bălțile Dobrogei, și i-se năzăreau picurări dulci de tălângi; berhăeli subțirele de miei cruzi; Inchideă ochii, și-și strângea fruntea în pumni, și gemea și-și mușcă mâinile bătătorite; și când îi deschideă, rămâneă cu ei pironiți: la bărcile și la dubasurile, cari se soreau pe malul mării.

Intr'o noapte, după ce-i adormiră tovarășii, se ridică și se duse la geam. Fereastra eră deschisă și marea îi trimeteă suflarea eisărată, chemându-i a larguri. Santinela dormeă răzemată de zid, cu bățele strânse în jurul puștii, și horăia cu gura căscată. Ion Hârzob, cercă gratiile și le simți mlădiindu-se, își încheștă odată pumnii cu deznădejde, și le-îndoî. Se ridică pe fereastră. Iși strecură afară, întâi, capul, apoi umerii; și se prelinse, ca un șarpe, printre gratii. Se uită la santinelă: dormeă somn greu de om trudit. Sări ușurel jos, și se furișă, prin umbra casei, în livadă. Coborî, printre răzoare, la malul mării. Cerul eră senin. Drumul robilor păreă un râu de argint. Marea eră neagră ca păcura. Impinse o barcă în apă. Freamătul mării îi trecu peste inimă ca o mână rece de înecat. Se închină, sări în barcă, și puse mâinile pe vâsle.

Valurile îl săltară, îl furară de la mal, cu freamăt tainic. Marea păreă o zvârcolire de dihanii, cu coame albe. Ion Hârzob își încheștase mâinile pe lopeți, și vâsleă din răspuțeri. Vântul de la larg se înteteă tot mai tare; și din adâncuri, din pădurile de algii,

părea că ese monștri tot mai mari, cu gurile pline de bale. Mânia mării creștea din clipă în clipă. Vântul gemea, peste crestele talazurilor, cu mugete de tauri. Munți de omăt păreau, că se ridică până la cer; și spuma zbură împu jur ca niște roate de păseri înspăimântate. Câte odată, parcă se surpau fundurile mării, și apele se prăbușeau în prăpăstii cu detunături surde. Până 'n ziuă se cumpănî barca lui Ion Hârzob între viață și moarte. Și-în zori, marea se alină, ca prin minune, și se șlefui toată din zare-în zare. Și când se arată soarele roșu ca o rană, prin care părea că curge în adâncuri tot sângele războiului, — pustietățile apelor părău o nemărginită placă de sîdef.

...Ion Hârzob a ajuns astfel, către seară, pe coasta daneză. Deacolo a trecut în Suedia, a mers pe jos până la Stockholm, mai mult desculț, decât încălțat, — că i se făcuse opincile ferfeniță. S'a dus la legația românească și-a spus acolo, desghețat, ce-a păt'mit; și și-a căpătat toate îndreptările să se întoarcă în țară. S'a suit cu ele în tren, și s'a pomenit în țara Muscalului. Când flămânzea, își scotea, din sacul cu pesmeți, o bucată de chitan tare ca un bolovan și-o ceapă. Când înseta, trăgea un gât de apă din plosca dela șold. Când i se ura cu țăcănitul trenului și se sătura de privit la ferastră, peste colcauri, își scotea fluerul din chimir și zicea, cu ochii închiși, o doină mocănească.

După o săptămână de canon, ajunse bădița Hârzob la Unghenii noștri, și după ce-și arată el acolo *zdelca* din chimir, pe care o căpătase de la Legație, și, dovedî, precum că dânsul este sergentul Ion Hârzob din al 54-lea regiment de infanterie, — nu mai avu răbdare s'aștepte trenul, și-o pornî apostolește spre târgul Iașului, unde aflase

că's toate măririle țării, ș'acolo trebuie să se înfățișeze.

Când văzù Hârzob, că l'a învrednicit Dumnezeu să calce iar pe pământul românesc, își scoase cușma și-și făcù o cruce plină de evlavie, ca în biserică. Ii venì să îngenuncheze în pulberea drumului și s'o sărute; dar simți, că se uită, după el, santinela de la vamă, și-i fu rușine. Când ajunse, însă, în mijlocul lanurilor de grâu, nu-și mai putù calcă pe inimă: îngenunchè, cu ochii înecați de lacrimi, îmbrățișă o pală de grâu și sărută lung pământul.

În tot lanul alergă un freamăt viu, ca și cum, fiecare spic, fiecare bob de grâu, simțise sărutarea sergentului Ion Hârzob.

Duduia de la Cașin

Duduia de la Cașin

Sublocotenentul Georgel Zota, erà mai îndemânatec ca zece gospodine meștere. Mărunțel și delicat, și cu ochii negri, și genoși, și galeși, ai fi jurat, că-i o duduie îmbrăcată în uniformă. Și cu cât te uitai la el, cu atâta ți se părea mai mult, că-i un drac de fată îmbrăcată băiețește. Picioarele îi erau mărunte ca a unei domnișoare, mâinile la fel, și gura îi înfloreà rumenă pe fața mată, fără nici un fir de barbă ori de mustață, c'o umbră de puf numai, ca de piersică.

Bordeiul Duduii erà cel mai curat și mai cu rost rânduit din toate bordeile din Cașin. În geamuri rîdeau flori. Bordeiul erà vărut, și pe dinăuntru și pe dinafară, ș'aveà o grădiniță de toată frumusețea, cu maci involți, cu rozetă, cu pansele și cu nalbe. Și, în grădină, în fața bordeiului, o bancă de mesteacăn, pe care stăteau, serile, de vorbă, ofițerii veniți în vizită la Duduia. Și ea îi tratà cu dulceață de fragi, cu cafea neagră și cu turtă dulce, făcute toate de mâinile ei harnice. Și toate bunătățile acestea le-aduceà dânsa singură : veneà cu tava de lemn încărcată, cu genele lungi plecate, ca o duduie rușinoasă ; și le-așezà

pe butucul de stejar, care slujea de masă. Câte odată, le aducea musafirilor și câte-un pahar de vin; ș'atunci, până târziu tare. s'auzeau râsete, și vorbă, și cântece, în fața bordeiului din Poiana Mărului. Ba de se mai nimerea ș'o noapte cu lună, și veneau și căpitanul Idieru cu chitara și locotenentul Vișoreanu cu vioara, și sublocotenentul Prodan cu flautul; apoi, să te ții sindrofie până după miezul nopții. Și căpitanul Idieru avea un glas limpede și cald, de tenor, și, Duduia, un glăscior subțirel și mlădios; și-și tremurâ, în gâtlee, trilurile ca o privighetoare. Și toate adâncurile și cotloanele pădurii răspundeau cu glasuri fermecate. Și toată tabăra ascultă, și nemții rămâneau și ei neclintiți prin șanțurile și bordeile lor.

Gospodină cum eră, ce n'avea Duduia la bordeiul ei? Avea o cloșcă cu pui, cari chisuciau, toată zua, în bătațura bordeiului. Avea câteva găini boghete ș'un cucoș pintenat. Avea un puiu de epure, care se-îmblânzise, ș'un pui de căprioară, blând ca un miel. Și mai avea ș'o stăncuță, care ȗpăia pe toate lucrurile; și tot strigă subțirel: „Duduie-Duduie!” și-și sticlea ochii poznași. Și mai adusesese ordonanța, care îi prinsese toate vietățile astea, ș'o mierlă, pe care-o ținea sub streșina bordeiului, într'o colivie împodobită cu crengi de brad, și pe care o învățase să fluere „La arme!” Mă rog, eră gospodărie întemeiată, nu șagă, și eră o frumusețe s'o vezi pe Duduia învăluindu-se cu treburile casei; s'o vezi îmbujorată la vatră; s'o vezi dereticând, voioasă și nflorită, prin bordeiul curat ca un pahar; s'o vezi așezându-și flori de pădure prin ulcioare; și-în liniștea după amezilor, țărâindu-și un ceorap pe banca din grădină.

Găinele se strâneau în jurul ei. Cucoșul s'a-

propiă și el, cu pași mășurați și fuduli ; și, obraznic cum eră, săreă pe masă și se uită, când cu'n ochi, când cu celalt, și, parcă, se miră și el : de îndemănareă cu care își cârpeă Duduia colțunii. Cloșca, veneă și ea, cloncănind domol, cu cârdul de pui după dânsa, și-și așteptă porția de fărămituri. Epurile îi sta ghem în brațe, cu urechile culcate, și dormită, cu ochii pe jumătate închiși ; și, din când în când, își tremură trist o musteață. Stăncuța, afurisită și neastâmpărată, ȕpăiă depe bancă pe masă, și depe masă, pe bancă, ori pe umărul Duduii, și-l ciuguleă pe la urechi, de parcă iar fi spus niște taine ; și nu-îmai tăceă pliscul ca unei mueruști. Mierla se trezeă și ea, în gura stâncei, și începeă a șueră „La arme”, cum o dăscălise ordonanța. Iar căprioara se apropiă, călcând mărunțel cu piciorușele ei subțirele, sunându-și clopoțelul și oprindu-se, din când în când, și ascultând, neclintita, freamătul codrului, cu ochii deschiși mari, cu urechile nemișcate ; și veneă și-și culcă apoi căpușorul delicat pe umărul Duduii, și închideă ochii galeși de cadână cu gene lungi și mătăsoasă. Și Duduia zîmbeă fericită, își lăsă lucrul, cûprindeă, cu brațele amândouă, gâtul căprioarei ș'o sărută pe steluța din frunte. Apoi luă, pușor cu pușor, în palme, și-i lipeă de obraz, așa cum fac numai copiii și femeile.

Intr'o zi, un camarad poznaș, întorcându-se de-acasă dintr'o permisie, aduse o rochie de mătăsă-a soră-sa și seara îl îmbracă pe sublocotenentul Georgel Zota, în hazul ofițerilor, cari se strânseseră la taclale pe banca de mesteacăn. Eră o rochie aurie și-i veneă turnată și-l prindeă de minune : oacheș cum eră. Și'n scurtă vreme, se-întinse sindrofie-în lege. Taraful regimentului își începû cântările. Căpitanul Idieru o dădû, deodată, dintr'o romanță, într'un vals vechi ; —

„Valurile Dunării”, — și undele melodiei începură a se legăna leneșe, ca valurile la soare, ispitind la joc. Ș’un sublocotenent tinerel, cu musteața abia înfierată, bătù cu eleganță din pintoni, și-o invită pe Duduia la vals. Și prinseră-a se-învârti, cu ochii pe jumătate închiși de farmecul valsului, printre răzoarele de flori, ca pe parchetul luciu al unui salon. Pintonii sublocotenentului sunau dulce în tactul danțului. Duduia abia alintă iarba, cu vârfurile pantofilor de atlas, în fâșâitul uscat al rochiei de mătasă, tremurându-și genele, cu’n zîmbet tainic în colțul gurei rumene. Cu toții făcură haz, la început, și bătură din palme. Apoi tăcură și rămaseră, pe gânduri, cu ochii la perechea ce se învârtea domol, ca legănată de niște valuri leneșe.

Ca un parfum trist de flori vechede, îi impresurau amintirile. Și cântecul viorii, al chitarei și al flautului, le sună în urechi așa de ciudat, că li se părea că izvorăște din fundul sufletelor lor, asemenea unor melancolice aduceri-aminte.

O făgăduință îndeplinită

O făgăduință îndeplinită

Regimentul ajunsese, pe înserate, pe malul stâng al Jiului. Căpitanul Arghir se pârjolea ca pe jăratec : la o bătaie de pușcă, eră gospodăria părintească, — ferma lui cuconu, Leon Arghir.

Știa bine o potecă întortochiată, care-l scotea, prin luncile Jiului, drept la nucii din fundul livezii. Aflase dela văcar, că, de trei zile, se așezaseră nemții, tablabașa, acolo, și că, toți ai lui, fugiseră cu o zi înaintea, cu două chervane și c'o butcă cu patru cai. Ordonanță îi eră Țurcan, un flăcău tomnatic, care copilărise cu el și care eră argat la cuconu' Leon. Eră un zdrahon de român, să ia un bivol în spate.

„Măi, Țurcan, mă.

— Porunciți, cucoane Mitru.

— Măi, nu se prinde somnul de mine nici decum.

— Nici de mine, cucoane Mitru.

— Măi, ce-ar fi, dacă ne-am furișat până-acasă ?

— Apoi tot la asta mi-i și mie gândul.

— Măi, Țurcan, prin cotloanele, cari le știm noi, nu ne simte nici țâncu' pământului. Ș'apoi cum ne-o fi norocul.

— D'apoi cum : cum o da târgul și norocul.

— Haide, mă Țurcan.

— Haide, cucoane Mitrule”.

Zis și făcut. Căpitanul își cercetă revolverul, își pipăi cartușele, dădù lui Țurcan o pușcă și-i umplù buzunarele cu încărcătoare. Își anină în cingătoare câteva granate, îi dădù și ordonanței; și s’afundară în lunca deasă ca peria. Căpitanul mergea înaintea; Țurcan în urmă, pe poteca clisoasă, pe care o bătuseră de atâtea ori la vânătoare. Din când în când, crengelile umede ale răchișilor îi șfichiuiuau peste obraji. Șuetul apei le-acoperea pașii. Secerea fină a lunii părea aninată de creanga unei sălcii scorburoase. Când s’auzeă ceva, se opreau și ascultau, cu urechi ca de jivine, ținându-și răsuflarea. Câte odată, se culcau în iarba jilavă, cu mirosuri tari de mintă, și rămăneau așa neclintiți, lipiți ca niște șărpi de pământ, până, se încredințau, că nu e nimeni prin apropiere; ș’atunci se ridicau și porneau iar. Căpitanul Arghir strângea aprig mânerul revolverului; Țurcan, cu mâna încheștată pe pușcă.

După un sfert de ceas de drum, ajunseră la nucii scorburoși din fundul livezii. Stătură lipiți de trunchiurile nucilor, în mirosul amar al frunzarelor, și ascultară cu încordare. În fermă se auzeă freamăt de viață: glasuri, râsete, un cântec gros și ronțăitul unor cai, cari bocăneau, din când în când, înfundat cu copitele. Căpitanul Arghir șopti ceva ordonanței; și, ascunzându-se pe după trunchiurile pomilor, ajunseră, cu-încetul, până la o fereastră luminată, care întinereă, frăgezeă frunzarul unui tei. Eră fereastra bucătăriei. Pe plita mare sfârâiau cratețele și forfoteau oalele umplând cuhnea de aburi. Pe vatră, o movilă de jar, la care un soldat burtos, cu pestelcă albă și cu chitie pe cap, întorcea o țigla cu pui. Țurcan făcea zâmbri, sorbea

lacom mirosul puilor fripți și-i venea să sară, ca o mîță, pe fereastră, drept în cărca bucătarului ; dar căpitanul Arghir îl trase de mînică, și se strecurară la alt geam. Eră fereastra salonașului. La o masă, câțiva ofițeri, jucau cărți cu colonelul ; la alta, beau, cu niște păhărele mărunte, o băutură roșie ca rubinul, — și căpitanul cunoscî vișinata din cămara plină de bunătăți a cucoanei Elencu. Lunecară mai departe, ca pe roțile, cinchindu-se pe după niște meri rotați, și se opriră la altă fereastră : acolo-eră sufrageia, și doi soldați, cu mustețile rase, așezau masa. Sufrageria sclipea în lumină, cu farfuriile, cu păharele și tacâmurile, ca 'n zilele bune. Căpitanul Arghir îl trase de braț pe Țurcan și se întoarseră îndărăt, pe acelaș drum, nesupărați de nimeni. Iși făcuse, într'o clipită, planul. Se duse, întins, la colonel, stătî cu el de vorbă ; și, peste un sfert de ceas, căpitanul Arghir porni îndărăt, cu Țurcan și cu zece zdrahoni de soldați, aleși pe sprinceană, dintre cei mai îndrăzneți și mai meșteri aruncători de granate. Când ajunseră îndărăt : în sufragerie eră masă mare. Căpitanul își suî soldații în nucii din jurul casei și le dădî poruncă : să nu zvîrlă nimeni nici o granată până n'o zvîrlî dânsul. El și cu Țurcan se suiră în nucul din fața ferestrei sufrageriei. Erau ca vr'o zece ofițeri, și în capul mesei stă colonelul, chel și roșugotcă până în vârful capului. Mâncau, de le părîiau fălcile și hohoteau cu gurile pline și cu buzele unsuroase ; și beau lacomi din vinul tămâios al lui cuconul Leon, galben ca chilimbarul. Căpitanul Arghir nu se grăbi : așteptă, cu răbdare, până îi văzî pe toți candrii bine ; ș'atunci zvîrlî întîia granată. O bubuitură ca de tun, făcî zob geamurile dela sufragerie și dela iatac. Colonelul, care dusesese tocmai atunci la gură

păharul cu busuioc, îl scăpă jos și-și vărsă tot vinul pe piept. A doua granată, a treia, a patra, zguduiră din temelii clădirea bătrână a cuconului Leon și făcură mii de țanduri alte geamuri. Nemții săriră, fripți, în picioare, răsturnând paharele și gărăfile. Alergară zăpăciți în jurul mesei, ca niște guzgani prinși în capcană. Colonelul căzuse moale puhav, pe un scaun, și gâfâia, cu gura căscată, cu brațele căzute moi în jos. Granatele bubuiau din toate părțile ca niște ghiulele de tunuri. Doi căpitani ridicară pe colonel de subțiori, veniră cu el la fereastră, îl aburcară și-i dădură drumul în livadă. Ceilalți ofițeri năvăliră pe fereastră. Căpitanul Arghir și cu Țurcan se coborâră din nuc și-l luară ca din oală; pe colonel, pe un căpitan, pe un locotenent și pe doi sublocotenenți.

După cinci minute, nu mai eră picior de neamț în ferma lui cuconu' Leon. Căpitanul Arghir intră în iatac. Văzù într'un ungher niște lăzi grele și ferecate și-ntr'un cuer o tunică și-un chipiu de colonel prusac. Fatul eră făcut, și pe perină erau așezate : cămașa de noapte, cusută cu arnici, a lui cuconul Leon, halatul dumnisale și fesul; și, lângă pat, pe blana de urs, papucii de catifea, brodați cu flori de fir și de mătase, de mainile meștere ale cucoanei Elencu. Cercetă săltarele scrinurilor de nuc și băgă de seamă că's sparte. Trase săltar după săltar, și le găsi pe toate răscolite. Il chemă pe Țurcan, cu'n ceocan și c'o daltă, și-l puse de deschise lăzile colonelului; și le găsi pline cu rufăria de olandă a lui cuconul Leon, și se umplù iatacul de miros de sulfină și de levănțică. Găsiră și puștile de vânătoare, înflorite cu argint; iar, în fundul unei lăzi, dădù de bisacteaua cu giuvaericelele cucoanei Elencu.

După o jumătate de ceas, împrejurul mesei

din sufragerie, se strânseseră toți ofițerii regimentului de vânători, în frunte cu colonelul. Țurcan își puseșe șorțul și scufia bucătarului, pe care-l găbjise în gârliciul pivniței, și purtă pe sus farfuriile încărcate de fripturi, cu gura ca un Crai-Nou, ne mai încăpându-și în piele de mândrie.

„Ei, nu v'am făgăduit, c'o să vă dau, de ziua mea, o masă? zise vesel căpitanul Arghir. Vedeți că mă țin de cuvânt?

— Ura, să trăiască sfântul Dumitru!” strigară, cu toții, într'un glas, înălțând paharele pline cu tămâios, — și ridicându-se, îl îmbrățișară, pe rând, și-l firitisiră.

Iar când se apropiă și Țurcan și-i luă dreapta și i-o duse la inimă, la frunte și la buze, cum îl învățase cuconul Leon, — căpitanul Arghir deschise brațele-amândouă și-l strânse la piept, ca pe un frate, și-l pupă din, toată inima, pe-amân doi obraji, pe credinciosul și vechiul său prieten.

O casă părăsită

O casă părăsită

De departe, se cunoștea că e pustie. Grădina în care râdeau în ceilalți ani, trandafirii, eră înăbușită de burueni cât gardul. Cucuta, brusturii, urzicile și ciulinii, se resfătau, nesupărate de nimeni, în soarele deopotrivă de milostiv și pentru flori și pentru bălării.

Stăpânii au plecat de mult : din ziua în care s'au apropiat urdiile dușmanilor ș'au început a zbârnâi geamurile de bubuitul tunurilor. Și au luat, ce au putut îngrămădi, în fugă, într'un geamantan, și'au plecat spre gară, cu fetița, cu Veronica lor de mană, cu bagajul în spate, cu cânele, cu Top, după ei, — care mergea cu capu' în jos, ca și cum ș'ar fi dat seamă că pleacă în pribegie. În toată casa a rămas un singur suflet : Catița, — o mătă neagră, ca scoasă dintr'un cazan cu păcură. S'a petrecut stăpânii până la porțiță, cum aveă obicei când îi vedea că ple că tustrei. La poartă, au luat-o pe rând, în brate, ș'au strins-o la piept și-au mângăiat-o ; iar Veronica a sărutat-o și i-a îndreptat fioncul panglicii roșii, ce i-o legase, cu mânuțele ei, înainte de plecare. Pisica a rămas, în fața porțiții, pe trotuar, cu ochii după stăpâni,

cari se amestecară repede într'un pâlc de oameni încărcăți cu buccle. Ii văzù oprindu-se, la colțul uliții și uitându-se îndărăt. Top își întoarse și el capul. Veronica duse două degete la gurița ca o vișină și-i trimise Catiții o sărutare. Ea părea încântată de primblarea aceasta cu geamantanul în cârcă, — încântată, mai ales, c'o să meargă cu trenul „departe-depart”, cum spunea dânsa, închizând din ochișori și tremurându-și genele de păpușă.

Catița stătù încă multă vreme în poartă; și, după ce nu-și mai văzù stăpânii. Clipea tristă din ochii de chilimbar și se uită mirată la lumea care grăbea spre gară, cu copiii în brațe, cu calabălăcul în spate, în bubuițurile tot mai apropiate, ale tunurilor nemțești. Apoi se strecură printre ostrețile porțiții zăvorite, și porni, încet, spre casa pustie din fundul grădinii.

A trecut toamna, cu ploile ei nesfârșite; s'a călătorit și iarna, cu vâртеjurile ei de zăpadă și cu shiuiturile viforului în hornurile reci, din cari nu ce mai innălță nici o șuviță de fum; ș'a venit primăvara, ș'au înflorit vișinii și zarzării, și s'au scuturat, și-au crescut buruienele de un stat de om, ș'au innăbușit trandafiii, și stânjineii, și crinii, și lăcrămioarele de lângă fântână; ș'a venit și vara, cu soarele arzător ca un cuptor, — și stăpânii nu se mai întorceau.

Catița, s'aseză în fiecare seară la porțiță și clipea somnuroasă din ochii ei de chilimbar, privind mahnită în lungul străzii pustii, pe care, din când în când, treceă câte-o patrulă de soldați cu chivăre. Slăbise, de-i împungeau ciolanele prin blană. Dormea covrig pe patul din bucătărie ca și-înainte. Se strecură acolo pe un geam spart. Toată iarna a trăit cu șoarecii, pe cari îi prindea în hambarul

morii de alături. Apoi, cum s'a desprimăvărat, a început a prinde vrăbii.

Câte odată, intră în odăile părăsite, printr'un ochi de fereastră, făcut zob de-o ploaie cu grindină. Se primblă meunând, jalnic, din încăpere în încăpere, ca pisicile când își pierd puii. Apoi se culcă pe divan, unde o cuibărea Veronica, ș'o învăleă, cu'n șal ori c'o rochiță de-a ei, lăsându-i afară numai vârful nasului.

Uneori, un sul' de soare bătea pe blana ei rară și roasă; ș'atunci închidea leneșă ochii și prindea a toarce ca'n vremurile bune, când îi netezea, molcom blana, mânușile, cu gropiți pe la degetele, ale stăpânii celei mărunte.

Lucrurile stăteau triste împrejur, de parcă aveau și ele suflet — fiecare scaun, fiecare canapea, ai fi zis, că tânjesc de dorul stăpânilor, plecați în pribegie, departe, de atâta amar de vreme. Fotoliului din ungherul de lângă geam, îi eră, par'că, dor de acel ce stă ceasuri cufundat în căldura lui dulce și cîteă; și apoi lăsa cartea din mână, pe măsuța înflorită cu sîdef de alături, și visă. Pianul, din ungherul din fund, lăncezea de dorul mânilor albe și fine ca fildeşul, cari făceau să vibreze, în sufletul lui destrune, dumnezeieștile sonate ale lui Bach și cizelatele nocturne, scăldate de lună, ale lui Chiopin. Iar păpușa Veronicăi plângea, par'că încetișor, în umbră, între perini, așa cum o așezase, în cel din urmă ceas de joacă. Pe biurou, stă mahnită o carte deschisă. Lângă carte, — un vas cu trandafiri uscați de mult.

Pe perete, un ornic vechi de nuc sculptat, oprit la ceasurile 3 și 5 minute, acoperit de praf, cu limba încurcată într'o mreajă de paianjen.

O muscă bâzâia plictisită într'un geam; apoi amuțea. Bizăitul ei, mărea pustiul și tristețea adîncă

a casei părăsite. O petală de trandafiri uscați, cădea încet pe o batistă fină de dantelă, însemnând un picuș de sânge.

Seara se strecură pustie, prin geamurile colbăite, îndepărtând lucrurile, ca într'o tristă ceață de vis.

Mâța se ridică somnoroasă, se gheboșeă, de părea pisica fantastică a unei vrăjitoare; apoi eșeă, ca o umbră, în pridvorul plin de frunze moarte, îngrămădite de vântoasele de astă-toamnă. Stă, un răstimp, gânditoare, pe parmaclâc, spălându-și laba, pântănoagă la vârf, ca încălțată c'un pantofior alb; se coboră, pe urmă, în grădina părăginită, cu miros de mucegai; eșeă melancolică în portiță, — și rămâneă neclintită, ca o gospodină, care își așteaptă tristă bărbatul.

P e p e l e a

Pepelea

Când a plecat în războiu Vasile Hanganu, și-a luat și băiatul, că n'avea cui să-l lese : nevastă-sa-i murise și rude mai de-aproape n'avea. A stat Vasile Hanganu, o bucată lungă de vreme, pe laița goală, în odaia lui afumată și hrentuită de burlac, cu brațele moi, pe genunchi, cu ochii tehui la gurguile opincilor sparte. Și-ntr'un târziu, a oftat din adânc și s'a ridicat, hotărît să-și ia băiatul cu el. Și l'a luat, și bun luat a fost.

Ionică al lui Vasile Hanganu împlinise zece ani, bob numărat ; dar închircit cum erà, nu i-ar fi dat nimeni mai mult de șapte. Erà numai de-o șchioapă, cu, cușmă cu tot, și tîră niște opinci ca niște bărci. Dar așa puțințel și numai piele și oase și ochi, — erà scântee de vioiu și de isteț. Umblă după reghiment ca un miel ; și soldaților le erà drag de el și le mai treceà de dor de-ai lor, când îl vedeau umblând ca un titirez printre ei.

„Aista e Pepelea din poveste ori e Cel de pe comară, că prea îi ard ochii în cap ca lui meșterul Aghiuță” ziceà soldatul Sofronie, dascălul dela biserica roznovenească dela Roznov.

Căpitanul companiei, Vasilică Răsmeriță, aveà

mare slăbiciune pentru ostaşul acesta numai cât o cizmă,—care-l privea, de subt streşina flocoasă a căciulei de oaie, cu nişte ochi sfredelitori şi foşoşi, de mâncau omul :

„Mă, ţică, mă, fă paşii mai mărunţi, că-mi laşi reghimentu-în urmă.

— Cu oşteanul ista o să-i venim noi de hac neamţului, domnule căpitan ; glăsuiă un soldat poznaş, peste capetele camarazilor albi de pulberea drumurilor.

— Ia fâte'ncoa, mă buricu' pământului, cu vântă vesel căpitanul şi, frângându-se în şea, îl umflă de subţiori şi-l așeză călare pe oblânc :

„Mă, să-ţi dau o ţigară de *tiutiun*, să-ţi mai treacă de urît ?

— Să-i mai treacă doru' de nevastă-sa, domnule căpitan.

— Spune, vrei, mă, tabacioc ori ba ? îl întrebă iar căpitanul.

— Ih ! ” făcea ostaşul Ionică Hanganu, dând din cap cu hotărîre”. Şi căpitanul îi răsucea o ţigară cât degetul şi i-o puneă în gură şi i-o aprindea. Şi Ionică prindea a suga vartos, umflându-şi nările ; şi zvârleă rotocoale de fum, legănându-se chipeş pe cal, c'o mână'n şold, în răsul compăniilor, care răsună, până departe, stârnind stolurile de ciori albastre, de pe miriştile ruginite ; şi oşteanul Ionică eră mândru, lucru mare, că-i călare pe-aceleşi cal cu colonelul.

...După o săptămână, reghimentul intră în foc, şi ostaşul Ionică Hanganu se obişnuî, repede şi de grabă, cu bubuitul tunurilor, cu zumzetul şi ţiuitul gloanţelor, şi cu vâjâitul ghiulelelor. Când venea, vuind ca un tren, câte-un obuz mai mare, strigă şi el de colo, ridicându-se în vârful bocancilor sfârşiţi şi cîrjoiţi :

„Uite-uite, vine-o scroafă !” și ridică amândouă mâinile s’o prindă parcă ’n brațe. Invățase și dânsul, ca toți soldații, să se ferească la vreme, când venea o bombă spre el. Ii pricepea și cântecul și știa să prubuluească unde-o să cadă. Soldații se minunau de istețimea lui și-și făceau cruce în fața lui Ionică Hanganu ca ’n fața Necuratului :

„Măi, s’a mântuit, aista-i Cel de pe comoară, măi, spuneă unul, mai ghiduș, dela Huși.

— Ba aista-i Pepelea cel năzdrăvan” făcea dascălul Sofronie ; și, la urmă, Pepelea-i rămase numele.

Gloanțele roiau împrejurul lui ca albinele în jurul stupului, — și nici unul nu-l atingeă : parcă să fereau, parcă se temeau de pielea lui, ca de pielea tăbăcită ’n smoală a lui Nichipercea. Și soldații se cruceau, și dascălul dela Roznov strigă lui Vasile Hanganu :

„Mă, Hanganule, bată-te crucea ; tu trebuie, bre, să-l fi făcut pe băietu’ ista cu vr’o fată de-a lui Scaraoschi.”

Catana Ionică Hanganu, dacă se sătură de umblat forfota prin tranșee (că nu stătea nicăeri, locului, cum nu stă apa pe piatră) să mistuiă în pădure. Câte-o dată, plecă de dimineață și nu s’arătă până’n seară. La început, îi sărî inima lui tătâni-său, când văzù că roata soarelui stă se se ducă de-adură pe cealaltă parte-a muntelui Clăbucet,—și nu-i vine împelițatul de băeat. Și când a răsărit, într’un târziu, cu mâinile și cu obrazii zgâriați, de par’că se bătuse c’o mătă sălbatică, — Vasile Hanganu îl pildui cu câteva învârticușuri prin păr ; dar pușchiul, ca o șopârlă, chiar, de a douazi, se șupuri iar, cu noaptea’n cap, în pădure. Și, dela o vreme, omul s’a deprins și l’a lăsat în pace : să cutriere codrii ca un pui de jîvină.

...Umblând el așa după cuiburi, și după șopârle, și

după solomîzdre, și după tot felul de dihanii, ajunsesese să cunoască toate tainițile codrului și gînganiile. Se vîră, ca un șarpe, prin mărăcinișuri; se suiă ca o veveriță, tocmai în vârful copacilor. Mergea, cu pași ca de nălucă, când zărea vr'o gînganie, pe care vroia s'o prindă. Avea mișcări și căutături agere, și tresăriri, și încremeniri, ca de sălbăticie. Prindea pui de sărpi; prin crăpăturile stîncilor, și feluimi de pasări, prin scorburile copacilor; venea cu buzunarele, pline dolidură, de tot felul de gîngănii, ciudate, pe cari le-aducea, par'că, de pe meleagurile Iadului. Ba, într'o zi, veni c'o veveriță, pe care o găbîjise în scorbura unui stejar, după ce-o pândise câteva zile, ca să afle unde i-i culcusul. Eră în stare să stea pe brânci, 'ceasuri la pîndă, neclintit, cu ochii țintiți asupra vanatului.

Și tot hoinăind el așa, prin bungetul codrului dădă într'o zi, de transeele nemților. De sus, depe stîncă pe care se urca, privea în transeele nemțești ca'n palmă. Să lipi șarpește, cu panticile de pămînt și stătă pană'n seară acolo, cu ochii țintiți la Nemți, iscodindu-le mișcarile, cum iscodea frământările tuturor vietăților din pădure. D'n ziua aceea, lăsă șarpîi, și șopârlele, și solomîzdrile, și găinușile, și cucosii de padure, și pîpăile și grangurii și veverițele, și se ducea și pîndă, în fiecare zi, transeele nemțești, de pe stîncă pe care numai el stiea cum se putea căța. Și ca să nu-l vadă cumva vr'un șocac, îi dăduse prin minte un gând năstrușnic: să se îmbrace, pehlivanul, în ceatină, — de părea, un pui de brad între ceilalți brazi mărunți. Iscodea de-acolo: cum plecau patrulele nemțești, cum se întorceau, uneori, cu prizonieri; băga de seamă: din ce ascunzătoare băteau mitralierele nemților, cari făceau prăpăd în rândurile osta-

șilor noștri. Și, într'o seară, după ce pufăi o țigară de *tiutiun*, stând turcește ca un Pașă, în hazul soldaților ș' al ofițerilor, făcù :

„ Când ați ști, domnule căpitan, pe unde-am fost eu și ce am văzut?, — și clipi șiret din ochi.

— Ei, pe unde-ai fost și ce-ai văzut, mă Nichiduță? Pe unde și-au înțartat 'dracii țincii?'

Ostașul Ionică Hanganu, întinse gâtul și căscă ochii, cât putù, de mari, și șopti, cu gura țugui :

„Am dat de bârlogul nemților, do mnulecăpitan!

— Ce spui, mă? Cum asta? făcù căpitanul, holbând ochii, cam speriat."

— Ei iaca'șa : *ghine*?

— Cum așa, mă, cum așa : *ghine*? Ori vorbești de cai v rzi pe pereți?

Iac' șa ! Dacă 'ai, m'ne, și pe dumneata te duc să-i vezi. Te urți la ei, dintr'un loc pe care-l știu numai eu, uite-așa, na ca 'nstrachină. Eu și *mitralierile* lor știu de unde *stupchesc* în noi, cu foc și cu gloanțe... D'apoi cum..." și-si scutură chica și și sticlă dinți albi ca de pui de lup. Iar căpitanul încremenise și se uită la el, ca la o arătare venită din fundul Tartarului, și nu știă ce să creadă; dar, cerc tându-l și descusându-l, fel și chip, se încredința, că Pepelea nu vorbeă de pe dealuri. Și, toată noaptea, căpitanul se învârti, ca pe jăratec, pe patul lui de pământ, din bordeiu; cu gândul la cuiburile mitralierilor ca i prăpădeau reghimentul, și, din pricina cărora, nu eră chip să se apropie ai noștri de tranșeele nemțești.

S'adouazi, ostașul Ionică Hanganu, se îmbracă în cetină, cum știa el, și-l povățui, ca un om bătrân, și pe căpitan : să se îmbrace și el în veșmintele verzi ale codrului. Și, după vr'o trei ceasuri de drum, prin cotloanele jilave, ca niște hrube de pivniță, și prin fundul unor prăpăstii, pline de mă-

răcinişuri de-un stat de om, prin care nu mai umblase picior de om, — îl scoase pe comandantul companiei la stânca, singuratică şi mohorâtă ca o ruină de cetate, de pe care se vedeă, ca'n palmă, furnicarul din tranşeele duşmanilor şi cuibul mitralierilor.

Chiar în seara aceea, pe-o pâclă s'o tai cu cuţitul, câţi-va soldaţi, aleşi pe sprinceană, se strecurară, prin tainiţile râvane ale codrului, duşi de Ionică Hanganu, care păşeă în frunte, cu salturi de epure. Şi când răsări, deasupra zimţilor de cărbune ai pădurilor de brad, crai-nou, poleind negurile, căzură, ca nişte hultani, în circa nemţilor, şi-i găbjî, ca'n oală, cu mitralierile lor cu tot. Nici pui de pasere nu-i simţi, şi pe la mezul nopţii, căprăria, lui Ionică Hanganu, aduse plocon d-lui căpitan Vasilică Resmeriţă : două mitraliere şi cinci vlăjgani de nemţi, mătăhăloşi ca nişte turnuri de biserică.

Părintele Ambrozie

Părintele Ambrozie

Părintele Ambrozie, aveà, întotdeauna, ceva os-
tăşesc în înfăţişarea şi în pasul îndesat al sfinţiei-
sale. Aveà nişte ochi negri ca porumbrica şi plini,
ca de văpăile iadului, când fulgerau mânioşi de
subt sprincenele îmbinate. Se purtà c'oleacă de
bărbiţă răsucită ca un sfredel, şi-i cădea pe umeri
o chică creaţă, veşnic înviforată, de parcă suflau
toate vântoasele din vămile văzduhului înpletele
cuvioşiei-sale, unse cu olei de migdale.

De frica pumnului său de oţel, ştiau toţi sfinţii
părinţi din mănăstire, de când, într'o zi, după
leturghie, îl izbise, pe un frate într'u Hristos, drept
în numele Tatălui, din pricină, că-i asemuise barba
cu codiţa lui Aghiuţă. Se zice că făcutu-s'a atunci
atâta lumină în ochii vinovatului, că parcă s'au des-
chis cerurile şi s'a arătat lumina raiului pre pământ.

Unii spuneau, că, părintele Ambrozie, ar fi având
ascunsă, într'un cotlon, o rugina de puşcă, de pe
vremea lui Pasvante, cu care câte odată, o luà,
hai-hui prin bungetul pădurii, şi împuşcă, prin
cele Țihlişuri şi Țancuri, câte-o lighoana, de urs
ori de mistreţ, ori cîte o căprioară oacheşe întoc-
mai, ca cucoana preoteasă, Magdalena a diaconului
dela sfânta mănăstire.

Când a venit vestea la mănăstire că Vodă a

chemat norodul subț steagurile Țării, monahul Ambrozie s'a înfățișat la părintele starețul, și i-a spus hotărât :

„Am venit să vă aduc la știință, prea-sfințite, că plec și eu la război, să-mi fac datoria cum m'o tăia și pe mine capul”.

Și zis și făcut. Ș'a luat, de cu seară, rămas bun de la Sfinții călugări, și-a vîrît merinde și primenele într'o traistă ; ș'a doua zi, când scăpără luceafărul de ziuă deasupra codrilor negri ca păcura, părintele Ambrozie eșea, cu pași voinicești, pe poarta mănăstirei, răscolind, pulberea drumului și filfăiudu-și antireul ca pe-un steag. A mers așa, într'o întinsoare, până la Piatra, o zi ș'o noapte, ș'adouazi, în reversatul zorilor, a plecat cu regimentul de infanterie spre munții Dornei.

Tot drumul părintele Ambrozie a înveselit regimentul cu glumele sfinției-sale călugărești și mirienești :

„Adevăr vă zic vouă, fiilor, că, mai degrabă, va intra un odgon de corabie în urechea unui ac, decât un vrăjmaș în cetatea neamului nostru.” Ori :

”Cum se spulberă fumul, așa are să-i spulbere Dumnezeu pe dușmanii noștri. Cum se topește ceara la foc, așa are să se topească nemții în fața oștilor noastre”. Prin codri, rupea câte-o frunză, și cântă haidusește, de clocoteau coclaurile sălbatice dimprejur, ori cântă din gură cântece vechi, cu Corbea și cu Gruia, cu'n glas limpede și cald, de violoncel, care trezea până departe răsunetele pădurei. Găsise, nu știu de unde, o sabie cerchezească, cu mânerul de fildeș și îndoită ca o potcoavă, și-o încinsese, strâns, peste antireu, de ziceai că-i leit Cerchez ; și soldații simțeau c'ar merge, până la capătul pământului, după cântecele bătrânești ale părintelui Ambrozie, căruia îi plăcea să cerce, din când în când, cu buricul

degetului celui mare, tăiuşul săbiei şi s'o învârtă, pe deasupra capului, de păreă, în soare, o tîpsie de argint:

„Până acû am fost numai ostaşul lui Dumnezeu; de acû am să fiu şi ostaşul Țării”, spuneă sfinția-sa, şi ochii îi scăpărau ageri şi plini de voie bună. La popasuri, părintele Ambrozie pornea brăurile şi le ducea prin toate poenele şi potecile pădurii, după ce-şi puneă în cingătoare poalele antireului, de şiiac, ţesut de mâinile harnice ca para focului ale maicelor de la mănăstirea Agapia. Şi nimeni nu ştia strigăte mai frumoase şi mai cu tâlc, ca sfinția-sa. Numai ce-l auziai :

„Saracele fetele,
Mult le place gurile,—
De le-ai da cu lingura,
Tot nu le-al mai sătura”

Ori :

„Lunca-i mică,
Frunza pică,
Joacă baba de se strică,
Pentru'n lucru de nimică”

Ori :

„Foaie verde matostat,
Când îţi văd gâtul spălat
Şi mărgeanul revărsat,—
M'aşi băgă la tine-argat...”

Şi cine cântă mai cu alean, seara, în preajma focurilor, ca părintele Ambrozie ? Numai ce-l auzea-i :

„Peste Mureş, peste râu,
Ard două lumini de său :
Nimeni nu le poate stinge,
Nici când plcuă, nici când ninge,—
Numai mândruţa când plânge...
Şi când râde, —
Iar le-aprinde”.

Și cine ofta mai cu foc?

„Inimă de putregai,
Spune ce durere ai”.

C’asă eră părintele Ambrozie, glumeț și cu inimă deschisă; nu zăvorâtă și pecetluită cu nouă peceți; și-i plăcea să-și puie în piept florile poenilor și câmpiilor și-în vorbă florile inimei.

Unde eră mai aprig viforul gloanțelor, acolo flutură și antireul și pletele sfinției-sale, și ca un pandur de-a lui Tudor, trăgea cu pușca, de care nu se dispărția nici în somn; trăgea și cantă, de se minunau soldații și se duceau buluc după sfinția sa, ca oile după ciolan, încredințați că unde pune părintele Ambrozie umărul, pune și Dumnezeu mila.

Dar într’o zi, nu se mai auzi glasul veselii lui și în veci neastâmpăratului, părinte Ambrozie. În învălmășeala unui iureș din munții Do nei, căzû într’un genurchiu, izbit de-un glont, drept în frunte; și încremenî astfel, într’un țišliș de brazi, — ca ceoplii într’o stâncă, cu brațul drept întins poruncitor spre vrăjmaș, strângând aprig sabia cerchezească, care lucea, în soare, ca un fulger.

Din clipa aceea, așa a înmămurit, în inimile soldaților, părintele Ambrozie; și în ceasurile ferbinți ale atacurilor, așa îl vedeau cu toții: cu brațul întins poruncitor înaintea, arătându-le calea mântuirii cu fulgerul săbiei și al sufletului, mai mult de viteaz de cât de monah.

Un pribeag

Un pribeag

Când izbucni războiul, plecă și dânsul la datorie, cu mitraliera în spate. Eră un căluț bunduc, de munte, pieptos, cu gâtul scurt și c'o coamă bogată, veșnic, parcă, vânzolită de vifor. Avea niște ochi plini de blândeță și de istețime, cu cari părea că ascultă, seara, la popas, sfaturile și polojeniile soldaților. Il rechiziționase, dintr'un sat din munții Bistriții, și-l rânduise la mitralierele regimentului 15. Deși eră obișnuit să trăiască în voie, în poenile pădurilor de brad de pe malurile Bistriții, în tovărășia câtorva oiți bârsane, și să ducă, din când în când, la o moară desagii cu popușoiu și s'o poarte, dimineața și seara, pe deșelate, pe Anița, cea mai frumoasă șerpoaică de fată, din satele de pe meleagurile Bistriții,— se supuse răpede datoriilor vieții ostășești.

La început, când se văzù în curtea cazărmii cu ziduri mohorâte, se întristă, plecă capu'n pământ și nu vrù să se atingă o zi de fânul pe care i-l pusese dinainte un soldat. În ograda cazărmii, mai erau și alți cai aduși de prin sate, și cu toții stăteau la fel, cu capetele plecate, cu măhnire, spre pământ. Un cal, de alătura, înălță capul, și-l prinse ușurel de gât, cu buzele numai. Parcă i-ar

fi spus : „Lasă, nu mai stă supărat : o da Dumnezeu și ne-om întoarce iar în sat, la noi acasă !” Murguleț, — c’asă îl botezase Anița, — se mai învioră puțin, își înălță capul, și-l rezemă de gâtul tovarășului, și închise ochii. Prietenul își coborî și el genele pe ochii triști ; și rămaseră amândoi așa, nemișcați, până târziu, în curtea plină de freamăt a cazarmii.

Pe încetul, se deprinse și Murguleț cu viața nouă de cazarmă, ca și ceilalți tovarăși ; se obișnuî cu șmotrul, se învăță și cu greutatea mitralierei. Ziua acum nu se mai gândi acasă, și nici n’avea când ; seara, însă, când creștea șuietul Bistriței, care se auziă, așa de bine, din grajd, și ajungea până la el mirosul de rășină al pădurii, — tot tânjiă și statea, ceasuri, cu capul lui, ceălănos și trist, plecat spre gunoaiele de sub el.

Intr’o zi, îi veni rândul și regimentului 15 să plece la războiu ; și porni la drum, pe o zi de arșiță cumplită, în nori înăbusitori de pulbere. Deși era toamnă, soarele era fierbinte în ziua aceea ca într’o zi din luna lui Cuptor, și caii și soldații, bătuți de colb, păreau ciopliți în piatră.

Apoi începură ploile nesfârșite de toamnă. Mergea, uneori, zi și noapte, și se culcă, în mijlocul drumului, în glod. Pe părul lui luciu de altădată, stătea acuma de-un deget glodul, și i se topise carnea pe el, de i se vedeau coastele. Avea, însă, noroc de-un soldat dela țară ca și el, și tot așa de necăjit ; și, câteodată, când s’aprindeau, la marginea drumurilor, focurile popasurilor mailungi, și veniă de-i lua din spate mitraliera, care-i rănise spinarea, — după ce-l adăpă și-i dădea un maldăr de fân, — îi trecea o mână pe coamă și-l întreba :

„Ce mai faci tu, măi Murguleț, măi ?” Și începea, câteodată, un cântec cu „Murguleț coamă

rotată'', în care erà vorba de-o fată, care ar' să-
dea ovăz, și apă proaspătă de izvor, și fân în-
florit. Murguleț îl ascultă, cu capul plecat, în a-
murgul vânat, și se uită, cu ochii lui isteți, de
parcă l-ar fi înțeles.

Veni apoi, și ziua botezului de sânge; și se de-
prinse Murguleț și cu șuicrul gloanțelor și cu bu-
buitul tunurilor; și stă liniștit și neclintit, cu
urechile ciulite, ca în ploaie.

Intr'o luptă, gloanțele unei mitraliere, îl loviră
într'un picior, și Murguleț, șchiopătă, multă vreme,
până i se tămădui rana; dar își făcù datoria și
duse, ca și înainte, mitraliera în spinarea lui coș-
covită, și plină de răni și de puroiu.

Când intră în Transilvania, o duse și Murguleț
mai bine: mănca regulat ovăz, și trifoiul în de-
obște nu se mai isprăvia de subt botul lui. Aveà
grijă de el soldatul Florea Pintilii, care erà acù
mai vesel și mai cu chef de vorbă și de cântec
și de conăcării, de crăpau camarazii de răs, ținân-
du-se cu mâinile de burtă și indoindu-se ca niște
șârpi. Intr'o zi, îi arată un clondir, îi făcù cu o-
chiul și-l duse la gură. La Brașov, îi dădù Florea
Pintilii și zahar calului, nu num'i ovăz; și'n loc
de apă, o găleată cu yin; și Murguleț, însetat
cum erà, bău; și se pomeni, deodată, nech zând
și zburdând, cu mitraliera'n spate, pe ulițele Bra-
șovului. Se învățase acuma și el mai bine cu viața
ortăsească și și mai zvârlià necazurile pe apa Sâmb-
etei. Dar, când ajunse la Făgăraș, începura z'ele
rele ale retragerii. Pe Florea Pin ilii îl lovì un
glonte, drept în frunte, și prietenul lui Murguleț
îsi dădù sufletul chiar langă el, ca un pui de gaină
ș' soldatul, care i purtă acù de grijă, îl bătea cu'n
ceot de cravașe, c'o măciulie de plumb, și l lăsà
flămând și însetat. Un glonț îl lovì în grebăn și i

curse sânge mult, până se îndură soldatul cel nou să-l arate la doctor. Din pricină că nu-l spală la vreme și nu-l îngrijă, îi copsese rana și puroiul îi curgea de pe gât pe piept, și numai ploile se mai îndurau să-l mai spele. Calul slăbise ca o umbră, și de-abia își mai ducea mitraliera. Părea stația unui cal, rătăcit pe pământ.

Mai bine de jumătate din caii regimentului, căzuseră pe drum. Și de-o parte și de cealaltă a drumurilor, zăceau prin șanțuri, caii morți, umflați, ori cu măruntaiele scoase de câinii de prin satele din prejur. Uneori, câte un câine, se arată înfiorător, plin de sânge, din pânțele unui cal —, și fugea, peste câmp, ca o hienă, cu o bucată de carne în-sângerată 'n gură.

Dela o vreme, nu-și mai putu duce mitraliera, și căzù, mototol, în drum. Îl loviră în coaste, cu bocancii potcoviți și grei de cuie; îl loviră cu condacele grele ale puștilor; dar nu izbutiră să-l scoale. Atunci îi luară mitraliera din spinare, care-i era toată o rană vie acuma, și-l lăsară acolo.

Trecură, pe lângă el, toată ziua și toată noaptea, sfărâmurile, zdrențele, pline sânge și de glod și învâlmășite, ale regimentelor noastre. Din cerul jos și mohorât, plouă mereu, și drumul era un râu de noroiu. A doua zi, o căruță, c'un singur cal numai la oiște, se oprî lângă el. Un milițian, cu fața brăzdată și suptă, se apropiă și-l privi cu niște ochi ca de om bolnav de lungoare. Era îmbrăcat cu o dulamă roșcată, plină de glod și pătrunsă de apă, care stă, ca pe-o prăjină, pe trupul lui deșirat; și picioarele-i erau înfășurate în niște petece rupte dintr'o foaie de cort. Se uită, un răstimp, la calul căzut în marginea drumului. Își scoase căciula, se scărpină în creștet, și oftă din adânc; ridică ochii spre cerul posomorît mereu;

își proptî bărbia 'n piept, și se uită iar la cal. Întinse o mână descarnată ca de schelet, și-l mângâie încetinel pe cap. Calul se uită la el, cu ochii lui mari, tot așa de arzători și de plini de suferință ca și ochii milițianului.

Omul se apropië de căruță, luă o găleată de pânză cătrănită, se duse la fântana din umbra gorunului, și scoase o ciatură de apă; umplu găleata și veni de i-o vâri calului sub bot. Murguleț, înfioră mai întâiu apa cu buzele moi, o, mirosi, — apoi prinse a sorbi însetat. Milițianul se apropië iar de căruță; se auzi o fâșietură de fân și ostășul, prefăcut de mizerii în momie, se întoarse cu pumnii plini de ovăz. Caiul începui a ronțai flămând: și, când sfârși ovăzul, înălță capul mai înviorat; parc'ar fi zis: „Acumă pot să mă scol!” Soldatul îl prinse de căpăstru și-l îndemnă. Murguleț se opintî și se ridică pe picioarele de dinainte. Răsufliă odată adânc, pe nări, scuturând din cap, și se ridică și pe picioarele dinapoi. Își arcui spinarea, ascutită și plină de răni, și-și cutremură odată tot trupul, de parc'ar fi vrut să-și lepede coarja de noroiu amestecat cu sânge. Apoi așteptă cuminte, să-l înhame lângă noul lui tovarăș de pribegie și de foame. Milițianul puse pe el un ham, sfârșit și rupt, și-l înhămă; și porni iar la drum. Făcea parte dintr'o coloană de mușii, pe care o căută de o lună, din sat în sat din târg în târg, și n'o găsiă. Trecură pe toată valea Prahovei, pe care ardeau, cu flăcări de iad, sondele și rezervoarele cu păcură, cu gaz și cu benzină, și ieșiră, negri de funingene, ca din fundul Tartarului: și om, și cai, și cărută. Ajunseseră la Mizil acū, unde soldații ardeau gardurile pe străzile din mijlocul târgului, ca să-și mai desghețe ciolanele înghețate sloiu, — și tot nu-și găsi coloana.

Intr'o seară, la marginea unui târg, calul căzdu iar.

Se lăsase ger. Ninsese. Și câmpiile erau albe de zăpadă. Zădarnic se chinu milițianul să-l ridice în picioare, — nu izbuti, îl lăsă acolo, în mijlocul drumului, și intră în târg cu oiștea goală de-o parte.

Seara coborâ tristă peste câmpiile ninse. În târg se aprindeau, una câte una, luminile, pe la geamuri, ca niște licurici, în piclele sure și posomorite, ca niște nori de gânduri amărâte; și, din hogege, se înălță încet fumul trist, ca o rugăciune a unui soldat, cu sufletul în pragul morții. Calul adulmecă spre târg. O suflare de vânt îi aduse, poate, mirosul unui grajd cald. Viața, care se simția acolo, unde clipiau lumini ostenite, îl chemă parcă, îi treziă, din adâncurile trupului istovit și înghețat, cele din urmă puteri de viață. De noaptea care se apropiă încet, îi eră frică; îi eră groază de pustiul dimprejur. Un stol de ciori trecu pe deasupra lui, croncânind și fâlfâind aproape de el; și, ca într'o apă pustie, i se oglindî în suflet zborul negru. Înălță capul și se ridică; se clătină, o clipă, pe picioarele bolnave și despotcovite, gata să se prăbușească iar, grămadă, la pământ. Apoi o luă, încet, lunecând la fiecare pas; spre luminile târgului, cari clipiau, tot mai ostenite, în painjinișul ninsorii, ce începuse să cearnă domol din cerul de cenușă. O căruță scârția trist departe, înainte; și s'auzia, în noapte, un glas, ostenit și răgușit, îndemnând căii. Și scârțâitul roatelor și glasul omului, îi dădeau puteri, să meargă înainte; îl chemau, ca mirosul unei căpiți de fân proaspăt.

Intră în târg, printre case tupilate; unele în întuneric, altele încă luminate, ca de lumina unei opaiți. Câțiva câni se repeziră, din fundul ogră-

zilor, și-l lătrară ca pe un cerșetor. Se opriă, din când în când, la câte-o poartă, și se uită lung: vroeă parcă să intre; dar nu îndrăzniă. Și porniă, iar, mai departe, prin ninsoare, șovăind la fiecare pas. Rătăci așa, pe uliți înghețate, lătrat de câini răgușiți. Trecură pe lângă el câțiva gospodari, grăbiți s'ajungă acasă, la căldura sobei plină de jar: „Un cal rătăcit”. Atât. Pribeagul se opri, întoarse capul; parcă vră să-l roage de găzduire pe trecătorul care-l băgase în seamă; apoi porni mai departe, prin zăpada, care crescuse de-o palmă. Ajunsă într'un maidan, între niște movili de gunoaie, pe cari zăceau câini, mâte și găini moarte și înghețate, — și se opri șovăind. Plecă apoi capul tot mai jos, îngenunchiă, — și căză moale, pe-o coastă. Ochii i se închiseră încet. Parcă a-dormi, biruit de osteneală.

Ninsoarea cerniă domoală peste el. Un miros de iarbă înflorită îi lărgiă nările; un șuiet de ape îi vâia în urechi... Eră cald ca într'o zi de vară; și-o mână — mâna aspră a lui Florea Pintilii, — îl mângâiă molcom pe coamă.

TABLA DE MATERII

	<u>Pag.</u>
Fântâna Balaurlui	5
Cuculeț	11
Părăsirea șalupei „Rândunica“	17
Fichișor	23
Privighetorile	29
Sergentul Ioan Șerbu	35
De ziua lui Chipăilă	43
Două drumeți	51
Lăban	57
Un priveghiu	65
Maica-Domnului	71
Feciorul	75
Prăpastia lui Hortopan	81
Moartea lui Verdeș	87
Sanda lui Timoteiu	93
Serisorile	99
Prizonierul	107
Cântecul Învierii	113
În preajma unui foc singuratic	119
Străina	127
Un prieten	133
Țâncul Regimentului	139
Mitralliera	147
Căprarul Limbă-Dulce	153
Într'un amurg de toamnă	159
Voica lui Dincă Ciuraru	165
Sărutarea	173
Duduia de la Cașin	181
O făgăduință îndeplinită	187
O casă părăsită	195
Pepelea	201
Părintele Ambrozie	209
Un pribeag	215

